

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ШЕНЬ ЛІН

УДК 378.147

ДИСЕРТАЦІЯ

**ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ПЕРЕКЛАДАЧІВ
У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ
КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ**

015 Професійна освіта

01 Освіта

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії.
Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

 _____ Л.Шень

Науковий керівник: Амеліна Світлана Миколаївна, доктор
педагогічних наук, професор

Київ – 2024

АНОТАЦІЯ

Шень Ліін. Професійна підготовка перекладачів у системі вищої освіти Китайської Народної Республіки. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)». Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ, 2024.

Дисертаційне дослідження присвячено вивченню проблеми підготовки майбутніх перекладачів у китайських закладах вищої освіти.

Міжнародна співпраця фахівців різних галузей і сфер може бути успішною тільки тоді, коли буде забезпечено якісний перекладацький супровід їхньої діяльності. Глобалізація економіки і технологічний розвиток зумовлюють постійне зростання ринку перекладацьких послуг. Для того, щоб мати можливість задовольнити постійно зростаючий попит на ринку перекладів, дедалі більше уваги приділяють підготовці професійних перекладачів у закладах вищої освіти. При цьому важливими є не тільки набуття ними знань іноземних мов, але й оволодіння інформаційними технологіями та спеціальними інструментами перекладача. Питання формування у перекладачів відповідних компетентностей, які у своїй сукупності складуть готовність до виконання професійних завдань, набуває все більшої вагомості.

Університети багатьох країн світу здійснюють підготовку фахівців з перекладу з урахуванням того факту, що сфери, в яких працюють перекладачі, стають дедалі різноманітнішими. Під цим кутом зору актуальним є вивчення досвіду різних країн щодо професійної підготовки перекладачів з метою підвищення ефективності освітнього процесу і якості підготовки цих фахівців. Бурхливий розвиток професії перекладача і відповідної університетської підготовки у Китайській Народній Республіці зумовлює підвищення інтересу дослідників до вивчення питання перекладацької освіти у китайських університетах.

Метою дослідження є вивчення досвіду підготовки перекладачів в університетах Китайської Народної Республіки та визначення можливостей його використання у закладах вищої освіти України.

Констатовано, що дослідження окремих аспектів підготовки перекладачів були предметом вивчення переважно китайських учених. Дуже мало праць зарубіжних науковців з цих питань, тож позитивні напрацювання китайських університетів залишились поза увагою, зокрема, українських дослідників. У працях китайських науковців описано моделі навчання студентів перекладу у Китаї, визначено особливості підготовки до письмового і усного перекладу, висвітлено формування міжкультурної компетентності перекладача, представлено трансформацію поля діяльності перекладачів на сучасному етапі, встановлено вплив освітньої реформи на підготовку майбутніх перекладачів. Серед прикладних досліджень китайських науковців виокремлено три основні напрями: викладання, навчання та тестування, причому найбільша кількість досліджень припадає на викладання.

Схарактеризовано систему професійної підготовки перекладачів у Китайській Народній Республіці. Встановлено, що у 2021 році по всій країні було загалом 316 закладів для підготовки усних та письмових перекладачів з 11 мовних пар, включаючи китайську, англійську, французьку, японську, російську, німецьку, корейську, іспанську, арабську та тайську мови. Заклади вищої освіти, де здійснюється підготовка перекладачів, є переважно політехнічними, загальноосвітніми та мовними університетами. В деяких університетах Китаю освітній процес здійснюється у рамках триместрової системи, яка має унікальні інституційні переваги, зокрема щодо гнучкості складання навчального плану і вибору курсу студентами.

Визначено особливості професійної підготовки перекладачів в університетах Китайської Народної Республіки: складання студентами кваліфікаційних тестів (TEM-4, TEM-8, PGG, PGN тощо); різноманітність моделей навчання – «2+2», «3+1», «4+0»; триместрова система і наявність у деяких університетах літнього семестру; гармонійне поєднання традицій і

сучасних реалій; суттєвий вплив культурологічного аспекту на зміст підготовки перекладачів.

З'ясовано основні програмні вимоги й методи, які застосовуються у освітньому процесі. Встановлено, що зміст освітніх програм бакалаврського і магістерського рівня для підготовки перекладачів у китайських університетах орієнтовано на стандарти СТА (Competences of translator and interpreter). Бакалаврські програми включають 30 відсотків теоретичних занять і 70 відсотків практичних занять. У магістерських програмах співвідношення теорії та практики становить 50 відсотків на 50 відсотків. Чотири роки навчання в бакалавріаті за спеціальністю «Переклад» поділено на два етапи: базовий етап (перший та другий роки) та етап професійної освіти (третій та четвертий роки). На базовому етапі основна увага приділяється формуванню у студентів хорошого академічного стилю та правильних методів навчання, формуванню базових білінгвальних навичок, удосконаленню практичних білінгвальних навичок та попереднім навичкам письмового та усного перекладу. На етапі професійної освіти основна увага приділяється розвитку у студентів практичних навичок усного та письмового перекладу.

Визначено подібності й розбіжності у підготовці перекладачів в університетах Китайської Народної Республіки й інших країн. Китайські університети пропонують два типи програм підготовки з перекладу: письмовий та усний переклад, тоді як зарубіжні університети пропонують три типи програм підготовки магістрів перекладу: усний, письмовий та інтегровану спеціальність письмового та усного перекладу. З точки зору цілей навчання, основні цілі навчання в китайських університетах мають здебільшого макрохарактер, в основному слугуючи національному й місцевому економічному та соціальному розвитку і міжнародному обміну, тоді як іноземні університети більше зосереджені на мікрорівні, такому як ринковий попит та розвиток особистості. Підхід закордонних університетів є більш конкретним, адже вони наголошують на необхідності формування й покращення професійних якостей.

Визначено, що доцільним буде використання позитивного досвіду китайських університетів у процесі професійної підготовки перекладачів в Україні, а саме: регламентування обсягу вокабуляру для оволодіння студентами у межах різних програм навчання, запровадження обов'язкового єдиного тестування з іноземної мови, урізноманітнення моделей навчання в аспекті комбінування підготовки у вітчизняному й зарубіжному університетах.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що: уперше визначено особливості професійної підготовки перекладачів в університетах Китайської Народної Республіки: складання студентами кваліфікаційних тестів (TEM-4, TEM-8, PGG, PGN тощо); різноманітність моделей навчання – «2+2», «3+1», «4+0»; триместрова система і наявність у деяких університетах літнього семестру; гармонійне поєднання традицій і сучасних реалій; суттєвий вплив культурологічного аспекту на зміст підготовки перекладачів); уточнено структуру і зміст освітніх програм бакалаврського і магістерського рівня для підготовки перекладачів у китайських університетах (орієнтування на стандарти СТА (Competences of translator and interpreter), структурування змісту підготовки перекладачів на рівні бакалаврату за двома етапами – базовий і професійний, спеціалізація на рівні магістратури); обґрунтовано доцільність використання позитивного досвіду китайських університетів у процесі професійної підготовки перекладачів в Україні (регламентування обсягу вокабуляру для оволодіння студентами у межах різних програм навчання, запровадження обов'язкового єдиного тестування з іноземної мови, урізноманітнення моделей навчання в аспекті комбінування підготовки у вітчизняному й зарубіжному університетах); дістали подальшого розвитку ідеї оптимізації практичної підготовки перекладачів (семестрова перекладацька практика, різні види практики, короткотермінове й довготермінове стажування).

Матеріали дисертації можуть бути використані під час реалізації освітніх програм підготовки перекладачів, для розробки спецкурсів із

зарубіжної педагогіки, підготовки навчальних посібників, методичних рекомендацій тощо.

Перспективи подальшого дослідження пов'язані з вивченням питань спеціалізації у освітньому процесі підготовки перекладачів. Перспективними напрямами наукових пошуків у майбутньому можуть стати також питання науково-методичного забезпечення процесу формування компетентностей, важливих для успішної професійної діяльності майбутніх фахівців з перекладу.

Ключові слова: професійна підготовка, система вищої освіти, компетентність, переклад, іноземна мова, комунікативні уміння, модель, студенти, майбутні перекладачі, філологи, англійська мова, заклад вищої освіти.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

**Статті у періодичних наукових виданнях,
включених до категорії «А» Переліку наукових фахових видань України
та/або у закордонних виданнях, проіндексованих у базах даних**

Scopus та/або Web of Science Core Collection

1. Tarasenko R., Amelina S., Semerikov S., **Shen Liying**. Computer-Assisted Interpreting Systems in the Education of Simultaneous Interpreters. SHS Web of Conferences. 3rd International Conference on History, Theory and Methodology of Learning (ICHTML 2022). 2022. Vol. 142. 03003. P. 1–9. (*Shen Liying визначено деякі особливості використання систем САІ у процесі навчання перекладачів. Tarasenko R. проведено порівняльний аналіз програмних продуктів InterpretBank, Interplex, Interpreter's Help для підготовки перекладачів-синхроністів та їх експериментальну перевірку в лабораторії синхронного перекладу. Amelina S. проаналізовано потенціал існуючих систем термінологічної підтримки синхронного перекладу та досвід їх використання. Semerikov S.*

визначено доцільність відпрацювання інструментів CAI у спеціалізованій лабораторії синхронного перекладу).

2. Tarasenko R., Amelina S., Semerikov S., **Shen Liying**. Creating a Cloud-Based Translator Training Environment Using Memsource. Educational Technology Quarterly. 2022. Vol. 2022. No. 3. P. 203–215. (*Shen Liying* уточнено ролі учасників перекладацького проєкту, який виконується з використанням системи Memsource. Tarasenko R. визначено основні переваги Memsource у навчальному процесі й проведено експериментальне дослідження щодо виконання перекладацьких проєктів з опануванням завдань членів команди різного статусу. Amelina S. проаналізовано оцінку студентами функціональних можливостей системи Memsource з точки зору ефективності навчання та застосування у майбутній професійній діяльності. Semerikov S. встановлено доцільність побудови хмаро орієнтованого навчального середовища для перекладачів на основі системи Memsource).

3. Amelina S. M., Tarasenko R. O., Semerikov S. O., **Shen Liying**. Using Mobile Applications with Augmented Reality Elements in the Self-study Process of Prospective Translators. Educational Technology Quarterly. 2022. Vol. 2022. No. 4. P. 263–275. (*Shen Liying* розроблено характеристику мобільного застосунка Duolingo. Amelina S. M. узагальнено можливості мобільних додатків для вивчення іноземної мови і проведено експеримент з використанням мобільного додатку Duolingo. Tarasenko R. O. визначено переваги використання мобільних додатків з елементами доповненої реальності у процесі самостійної роботи майбутніх перекладачів. Semerikov S. O. запропоновано мобільні додатки як додаткові можливості для самостійного та автономного навчання).

Статті у науковому виданні,

включеному до Переліку наукових фахових видань України

4. Shen Liying. Professionalization of Translator Training in the People's Republic of China. Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія. 2022.

Т. 13. № 1. С. 89–95.

5. Shen Liying. Content aspects of translation training programmes at Chinese universities. Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія. 2024. Т. 15. № 2. С. 28–34.

Тези наукових доповідей

6. Шень Л. Освітні програми підготовки перекладачів у китайських університетах. Language, Business and Law, Intercultural Communication: Challenges of Today (LBLIC 2022): III International Interdisciplinary Conference, м. Київ, 6–7 квітня 2022 року: тези доповіді. Київ, 2022. С. 85–87.

7. Шень Л. Можливості професійного розвитку й підвищення кваліфікації для перекладачів у Китайській Народній Республіці. Підготовка фахівців на шляху до євроінтеграції: проблеми та перспективи (до 100-річчя заснування Дніпровського державного аграрно-економічного університету): I Всеукраїнська (XVI міжвузівська) науково-практична інтернет-конференція, м. Дніпро, 14 квітня 2022 року: тези доповіді. Дніпро, 2022. С. 41–42.

8. Шень Л. Культурологічні аспекти підготовки перекладачів у Китаї. Languages for Specific Purposes and Ways of Instruction and Acquisition: Innovative Approach (LSP 2022): III International Interdisciplinary Conference, м. Київ, 28–29 квітня 2022 року: тези доповіді. Київ, 2022. С. 99–103.

9. Шень Л. Вивчення іноземних мов в університетах Китаю. Роль і значення людини в трансформації соціальних практик: минуле і сучасність: Всеукраїнський науково-практичний онлайн-семінар, м. Київ, 12 травня 2022 року: тези доповіді. Київ, 2022. С. 54–56.

SUMMARY

L. Shen. Professional Training of Translators in the Higher Education System of the People's Republic of China. Qualifying scientific work published as a manuscript.

The dissertation thesis submitted for the scientific degree of Doctor of Philosophy in specialty 015 «Professional Education (by specialisation) ». National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, 2024.

The dissertation research is devoted to the study of the problem of training prospective translators in Chinese higher education institutions.

International cooperation between specialists from different industries and fields can only be successful if high-quality translation support is provided for their activities. The globalisation of the economy and technological development are driving the constant growth of the translation services market. In order to meet the ever-growing demand in the translation market, more and more attention is being paid to the training of professional translators in higher education institutions. It is important not only for them to acquire knowledge of foreign languages, but also to master information technology and special translation tools. The issue of developing translators' relevant competences, which together will make up their readiness to perform professional tasks, is becoming increasingly important.

Universities in many countries of the world train translation specialists in view of the fact that the fields in which translators work are becoming increasingly diverse. From this perspective, it is important to study the experience of different countries in the professional training of translators in order to improve the efficiency of the educational process and the quality of training of these specialists. The rapid development of the translation profession and relevant university training in the People's Republic of China has led to an increased interest of researchers in studying the issue of translation education in Chinese universities.

The purpose of the study is to examine the experience of training translators at universities in the People's Republic of China and to determine the possibilities of its use in higher education institutions in Ukraine.

It is stated that the study of certain aspects of translator training has been the subject of research mainly by Chinese scholars. There are very few works by foreign scholars on these issues, so the positive developments of Chinese universities have been ignored, in particular, by Ukrainian researchers. The works of Chinese scholars

describe the models of teaching translation students in China, identify the peculiarities of training for translation and interpreting, highlight the formation of intercultural competence of a translator, present the transformation of the field of translators' activities at the present stage, and establish the impact of educational reform on the training of prospective translators. Among the applied research of Chinese scholars, three main areas are distinguished: teaching, learning and testing, with the largest number of studies being on teaching.

The system of professional training of translators in the People's Republic of China is characterised. It is established that in 2021, there were a total of 316 institutions across the country for the training of interpreters and translators from 11 language pairs, including Chinese, English, French, Japanese, Russian, German, Korean, Spanish, Arabic and Thai. Higher education institutions where translators are trained are mainly polytechnics, general education and language universities. In some universities in China, the educational process is carried out within the framework of the trimester system, which has unique institutional advantages, in particular in terms of flexibility in curriculum design and course selection by students.

The research identifies the peculiarities of professional training of translators at universities in the People's Republic of China: students passing qualifying tests (TEM-4, TEM-8, PGG, PGH, etc.); a variety of training models - "2+2", "3+1", "4+0"; trimester system and the presence of a summer semester in some universities; a harmonious combination of traditions and modern realities; a significant influence of the cultural aspect on the content of translation training.

The main programme requirements and methods used in the educational process are identified. It has been established that the content of bachelor's and master's degree programmes for the training of translators in Chinese universities is focused on CTA (Competences of translator and interpreter) standards. Bachelor's programmes include 30 per cent theoretical classes and 70 per cent practical classes. In master's programmes, the ratio of theory to practice is 50 per cent to 50 per cent. The four years of study in the Bachelor's degree programme in Translation are

divided into two stages: the basic stage (years one and two) and the professional stage (years three and four). At the basic stage, the focus is on developing a good academic style and proper teaching methods, basic bilingual skills, improving practical bilingual skills and preliminary translation and interpreting skills. At the professional education stage, the focus is on developing students' practical translation and interpreting skills.

The research identifies similarities and differences in the training of translators at universities in the People's Republic of China and other countries. Chinese universities offer two types of translation training programmes: translation and interpreting, while foreign universities offer three types of Master's degree programmes in translation: interpreting, translation and integrated translation and interpreting. In terms of learning objectives, the main learning goals of Chinese universities are mostly macro in nature, mainly serving national and local economic and social development and international exchange, while foreign universities are more focused on the micro level, such as market demand and personal development. The approach of foreign universities is more specific, as they emphasise the need to develop and improve professional skills.

It is determined that it would be expedient to use the positive experience of Chinese universities in the process of professional training of translators in Ukraine, namely: regulation of the vocabulary to be mastered by students within different training programmes, introduction of a mandatory unified foreign language test, diversification of training models in terms of combining training at domestic and foreign universities.

The scientific novelty of the results obtained is that: for the first time, the peculiarities of professional training of translators at universities in the People's Republic of China have been identified: students passing qualifying tests (TEM-4, TEM-8, PGG, PGH, etc.); a variety of training models - "2+2", "3+1", "4+0"; trimester system and the presence of a summer semester in some universities; a harmonious combination of traditions and modern realities; a significant impact of the cultural aspect on the content of translation training); the structure and content

of bachelor's and master's degree programmes for the training of translators in Chinese universities have been clarified (focus on CTA standards (Competences of translator and interpreter), structuring the content of training translators at the bachelor's level in two stages – basic and professional, specialisation at the master's level); the expediency of using the positive experience of Chinese universities in the process of professional training of translators in Ukraine (regulation of the vocabulary volume for students to master within different study programmes, introduction of a mandatory unified foreign language test, diversification of training models in terms of combining training at domestic and foreign universities) is substantiated; the ideas of optimising the practical training of translators (semester translation practice, various types of practice, short-term and long-term internships) have been further developed.

The materials of the dissertation can be used in the implementation of educational programmes for the training of translators, for the development of special courses in foreign pedagogy, preparation of textbooks, methodological recommendations, etc.

Prospects for further research are related to the study of specialisation in the educational process of training translators. Promising areas of future research may also include the issues of scientific and methodological support for the process of developing competences important for the successful professional activity of prospective translation specialists.

Keywords: professional training, higher education system, competence, translation, foreign language, communicative skills, model, students, future translators, philologists, English language, higher education institution.

LIST OF PUBLISHED PAPERS ON THE SUBJECT OF THE THESIS

Articles in scientific professional publications of Ukraine

1. Shen L. Professionalization of Translator Training in the People's Republic of China. *Scientific journal "Humanitarian Studies: Pedagogy, Psychology, Philosophy"*. National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. № 13(1), 2022. Pp.89-95.
2. Rostyslav Tarasenko, Svitlana Amelina, Serhiy Semerikov and **Liying Shen**. *Computer-Assisted Interpreting Systems in the Education of Simultaneous Interpreters, ICHTML*. 2022. Pp.1-9.
3. Rostyslav Tarasenko, Svitlana Amelina, Serhiy Semerikov and **Liying Shen**. Creating a Cloud-Based Translator Training Environment Using Memsources, *Educational Technology Quarterly*, Vol. 2022, Iss. 3, pp. 203-215.
4. Amelina S. M., Tarasenko R. O., Semerikov S. O., **Shen L.** Using Mobile Applications with Augmented Reality Elements in the Self-study Process of Prospective Translators. *Educational Technology Quarterly*, Early Access, 2022. <https://acnsci.org/journal/index.php/etq/article/view/51>
5. Shen L. Content aspects of translation training programmes at Chinese universities. *Scientific journal "Humanitarian Studies: Pedagogy, Psychology, Philosophy"*. National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. № 14(2), 2022. P.1-14.

Тези наукових доповідей

6. Shen L. Professional development and training opportunities for translators in the People's Republic of China. *Training of specialists on the way to European integration: problems and prospects (to the 100th anniversary of the foundation of Dnipro State Agrarian and Economic University): materials of the I All-Ukrainian (XVI inter-university) scientific and practical Internet conference, (14 April 2022)*. Dnipro: DDAEU, 2022. P.41-42.
7. Shen L. Educational programmes for translators at Chinese universities. *III International Interdisciplinary Conference Language, Business and Law, Intercultural Communication: Challenges of Today (LBLIC 2022)*. Kyiv, 26-27 April 2022.

8. Shen L. Культурологічні аспекти підготовки перекладачів у Китаї. *III International Interdisciplinary Conference Languages for Specific Purposes and Ways of Instruction and Acquisition: Innovative Approach (LSP 2022)*. Київ, 28-29 квітня 2022 р.

9. Shen L. Studying foreign languages in Chinese universities. *Scientific and Practical Conference "The Role and Significance of a Person in the Transformation of Social Practices: Past and Present"* (dedicated to the 300th anniversary of H. Skovoroda). Kyiv, 12 May 2022.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У КИТАЙСЬКІЙ НАРОДНІЙ РЕСПУБЛІЦІ

1.1 Проблема підготовки перекладачів у Китайській Народній Республіці у дослідженнях китайських і зарубіжних науковців

1.2 Система професійної підготовки перекладачів у Китайській Народній Республіці

1.3 Державна мовна політика та її вплив на освітні програми підготовки перекладачів у китайських університетах

1.4 Особливості навчання майбутніх перекладачів у контексті глобалізаційних процесів

Висновки до першого розділу

Список використаних джерел до першого розділу

РОЗДІЛ 2. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У КИТАЙСЬКІЙ НАРОДНІЙ РЕСПУБЛІЦІ

2.1 Стандарти спеціальності «Перекладач» у Китайській Народній Республіці

2.2 Змістові аспекти бакалаврських і магістерських програм підготовки перекладачів

2.3 Інформаційні технології у процесі підготовки перекладачів у китайських університетах

2.4 Культурологічний складник підготовки перекладачів у Китаї

Висновки до другого розділу

Список використаних джерел до другого розділу

РОЗДІЛ 3. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПІДГОТОВКИ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У КИТАЙСЬКІЙ НАРОДНІЙ РЕСПУБЛІЦІ Й УКРАЇНІ

3.1 Порівняльний аналіз змістових і методичних аспектів підготовки перекладачів у китайських і українських університетах

3.2 Рекомендації щодо можливостей використання українськими університетами досвіду підготовки перекладачів у Китайській Народній Республіці

Висновки до третього розділу

Список використаних джерел до третього розділу

ВИСНОВКИ

ДОДАТКИ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЗВО – заклад вищої освіти

ІТ – інформаційні технології

BATI (Bachelor of Arts in Translation and Interpretation) – бакалавр письмового і усного перекладу

CATTI (China Accreditation Test for Translators and Interpreters) – Китайський акредитаційний тест для перекладачів

MTI (Master of Translation and Interpretation) – магістр письмового і усного перекладу

SEMP (Syllabus for the English Major Program) – навчальна програма з англійської мови для філологів

TBL (Task-Based Learning) – навчання на основі завдань

TEM – Test for English Majors – тест для спеціальностей з англійської мови

TEM-4 – Test for English Majors: Band Four – тест для спеціальностей з англійської мови: четверта група

TEM-8 – Test for English Majors: Band Eight – тест для спеціальностей з англійської мови: восьма група

UEENE – University Entrance Examination to Higher Education – вступний іспит до закладу вищої освіти

ВСТУП

Актуальність дослідження. Міжнародна співпраця фахівців різних галузей і сфер може бути успішною тільки тоді, коли буде забезпечено якісний перекладацький супровід їхньої діяльності. Глобалізація економіки і технологічний розвиток зумовлюють постійне зростання ринку перекладацьких послуг. За даними Statista, у 2022 році глобальний ринок перекладацьких послуг досягнув понад 57 мільйонів доларів США. Для того, щоб мати можливість задовольнити постійно зростаючий попит на ринку перекладів, дедалі більше уваги приділяють підготовці професійних перекладачів у закладах вищої освіти. При цьому важливими є не тільки набуття ними знань іноземних мов, але й оволодіння інформаційними технологіями та спеціальними інструментами перекладача. Питання формування у перекладачів відповідних компетентностей, які у своїй сукупності складуть готовність до виконання професійних завдань, набуває все більшої вагомості.

Університети багатьох країн світу здійснюють підготовку фахівців з перекладу з урахуванням того факту, що сфери, в яких працюють перекладачі, стають дедалі різноманітнішими. Зокрема, це локалізація, аудіовізуальний переклад. Під цим кутом зору актуальним є вивчення досвіду різних країн щодо професійної підготовки перекладачів з метою підвищення ефективності освітнього процесу і якості підготовки цих фахівців. Бурхливий розвиток професії перекладача і відповідної університетської підготовки у Китайській Народній Республіці зумовлює підвищення інтересу дослідників до вивчення питання перекладацької освіти у китайських університетах.

Актуальність проблеми підготовки перекладачів, її недостатня наукова розробленість щодо стану у Китайській Народній Республіці та потреби практичного застосування визначили вибір теми дисертаційного дослідження – **«Професійна підготовка перекладачів у системі вищої освіти Китайської Народної Республіки».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження є складовою науково-дослідної ініціативної теми кафедри іноземної філології і перекладу Національного університету біоресурсів і природокористування України «Підготовка та реалізація перекладацьких проектів у закладах вищої освіти» (державний реєстраційний номер 0115U003298). Тему дисертації затверджено вченою радою гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України протоколом № 5 від 11 грудня 2020 р.

Мета дослідження – вивчити досвід підготовки перекладачів в університетах Китайської Народної Республіки та визначити можливості його використання у закладах вищої освіти України.

Завдання дослідження. Для досягнення мети були визначені такі завдання дослідження:

1. здійснити аналіз розробленості проблеми підготовки перекладачів у Китайській Народній Республіці на основі розгляду праць китайських і зарубіжних дослідників з метою визначення її стану й основних тенденцій;
2. схарактеризувати систему професійної підготовки перекладачів у Китайській Народній Республіці;
3. дослідити змістові й методичні аспекти підготовки перекладачів у китайських університетах та з'ясувати основні програмні вимоги й методи, які використовуються у освітньому процесі;
4. визначити подібності та розбіжності у підготовці перекладачів в університетах Китайської Народної Республіки й інших країн.

Об'єкт дослідження – процес професійної підготовки майбутніх перекладачів у Китайській Народній Республіці.

Предмет дослідження – структура, зміст, форми, методи навчання та контролю у процесі професійної підготовки майбутніх перекладачів у китайських університетах.

Методи дослідження. Для досягнення мети і вирішення поставлених завдань використано комплекс методів дослідження, а саме:

- *теоретичних*: – метод аналізу і синтезу під час вивчення офіційних документів, навчально-методичної документації, науково-педагогічних джерел та статистичних даних, авторефератів, дисертацій тощо; структурно-системний аналіз навчально-методичного забезпечення підготовки майбутніх перекладачів в університетах КНР з метою з'ясування її особливостей; метод зіставлення при порівнянні навчальних планів і програм, різноманітних підходів до розв'язання досліджуваної проблеми; метод теоретичного узагальнення, який дав змогу сформулювати та конкретизувати висновки, обґрунтувати рекомендації;

- *емпіричних* – педагогічне спостереження, опитування та анкетування студентів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *уперше* визначено особливості професійної підготовки перекладачів в університетах Китайської Народної Республіки: складання студентами кваліфікаційних тестів (ТЕМ-4, ТЕМ-8, PGG, PGN тощо); різноманітність моделей навчання – «2+2», «3+1», «4+0»; триместрова система і наявність у деяких університетах літнього семестру; гармонійне поєднання традицій і сучасних реалій; суттєвий вплив культурологічного аспекту на зміст підготовки перекладачів);

- *уточнено* структуру і зміст освітніх програм бакалаврського і магістерського рівня для підготовки перекладачів у китайських університетах (орієнтування на стандарти СТА (Competences of translator and interpreter), структурування змісту підготовки перекладачів на рівні бакалаврату за двома етапами – базовий і професійний, спеціалізація на рівні магістратури);

- *обґрунтовано* доцільність використання позитивного досвіду китайських університетів у процесі професійної підготовки перекладачів в Україні (регламентування обсягу вокабуляру для оволодіння студентами у межах різних програм навчання, запровадження обов'язкового єдиного

тестування з іноземної мови, урізноманітнення моделей навчання в аспекті комбінування підготовки у вітчизняному й зарубіжному університетах);

- *дістали подальшого розвитку* ідеї оптимізації практичної підготовки перекладачів (семестрова перекладацька практика, різні види практики, короткотермінове й довготермінове стажування).

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що розроблено рекомендації щодо впровадження у освітній процес підготовки майбутніх перекладачів в українських університетах досвіду китайських закладів вищої освіти. Матеріали дисертації можуть бути використані під час реалізації освітніх програм підготовки перекладачів, для розробки спецкурсів із зарубіжної педагогіки, підготовки навчальних посібників, методичних рекомендацій тощо.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Криворізького державного педагогічного університету (довідка № 08-298/3 від 06.06.2023 р.), Національного університету біоресурсів і природокористування України (акт від 21.06.2023 р.), Університету імені Альфреда Нобеля (довідка № 163 від 02.05.2023 р.).

Особистий внесок автора. Дисертація є самостійною науковою працею, у якій висвітлено авторські ідеї і розробки, що дозволило виконати поставлені завдання. Особистий внесок здобувачки у статті «Computer-Assisted Interpreting Systems in the Education of Simultaneous Interpreters», опублікованій у співавторстві з Тарасенком Р., Амеліною С. і Семеріковим С., полягає у визначенні деяких особливостей використання систем САІ у процесі навчання перекладачів. Особистий внесок здобувачки у статті «Creating a Cloud-Based Translator Training Environment Using Memsource», опублікованій у співавторстві з Тарасенком Р., Амеліною С. і Семеріковим С., полягає у уточненні ролей учасників перекладацького проєкту, який виконується з використанням системи Memsource. Особистий внесок здобувачки у статті «Using Mobile Applications with Augmented Reality Elements in the Self-study Process of Prospective Translators», опублікованій у співавторстві з Амеліною

С., Тарасенком Р. і Семеріковим С., полягає в складанні характеристики мобільного застосунка Duolingo.

Апробація результатів дисертації. Основні положення, висновки й результати дослідно-експериментальної роботи було оприлюднено на науково-практичних конференціях і семінарах:

- *міжнародного рівня*: III International Interdisciplinary Conference «Language, Business and Law, Intercultural Communication: Challenges of Today» (LBLIC 2022) (Київ, 2022); III International Interdisciplinary Conference «Languages for Specific Purposes and Ways of Instruction and Acquisition: Innovative Approach» (LSP 2022). (Київ, 2022); «Роль і значення людини в трансформації соціальних практик: минуле і сучасність» (Київ, 2022).

- *всеукраїнського рівня*: «Підготовка фахівців на шляху до євроінтеграції: проблеми та перспективи» (Дніпро, 2022).

Публікації. Основні положення та результати дисертації висвітлено у 9 наукових працях, з яких 5 статей у наукових фахових виданнях України, 4 публікації у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із анотацій, вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (211 найменувань, із них 186 – іноземними мовами), додатків. Загальний обсяг роботи становить 184 сторінки. Дисертація містить 5 рисунків та 9 таблиць.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У КИТАЙСЬКІЙ НАРОДНІЙ РЕСПУБЛІЦІ

1.1. Проблема підготовки перекладачів у Китайській Народній Республіці у дослідженнях китайських і зарубіжних науковців

Окремі питання підготовки перекладачів у Китайській Народній Республіці вивчали здебільшого китайські науковці і деякі зарубіжні дослідники, зокрема, Weihe Zhong, Jianzhong Xu, Youlan Tao, Binhua Wang, Mu Lei, Cheng Zhan, Він Ганцянь, Ван Кефей, Чжун Вейхе, Лю Яньші, Кравченко Г.Ю., Попова О.В., Тішкова О.Ф., Шпарик О.М.

Розвиток перекладацької практики та теорії в Китаї висвітлив у своїх працях Weihe Zhong. Він акцентував на 3000-річній історії перекладу у Китаї та його важливій ролі у розвитку китайської національної культури. Традиції перекладацької діяльності, які знайшли відображення у сьогоденні, дослідник представив за такою періодизацією: давні часи (1100 р. до н.е. – 17 ст.), Новий час (18 ст. – кінець 20 ст.), Новітній час (1911-1978 рр.) та сучасний Китай (після 1978 р.). Weihe Zhong визначив основні характеристики перекладацької практики і внесок основних перекладацьких теорій.

Як констатує вчений, нагальна потреба у кваліфікованих письмових та усних перекладачах спонукала заклади вищої освіти з факультетами іноземних мов запровадити спеціальність «Переклад» як освітню програму. Магістерська програма з перекладу з'явилась ще до того, як у Китаї була започаткована аналогічна бакалаврська програма. У 1979 році в Пекінському університеті іноземних мов на кошти Організації Об'єднаних Націй було створено Центр письмових та усних перекладачів Організації Об'єднаних Націй. Основною метою центру була підготовка кваліфікованих перекладачів, у тому числі й синхроністів, для Організації Об'єднаних Націй. Трирічна програма навчання була дуже успішною. З 1986 по 1995 рік близько 200 осіб отримали ступінь магістра письмового або усного перекладу.

У Китаї не існувало бакалаврського ступеня з письмового або усного перекладу до 1994 року, коли Гуандунський університет іноземних мов та Університет Сямень за підтримки Британської Ради та Вестмінстерського університету започаткували курс «Письмовий та усний переклад» як бакалаврську програму, щоб задовольнити потреби економічного буму в цьому регіоні. Заснування магістерських та бакалаврських курсів з письмового та усного перекладу, без сумніву, сприяло розвитку та вдосконаленню як перекладацької практики, так і теоретичних досліджень у Китаї.

На основі аналізу розвитку теорії й практики перекладу у Китаї Weihe Zhong приходить до висновку, що, з одного боку, Китай має довгу історію перекладу та розвитку деяких перекладацьких теорій; з іншого боку, важко знайти систематизовану теорію перекладу, яка б керувала перекладацькою практикою, хоч існують настановчі пояснення того, як перекладати. «Порівнюючи цю ситуацію із західними країнами, ми бачимо, що розвиток перекладу, а особливо теорії перекладу, в Китаї відстає, хоча зараз він є основним користувачем перекладу. З його бурхливою економікою і розширенням політичного впливу в міжнародному співтоваристві, Китай зараз стикається з проблемою розвитку перекладу» (Weihe Zhong, 2003).

Схожими на підготовку перекладачів у Китаї є і погляди Jianzhong Xu. На його думку, хоч перекладацька освіта в Китаї має довгу історію, але лише в останні два десятиліття вона почала розвиватися дедалі швидшими темпами. Як і Weihe Zhong, науковець спирається на розгляд історії підготовки перекладачів у Китаї і на цій основі представляє сучасну практику, зокрема навчальні програми, навчальні матеріали, методи навчання, особливості підготовки з усного перекладу, підвищення кваліфікації перекладачів, акредитаційні тести для перекладачів. Навчання перекладу в сучасному Китаї поділяється на дві частини: навчання в закладі освіти й навчання на роботі.

Автор зауважує, що, оскільки підготовка перекладачів у китайських закладах вищої освіти здійснюється відносно недавно, вона ще не склалась у завершену систему. Тому різні викладачі застосовують різні навчальні плани,

книги та тести відповідно до власного розуміння перекладу. Однак у курсі перекладу обов'язково пропонують не лише теорію, а й практику, не лише порівняння, наприклад, китайської та англійської мов, а й формування загальних перекладацьких умінь. Загальноприйнято, що для вирішення проблем, з якими студенти стикаються у своїй перекладацькій практиці, викладач повинен вибірково пропонувати певну теорію на основі практики. Зазвичай це: коротка історія, критерії перекладу, школи перекладознавства, уміння і навички перекладу.

Навчання на робочому місці – ще один спосіб підготовки перекладачів. Оскільки випускники факультетів або відділень іноземних мов вивчають лише деякі базові теорії та засвоюють навички перекладу, що стосуються літературного перекладу, і мало що знають про суміжні знання своєї роботи, а випускники інших спеціальностей володіють науковими знаннями, але погано володіють іноземною мовою, особливо навичками аудіювання, говоріння та перекладу, для них необхідно пройти додаткове навчання. Таке навчання включає в себе самопідготовку та навчання на підприємстві. Зазвичай підприємства мають навчальні програми або навчальні центри для підготовки своїх фахівців. Компанії заохочують своїх працівників до самонавчання або навчання на робочих місцях, щоб швидше адаптуватися до нової роботи. Тих, хто має наукові знання, але погано володіє іноземними мовами, зазвичай направляють на навчання до мовних шкіл або факультетів для подальшого навчання, або ж до навчальних класів чи літніх шкіл, що проводять певні заклади освіти й організації, такі як Пекінський університет іноземних мов, Шанхайський університет міжнародних досліджень, Шанхайський університет, Гуандунський університет міжнародних досліджень, Китайська перекладацька та видавнича корпорація, Асоціація перекладачів Китаю (Jianzhong Xu, 2005, с. 235-237).

З урахуванням проведеного аналізу автор висловив деякі пропозиції щодо вдосконалення підготовки перекладачів у Китайській Народній Республіці. Зокрема, він вважає, що, оскільки переклад є різновидом

практичної діяльності, то ефективно та систематичне навчання може значно покращити перекладацькі уміння та ефективність роботи студентів за короткий проміжок часу. Однак, щоб досягти вищого рівня, уміння перекладу необхідно регулярно застосовувати на практиці. Крім того, переклад як складна робота охоплює різні навички та вимагає хорошої координації між ними. Тому, незважаючи на те, що підготовка з окремих дисциплін є необхідною, обов'язковою є також всебічна підготовка, оскільки така комплексна здатність – це не просте змішування окремих умінь, а координація та розподіл розумових зусиль між усіма вміннями (Jianzhong Xu, 2005, с. 247).

Вивченню різних аспектів підготовки перекладачів у Китаї присвячений ряд праць Youlan Тао. Науковець вважає, що до 2006 року в китайських університетах Китаї було створено цілісну систему підготовки усних і письмових перекладачів на рівнях бакалаврату, магістратури та докторантури. На основі розвитку перекладознавства та різноманітності перекладацької практики в цій статті відзначається така тенденція в освіті перекладачів у Китаї як сприяння «всебічній освіті перекладача». Оскільки підготовка перекладачів є динамічним, інтерактивним процесом між викладачами та студентами, на нього впливає багато факторів, таких як соціальні вимоги, філософія викладання, особистість викладача та його стиль викладання, особистість студента та його навчальні стратегії, а також сучасні технології (Тао, 2016).

Переглядаючи різні підходи до навчання перекладу та кілька моделей перекладацької компетентності, а також спираючись на досвід китайської програми професійної підготовки МПІ, Youlan Тао пропонує конструктивну модель, яка передбачає розвиток перекладацької компетентності студентів за трьома напрямками: завдання для читання та відкриття дискусійного форуму, перекладацький практикум на основі умінь і навичок та перекладацька практика на основі проєктів. Три компоненти цієї моделі інтегровані між собою і систематично опрацьовуються (Тао, 2012). Зазначена модель представлена у таблиці 1.1.

Модель компетентності перекладача (Тао, 2012)

Комунікативна компетентність	Робота в команді з іншими перекладачами
	Спільне навчання
	Компетентність ведення переговорів
	Інтерактивна робота з іншими фахівцями (редакторами, дослідниками документалістики, термінологами, менеджерами проєктів, верстальниками та іншими учасниками: клієнтами, організаторами, авторами, користувачами, експертами предметної області)
Професійна компетентність	Експертність: досвід, інтуїція та мудрість
	Професіоналізм: етичні питання
	Професійна Я-концепція
	Впевненість у собі
	Відповідальність
	Знання ринків
Перекладацька компетентність	Лінгвістична субкомпетентність
	Соціокультурна субкомпетентність
	Предметна субкомпетентність
	Стратегічна субкомпетентність
	Мисленнева субкомпетентність
	Інструментальна субкомпетентність

Конструктивна модель практикується в освітній програмі МТІ Університету Фудань вже протягом п'яти років і довела свою ефективність у підготовці професійних перекладачів. Три режими цієї моделі можна застосовувати систематично та послідовно, залежно від конкретного контексту. Загалом, на думку Youlan Тао, потрібно наповнювати освітні програми «насінням постійних інновацій і підготувати слухачів до гнучкості, адаптації та постійного навчання новим навичкам» (Тао, 2012, с.304).

Досліджуючи підготовку перекладачів у континентальному Китаї, Binhua Wang і Mu Lei констатують, що на тлі сприятливих соціально-економічних умов і розвитку перекладознавства як самостійної дисципліни, кількість програм підготовки перекладачів постійно зростає. Крім того, спостерігається різноманіття типів освітніх програм, навчальних планів, моделей і парадигм навчання, нових підручників і тестів для акредитації усних перекладачів (Binhua Wang and Mu Lei, 2009).

Професійна підготовка усних перекладачів у континентальному Китаї була предметом дослідження Cheng Zhan, який констатує, що вона з'явилася після прийняття Китаєм політики реформ і відкритості наприкінці 1970-х років і продовжує стрімко розвиватися в 21-му столітті. Стратегія китайського уряду, яка полягає у прагненні вийти на міжнародний рівень, посилила національну конкурентоспроможність країни, що породило потребу в кваліфікованих усних та письмових перекладачах. Останні кілька років спостерігається не лише хвиля інтересу до професійної підготовки усних перекладачів, а й її експоненціальне зростання по всьому Китаю. На цьому тлі виникли нові тенденції, а також виклики щодо статусу усного перекладу як навчальної дисципліни в китайській вищій освіті. Тому університети створюють програми ВАТІ та МТІ відповідно до національного каталогу, виданого Міністерством освіти для бакалаврських програм та Комітетом з наукових ступенів Державної ради для студентських програм. Університети повинні подати заявку, пройти оцінку своїх викладацьких і дослідницьких можливостей і отримати схвалення від однієї з цих двох установ, перш ніж вони зможуть пропонувати програми на здобуття наукового ступеня, внести свої назви до оновленого щорічного національного каталогу і почати набір студентів.

У 2007 році Міністерство освіти визнало першою національною зразковою освітньою програмою з усного перекладу програму, запропоновану Школою усного і письмового перекладу при Гуандунському університеті іноземних мов. У моделі Гуандунського університету іноземних мов курси усного перекладу розділені на чотири різні напрями, кожен з яких зосереджений на розвитку певної складової частини компетентності усного перекладача:

1. Мовний трек: Китайсько-англійський/англійсько-китайський усний переклад з контрастивним підходом.

2. Напрямок умінь: послідовний переклад, переклад зорового сприйняття, синхронний переклад, спостереження та оцінка усного перекладу, інсценування конференцій.

3. Тематичний напрям: тематичний усний переклад, усний бізнес-переклад, судовий усний переклад, усний переклад для ЗМІ, усний переклад для сфери дипломатії.

4. Теоретичний блок: теорія та практика усного перекладу, вступ до перекладознавства.

Підготовка професійних усних перекладачів у континентальному Китаї, незважаючи на свою відносно коротку історію, зазнала стрімкого розвитку, особливо у вищій школі. За передбаченням Cheng Zhan, нинішні тенденції у підготовці професійних усних перекладачів збережуться і в майбутньому. З огляду на виклики, які виникають під час підготовки усних перекладачів у Китаї, необхідно докласти зусиль для підвищення якості такої підготовки шляхом вдосконалення іноземних мов, розробки освітніх програм, підготовки викладачів та стандартизації ринку (Zhan, 2014).

Chaowei Zhu і Zhiting Yang зауважують, що професійна спрямованість підготовки перекладачів, її акцент на розвиток компетентності студентів, а також проблеми, які переслідують китайську програму підготовки бакалаврів усного та письмового перекладу, зумовлюють нагальну потребу в інтеграції Китайського акредитаційного тесту для перекладачів (CATPI) з бакалаврськими освітніми програмами. На думку дослідників, така інтеграція сприятиме підвищенню професійної обізнаності студентів і покращенню їхньої професійної компетентності. Це також створює можливості для виявлення кваліфікованих студентів і їх відбору для подальшого навчання й професійного розвитку на більш високому рівні (Zhu & Yang, 2019).

Tianlu Ji, зауважуючи, що останніми роками в Китаї «процвітають» програми бакалаврату з письмового та усного перекладу (BTI), акцентує увагу на підготовці перекладачів для регіональних потреб і розглядає її на прикладі Цинхайського університету, який першим із закладів вищої освіти

започаткував програму підготовки бакалаврів з перекладу у провінції Цинхай. Здійснивши аналіз потреб студентів і суспільних потреб на основі опитування студентів, перекладачів, адміністраторів з державного сектору, зовнішньоторговельних компаній і перекладацьких фірм, Ji вважає результати потенційним інструментом у розробці освітніх програм (Li, 2021).

Цікавим під кутом зору новітніх тенденцій у підготовці перекладачів у Китайській Народній Республіці є дослідження Xingsong Shi і Yilin Niu, які виконали контент-аналіз освітніх моделей підготовки магістрів з перекладу на веб-сайтах 41 іноземного та 46 вітчизняних університетів. Висновки є такими:

- «щодо типу і мети освіти – зарубіжні університети створили інтегровану спеціальність «Письмовий і усний переклад», цільова діяльність якої є більш різноманітною;

- щодо структури курсів, то вітчизняні університети пропонують курси, орієнтовані саме на китайський контекст, тоді як професійній грамотності та технічним курсам, таким як термінологія та аудіовізуальний переклад, приділяється недостатньо уваги;

- щодо методу навчання, семінари/практикуми пропонуються як у вітчизняних, так і в закордонних університетах; однак закордонні університети, як правило, застосовують більшою мірою «симуляційний» метод навчання; їх освітні програми є більш практичними і їх система тьюторства є інноваційною;

- щодо магістерських робіт, вони у вітчизняних університетах є більш прикладно-орієнтованими» (Shi & Niu, 2020).

Розглянувши історичні передумови створення курсів Пекінського університету іноземних мов для слухачів дипломатичних служб Китаю, їх педагогічну мету й особливості освітнього процесу, Bin Yao вважає, що модель навчання, прийнята на цих курсах, завдяки чіткому розмежуванню між вивченням іноземної мови та підготовкою усних і письмових перекладачів, постійному прагненню до педагогічних інновацій і досконалості, залишається до певної міри прийнятною для сучасних програм підготовки усних і

письмових перекладачів (Yao, 2021).

Обстоюючи думку, що перекладацька компетентність є переважно процедурними знаннями, Rui Gong пропонує для сприяння формуванню цієї компетентності і полегшення набуття таких знань застосовувати до організації навчальної діяльності підхід, заснований на завданнях. На основі огляду досліджень науковців щодо формування перекладацької компетентності й базуючись на конструктивістських моделях навчання, а також власного досвіду викладання він запропонував модель навчання перекладу на основі завдань. Rui Gong детально обґрунтував компоненти моделі – вибір завдань, оцінювання їх виконання та викладання в аудиторії. Завдяки запровадженню моделі «Task-based Model for Translation Teaching» здійснюється активізація процесів перекладу й розвиток способів мислення студентів, а з іншого боку викладачі отримують можливість постійно контролювати і, за необхідності, втручатися в процес виконання студентами перекладацьких завдань. За допомогою моделі студенти можуть швидко зрозуміти, як перекладач сам створює і оптимізує свою базу знань та систему стратегій, а отже, зможуть краще відповідати вимогам перекладацького ринку після завершення навчання (Gong, 2022).

Таку важливу тенденцію у підготовці майбутніх перекладачів у китайських університетах як диверсифікація відзначають Shengxiang Zhang і Chunli Zhang. Вони підкреслюють, що ця тенденція зумовлена розвитком ринкової економіки та урізноманітненням і підвищенням кваліфікаційних вимог суспільства до фахівців з письмового і усного перекладу. Державні установи, перекладацькі компанії та видавництва висувують свої специфічні вимоги до перекладачів. Тому для створення кращої моделі підготовки як у сфері усного, так і письмового перекладу важливу роль відіграє збирання інформації про соціальні потреби, їх класифікація та аналіз. На основі проведеного дослідження науковці визначили основні вимоги, на яких найчастіше наголошують компанії: володіння англійською мовою на високому рівні, достатня перекладацька практика, професіоналізм та

гуманістичні досягнення. Коледжі та університети, які готують кваліфікованих перекладачів, повинні враховувати ці вимоги (*Zhang & Zhang, 2017*).

Як зазначають Deng Juntao і Zhong Weihe, з появою новітніх технологій, таких як великі дані, віртуальна реальність і штучний інтелект, особливого значення у навчанні перекладу набуло застосування інформаційних технологій, воно «змінилося з режиму зовнішньої допомоги на режим внутрішнього проникнення» (Deng & Zhong, 2019). Беручи до уваги цю нову тенденцію, науковці класифікували інформаційні технології, що застосовуються в практиці усного перекладу, на сім типів, які, відповідно, поділяються на три області: загальна сфера, професійна діяльність і освіта в галузі усного перекладу. Крім того, на основі взаємозв'язку між інформаційними технологіями, професією перекладача та навчанням усного перекладу було виділено чотири рівні інтеграції: рівень зовнішньої допомоги, власної розробки, синтетичного застосування та глибокого злиття. Для унаочнення практичного застосування цієї класифікації, дослідники детально розглянули, посилаючись на типові приклади з вітчизняної та зарубіжної практики, механізм інтеграції в чотирьох аспектах: навчальне середовище, ресурси, процес та оцінювання. На основі проведеного аналізу вони висловили деякі прогнози з точки зору інтелектуалізації, симуляції, точності та співпраці щодо тенденції до глибокого злиття між інформаційними технологіями і викладанням усного перекладу.

Проблема застосування інформаційних технологій у освітньому процесі підготовки майбутніх перекладачів була також предметом дослідження Jing Chen і Qiong Wu, які наголошують на нових можливостях і викликах, пов'язаних із цими технологіями. Щоб скористатися цими можливостями і відповісти на виклики, необхідно, щоб фахівці-практики отримали уявлення про те, як інформаційні технології стали відігравати свою унікальну роль у підготовці перекладачів і як вони можуть сприяти подальшій інформатизації галузі. Дослідники акцентують на важливості використання потенціалу

підходу до підготовки перекладачів з використанням інформаційних технологій, щоб забезпечити користь для всіх, хто займається викладанням та дослідженнями в галузі перекладу, як у Китаї, так і на Заході, а також сприяти глибшій інтеграції між інформаційними технологіями та підготовкою усних перекладачів (Chen & Wu, 2019).

Заклади вищої освіти, які пропонують програми підготовки перекладачів, очікували, що безперервна освіта в Китаї, яка є продовженням вищої освіти, запропонує сучасну платформу, на якій фахівці-практики у відповідних галузях зможуть продовжувати своє вдосконалення і набувати подальшого досвіду. Однак, як констатують Jiang Lihua і Peng Xuejiao, у таких споріднених галузях, як письмовий та усний переклад, ці традиційні очікування нещодавно були поставлені під сумнів, коли під час реалізації програми IVY (Interreg Volunteer Youth), що фінансується ЄС, були застосовані методи віртуальної реальності для створення нової платформи безперервної освіти та навчання впродовж життя для усних та письмових перекладачів. На основі цієї платформи ЄС можуть бути внесені зміни у модель підготовки перекладачів у Китаї (Jiang & Peng, 2018).

Цікавою під кутом зору розуміння поточної ситуації в галузі перекладознавства в Китаї є праця Huang Ting і Huang Qing, які здійснили короткий огляд на основі статистичного аналізу проєктів з перекладознавства, наданих Національним фондом соціальних наук з 2005 по 2016 рік, з урахуванням та аналізом даних про час, дисципліни, дослідницькі установи та актуальні теми. На основі проведеного аналізу науковці зробили такі висновки: прогрес перекладознавства в Китаї був стабільним і сильним; більшість дослідників є старшими науковці з університетів і коледжів, до яких приєднується все більше молодих учених; розвиток суттєво стимулюється національними стратегіями та політикою; перекладознавство, зосереджене на мові, рухається в диверсифікованому напрямку, але все ще відстає від суспільних потреб. Тому, крім позитивної та диверсифікованої тенденції

розвитку перекладознавства в Китаї, існують також очевидні проблеми, які потребують вирішення (Huang & Huang 2017).

Автори дослідження щодо задоволення суспільного попиту на висококваліфікованих перекладачів Li Minjie і Zhu Wei провели опитування підприємств, державних установ та соціальних інституцій провінції Хубей, щоб виявити їх потребу в освіті за програмами МТІ, а саме: кількість кваліфікованих перекладачів, кількість перекладачів, зайнятих повний і неповний робочий день, співвідношення письмового та усного перекладу, критерії перекладу, основні вимоги до перекладачів тощо. На основі проведеного опитування розроблені деякі пропозиції: у Китаї необхідно розвивати освіту в галузі МТІ; доцільно поступово усунути бар'єр між підготовкою фахівців, які спеціалізуються на письмовому і усному перекладі; приділяти більше уваги профільному навчанню; застосовувати методи навчання, відмінні від традиційних методів навчання; надалі робити акцент на практиці студентів (Li & Zhu 2017).

Yun Wu і Zhiwei Jiang здійснили практичне дослідження можливостей працевлаштування випускників магістерських програм з письмового та усного перекладу в Китаї, адже в останні десятиліття глобалізовані обміни призвели до зростання потреби в перекладацькій освіті. З цією метою було проведене опитування всіх випускників магістерської програми з перекладу, які закінчили навчання в 2015-2020 роках в одному з університетів першого рівня в Шанхаї. Отримані дані свідчать про певний галузевий розподіл працевлаштованих випускників. Проте, порівнюючи результати дослідження з поточним набором студентів та навчальними планами програм МТІ, науковці резюмують, що фактичний ринок випускників МТІ переживає надлишок, а навчальні програми МТІ не повністю відповідають вимогам працевлаштування в різних галузях. Тому вони закликають до загальнонаціонального перегляду китайських програм МТІ, що може включати контроль за набором студентів та оновлення навчальних планів

відповідно до вимог працевлаштування на конкретних робочих місцях (Wu, Yun, and Zhiwei Jiang, 2021).

У спільних дослідженнях Лю Яньші і Галини Кравченко (2020), присвячених питанням підготовки перекладачів-бакалаврів у закладах вищої освіти Китаю, наголошується на важливості Національних стандартів, у яких зафіксовано вимоги до підготовки перекладачів-бакалаврів, що, у свою чергу, відображають всебічність зазначеного процесу: вимоги до якості підготовки, вимоги до знань, вимоги до умінь, вимоги до розроблення основних навчальних курсів.

Поаналізувавши цілі навчання бакалаврів-перекладачів шести університетів провінції Сичуань, Л. Яньші і Г. Кравченко констатують, що вони відображають здебільшого три аспекти: позиціонування бакалаврів-перекладачів, вимоги до цільових навичок та орієнтацію на майбутню зайнятість. Водночас зміст підготовки в цих закладах вищої освіти відрізняються. Як визначили дослідники, Університет Сіхуа та Південно-Західний університет науки і техніки в основному зосереджують свої зусилля на засвоєння студентами знань іноземної мови під кутом зору їх практичного застосування. Аналогічна спрямованість Інституту Ченду Сичуаньського університету міжнародних досліджень розширюється за рахунок зв'язків з місцевими відділеннями чи філіями міжнародних установ і організацій, що дозволяє студентам досягнути прикладної реалізації набутих знань. Доповнення визначеного базового змісту підготовки перекладачів-бакалаврів у Південно-західному університеті Цзяотун здійснюється шляхом пропозиції спеціалізованих курсів, а у Південно-Західному університеті науки і техніки і Лешанському педагогічному університеті – шляхом проведення семінарів із перекладу, конкурсів і тренінгів.

На основі проведеного аналізу стандартів підготовки бакалаврів-перекладачів у коледжах та університетах провінції Сичуань, Л. Яньші і Г. Кравченко визначили ряд особливостей, до яких віднесли:

- різну орієнтацію навчання бакалаврів-перекладачів, хоч спільною є орієнтація на отримання знань з основ перекладу і розуміння резервних здібностей з високим потенціалом;

- відсутність чіткого тлумачення термінів, пов'язаних з мовленнєвою компетенцією, що вказує на наявність в університетах чіткого розуміння концепції і складу двомовних здібностей, але брак єдиної стандартизованої системи термінології;

- відсутність єдиного розуміння структури професійної компетенції перекладачіві орієнтація при цьому в основному на «жорсткі показники» (знання і навички з конкретними описами параметрів) та переважне ігнорування «м'яких показників» професійної компетенції перекладачів;

- відсутність визначення професійної компетентності в описах працевлаштування бакалаврів-перекладачів, які або містять перелік галузей (освіта, туризм, економіка і торгівля тощо), або вказують деякі конкретні установи (міністерство закордонних справ уряду, науково-дослідний інститут), або ж зазначають загальні напрями майбутньої професійної діяльності (Яньші, Кравченко, 2020).

Узагальнюючи аспекти досліджень науковців щодо підготовки перекладачів у закладах вищої освіти Китайської Народної Республіки і згідно з даними Munday (2012), Tan Zaixi (2000), Xu Jun і Mu Lei (2009) та ін. щодо системи та поля перекладацьких досліджень, тематика перекладацьких досліджень у Китаї здебільшого охоплює сім категорій:

1) Практика, стратегії та продукти перекладу мають найбільшу частку (40%), зосереджену на перетворенні мов текстів і стратегічному аналізі, причому переклади, коректура та аналіз вітчизняних текстів різних національностей становлять 78%. 90% основних ключових проєктів також належать до категорії перекладацької практики, здебільшого вони пов'язані з узагальненням і перекладом іноземних текстів з таких дисциплін, як філософія та релігієзнавство.

2) Дослідження в галузі теорії перекладу постійно розвиваються останніми роками, і хоч теоретичні перспективи стають дедалі багатшими, здебільшого це дослідження з перевірки або застосування іноземних теорій, а сучасних інтерпретацій традиційних китайських теорій перекладу явно недостатньо, і теоретичних інновацій, заснованих на місцевій практиці перекладу, мало.

3) Сучасні технології опрацювання інформації та корпусів стали предметом пильної уваги в дослідженнях перекладу останніми роками, особливо значно зросли дослідження корпусного перекладу, які стали актуальною темою в сучасних дослідженнях перекладу.

4) Історія перекладу завжди була важливою темою для перекладознавства, але вона здебільшого зосереджена на династіях Мін та Цін і Китайській Республіці (на частку яких припадає 78% праць), в інші періоди систематичних досліджень не сформувалося, а дослідження з історії перекладів у конкретних регіонах та конкретних періодах (таких як регіони національних меншин, Тайвань, Гонконг та Макао, період культурної революції) ще треба буде розробити.

5) Переклад і поширення текстів стали гарячою точкою в останніх дослідженнях у царині перекладу, в яких основна увага приділяється процесу зарубіжного розповсюдження перекладацької діяльності та її продуктів, аналізується їх конкретна ефективність і причини, але їх частка невелика, і масштабного ефекту вони не мають.

6) Вивчення діяльності перекладачів є також елементом дослідження перекладацької суб'єктивності, зосередженим на аналізі особливостей і наслідків перекладацької діяльності та творів відомих перекладачів. Водночас останнім часом об'єктом дослідження стали також характеристики груп перекладачів. При цьому аналізується вплив конкретних регіонів, періодів і жанрів на групи перекладачів, але такі чинники, як рівень і сфера діяльності перекладачів та соціальні ефекти груп ще належить систематично проаналізувати.

7) Серйозно бракує уваги до таких питань, як викладання перекладу, перекладацька критика, ринок перекладів і безпосередньо особливості процесу перекладу.

Згідно з оглядом Юй Сяоліна «Аналіз поточної ситуації та тенденцій перекладацьких досліджень у Китаї – статистика та аналіз на основі проєктів Національного фонду соціальних наук (1996-2015)» (Huang & Huang 2017), серед перекладацьких проєктів Національного фонду соціальних наук за останні 20 років перше місце посідають дослідження літературного перекладу, за ним ідуть дослідження професійного перекладу, а дослідження теорії перекладу перебувають на третьому місці. Причому на ці три напрями припадає понад 60%; історія перекладу та прикладне перекладознавство перебувають на одному рівні, посідаючи четверте і п'яте місця. Також почали розвиватися переклад книжкових рецензій і технологія перекладу. Крім того, з розвитком науки і технологій поступово зростають дослідження в галузі технології перекладу. Інтерес дослідників викликали також дослідження в галузі корпусного перекладу, машинного перекладу та мережевого перекладу.

Згідно з даними Му Лей, Лян Вейлін і Чжан Жун в «Огляді перекладацьких досліджень у Китаї у 2020 році», теми перекладацьких досліджень у 2020 році зосереджуються на загальних питаннях, дослідженнях літературного перекладу, вивченні професійного перекладу, прикладних дослідженнях і дослідженнях перекладацького посередництва, становлячи близько 83,34% від загальної кількості. Натомість кількість публікацій у галузі порівняльних досліджень, усного перекладу, вивчення перекладацьких технологій та управління перекладом залишається низькою, зі щорічним відсотком менше 10%.

Серед прикладних досліджень у сфері викладання та навчання перекладу можна виділити три основні галузі: викладання, навчання і тестування, причому на «викладання», як і раніше, припадає найбільша кількість досліджень, а на «навчання» і «тестування» – менша. Частину «викладання» можна умовно розділити на підготовку фахівців, професійний

розвиток, зміст і методи викладання, організацію викладання, навчальні ресурси, систему освітніх програм, огляд підручників, дослідження професійної діяльності викладачів, якість викладання тощо. Основна увага приділяється змісту і методам викладання усного та письмового перекладу і підготовці фахівців для надання мовних послуг. У літературі, присвяченій навчанню, основна увага приділяється складу і структурі умінь і навичок усного і письмового перекладу студентів, а також розвитку перекладацьких умінь. З точки зору тестування, запуск шкали усного та письмового перекладу на китайську з англійської значно підвищив увагу академічного співтовариства до тестування з перекладу, і було досягнуто багато результатів, включно з дослідженням перевірки валідності концепції перекладу дискурсу, дослідженням когнітивного процесу онлайн-оцінки викладачів перекладу, дослідженням машинної оцінки перекладу з китайської на англійську, побудовою моделі спроможності усного перекладу ділових переговорів, дослідженням спроможності пошуку інформації онлайн тощо.

Контрастивні дослідження, усний переклад, дослідження перекладацьких технологій, дослідження перекладацького менеджменту та дослідження історії перекладу висвітлюються не так широко, як інші категорії, через малу кількість опублікованих статей. Дослідження в галузі усного перекладу, як і раніше, зосереджені на обробці інформації та когнітивній обробці процесу усного перекладу. Хоч кількість досліджень, присвячених технології перекладу та перекладацькому менеджменту відносно невелика, основні обговорювані питання відповідають сучасним тенденціям і є досить новаторськими.

1.2. Система професійної підготовки перекладачів у Китайській Народній Республіці

Розглядаючи місце перекладацької освіти у системі вищої освіти Китаю, доцільно отримати загальне уявлення про освітню галузь Китайської Народної

Республіки в цілому. Структура системи освіти КНР представлена на рисунку 1.1.

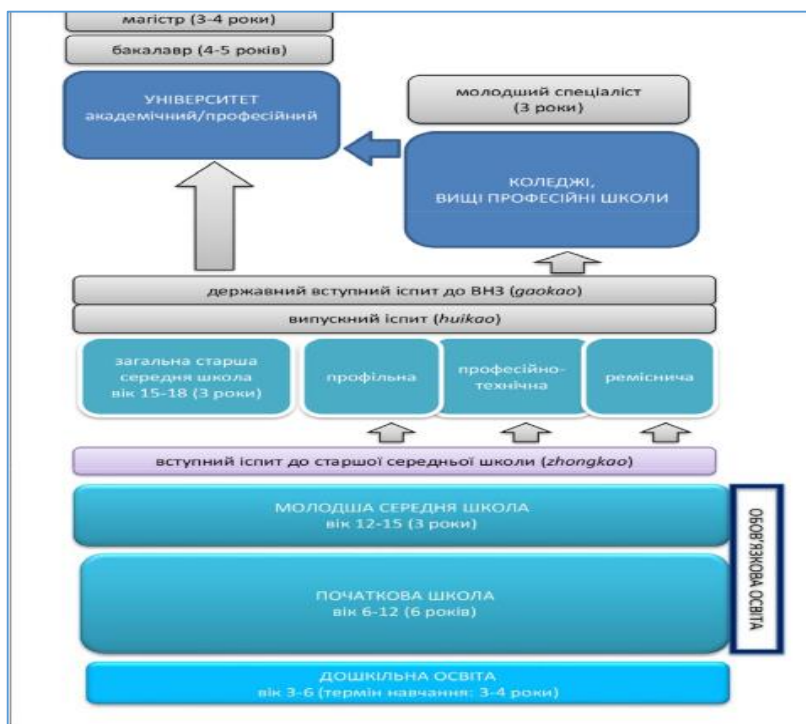

Рис. 1.1. Структура системи освіти КНР (за О.М. Шпарик)

Навчання перекладу є відносно новим явищем у Китаї. Лише у 2007 році Міністерство освіти Китаю запровадило університетські програми з письмового та усного перекладу, щоб задовольнити зростаючий попит на професійних постачальників послуг китайською мовою. Але за відносно короткий час, протягом якого ця нова галузь існує в Китаї, вона набула несподівано сильного імпульсу.

Починаючи з 1980 року, коли політика країни стала відкритою і контакти між Китайською Народною Республікою та іншими країнами світу стали розширюватися, Китай досяг значного прогресу у вивченні й викладанні перекладу. За словами заступника міністра освіти Ву Ціді, у Середньому царстві існує надзвичайна ситуація з перекладом: «Ми повинні нарешті зрозуміти, що Китай стикається з гострою нестачею кваліфікованих

спеціалістів з іноземних мов у сфері перекладу та усного перекладу» (Schneider, 2006).

Стратегія китайського уряду «вийти на глобальний ринок» посилила національну конкурентоспроможність країни, що викликало потребу в кваліфікованих перекладачах. За останні кілька років спостерігається не тільки хвиля інтересу до професійної підготовки перекладачів, але й його експоненційне зростання в Китаї. На цьому тлі виникли нові тенденції, а також виклики щодо статусу перекладу як навчальної дисципліни у китайській вищій школі.

У 2006 році в деяких університетах і коледжах Китаю стартувала пробна програма: чотирирічне навчання бакалаврів у сфері переклад. Для порівняння: станом на 2019 рік бакалавські програми пропонуються загалом у 281 університеті й коледжі. У 2007 році програма «Китайський магістр у сфері письмового і усного перекладу» була офіційно затверджена Міністерством освіти Китаю (Wang, 2016). Мета цієї програми – підготовка висококваліфікованих і професійно компетентних перекладачів. Станом на 2020 рік магістерські програми пропонуються загалом у 262 університетах.

Система підготовки майбутніх перекладачів у Китайській Народній Республіці має ряд особливостей.

Насамперед, це численні заклади освіти й навчальні підрозділи, які здійснюють підготовку перекладачів. Станом на листопад 2021 року по всій країні було створено загалом 316 ступенів МТІ для підготовки усних і письмових перекладачів за 11 мовними парами, включно з китайською, англійською, французькою, японською, російською, німецькою, корейською, іспанською, арабською і тайською мовами. Освітні заклади МТІ, це переважно політехнічні, загальноосвітні та мовні університети. У Китаї навчання перекладу на рівні магістратури проводять не тільки в мовних вишах, а й у галузевих університетах, таких як університет транспорту, авіаційний університет, університет науки і техніки, інститут кераміки, морський

університет, університет морського господарства, будівельний університет, нафтохімічний університет тощо.

Особливими є також великі масштаби навчання перекладачів, зокрема:

- тільки з 2014 по 2018 рік це здійснювали 216 навчальних підрозділів МПІ;
- загальна кількість зарахованих за рік (загалом було прийнято 43 681 студентів), при цьому кількість прийнятих студентів на програми МПІ збільшується з року в рік;
- щорічне зарахування на очну форму навчання становить 43 340 студентів денної форми навчання за програмами МПІ;
- щорічне зарахування на заочну форму навчання становить 1 461 студента МПІ на заочну форму навчання;
- кількість прийнятих іноземних студентів: було прийнято 710 іноземних студентів;
- кількість присуджених ступенів: було присуджено 33 280 ступенів, включно 32 805 студентам денної форми навчання, 71 студентам заочної форми навчання і 175 іноземним студентам.

До особливостей китайської системи підготовки майбутніх перекладачів можна віднести також велику кількість моделей їхнього навчання.

Перша модель – це модель проектно-інтегрованого навчання студентів. Наприклад, у Пекінському університеті іноземних мов у рамках партнерства з Центральним телебаченням Китаю та деякими видавництвами студенти отримують базові навички перекладу в аудиторії, а потім набувають досвіду, беручи участь у реальних перекладацьких проектах. Коли студенти реально стикаються з проектом перекладу, вони можуть підвищити свою впевненість у собі, дух командної роботи, поняття про терміни завершення завдання, організацію та координацію, здатність розгорнути інформаційні ресурси, а також уміння використовувати інструменти та сучасні засоби Інтернету.

Друга модель – це модель навчання шляхом стажування. Викладачі виконують завдання з перекладу для місцевих підприємств та установ,

оголошують актуальні теми з перекладу, як-от проєкти інноваційної практики для студентів, проводять перекладацькі дослідження та перекладацьку діяльність, залучають студентів до перекладацької роботи для соціальних служб у вигляді волонтерів та в бізнесі місцевих перекладацьких компаній.

Третя модель – це модель навчання у форматі семінару. З практикою як основою і теорією як допоміжним засобом, студенти спрямовуються до самостійного навчання за допомогою інтерактивного викладача. Наприклад, студентам пропонують писати семестрові практичні звіти за лекціями, прочитаними експертами, груповими семінарами, виїзними екскурсіями на відповідні підприємства та установи тощо. Таким чином, можна відпрацьовувати їхні теоретичні знання та навички перекладу на практиці, стимулювати їхню мотивацію, ініціативу та участь у навчанні, а також допомагати студентам застосовувати отримані знання на практиці, наскільки це можливо.

Четверта модель – це модель навчання за типом китайсько-іноземного співробітництва. Наприклад, Циндаоський університет має програми студентського обміну з багатьма країнами та регіонами. Завдяки програмам співпраці китайських і зарубіжних закладів освіти, студентам надаються режими навчання 3+1, 2+2, державні та самофінансовані режими навчання за кордоном, а студенти бакалаврату та магістратури відбираються для навчання в інших країнах на один або два роки, наприклад, у Вашингтонському університеті, Університеті Мацуяма в Японії, Мюнхенському університеті в Німеччині, а також у Євразійському інституті менеджменту, Алькалі в Іспанії та інших програмах обміну. Програма покликана надати студентам можливість безпосередньо познайомитися з місцевою мовою та культурною ситуацією, щоб прищепити їм міжнародне мислення та національну чуйність, а також закласти основу для їхньої майбутньої роботи в якості перекладача між Китаєм та за кордоном.

Типовим для китайських університетів є науковий і диверсифікований характер професійних освітніх програм підготовки перекладачів. Для того,

щоб повністю задовольнити актуальні потреби суспільства у фахівцях з перекладу та ефективно досягти цілей підготовки комплексних та орієнтованих на діяльність фахівців з перекладу, університети створюють професійні курси на науковій основі, які здебільшого включають курси професійних умінь і навичок, курси професійних теоретичних знань та інші теоретичні курси, серед яких курси технічного письма перекладу, курси роботи з сучасними інструментами перекладача. Курси професійних теоретичних знань включають курси історії розвитку перекладу, курси стратегії, курси культури тощо; інші курси – це професійні курси, пов'язані з перекладацькими спеціалізаціями.

Варто відзначити також інноваційні підходи до наставництва. Зокрема, під час підготовки майбутніх фахівців для діяльності на міжнародному рівні застосовується система так званого «подвійного наставництва» як у кампусі, так і за його межами. Викладачі у кампусі здебільшого відповідають за навчання студентів теорії перекладу та керівництво їхньою перекладацькою практикою. Як викладачі поза кампусом в основному залучаються перекладачі з багатим досвідом перекладацької практики, які направляють студентів на практичні заняття і дають рекомендації щодо практичних проблем, з якими студенти стикаються у своїй роботі. Наставники у закладі освіти і за його межами працюють у тісній співпраці для підготовки міжнародних перекладацьких кадрів і досягли позитивних результатів у деяких університетах.

На окрему увагу заслуговують умови і процедури вступу на навчання за спеціальністю «перекладач» у китайських університетах.

Гаокао – всекитайські державні вступні іспити до вишів – це практично єдиний критерій, за яким китайські виші відбирають собі студентів. Іспит проводиться протягом 2-3х днів. З 2003 року вони проводяться 7-8 червня, і хоча завдання дещо відрізняються залежно від провінцій, усі вони перевіряють знання студентів у таких сферах, як китайська мова, математика та іноземна мова – зазвичай англійська, але може бути також японська, російська або

французька. Крім трьох обов'язкових предметів, студенти також складають три предмети з таких: історія, географія, політика, фізика, хімія, біологія. Фрагмент прикладу завдання з англійської мови екзамену Гаокао представлено на рисунку 1.

E-paper / China

A sample of the 2012 Beijing Gaokao English exam

Updated: 2013-10-24 07:10
(China Daily USA)

Print Mail Large Medium Small 分享按钮 0

Total marks available: 150

Listening: 30 (at present, this accounts for 20% of the total mark, but from 2016, it will rise to 30%)

Multiple Choice: 15

Cloze Test: 30

Reading: 40

Writing: 35

Some sample questions:

- George said that he would come to school to see me the next day, but he - .
A) Wouldn't. B) Didn't. C) Hasn't. D) Hadn't.
- When deeply absorbed in work, - he often was, he would forget all about eating or sleeping.
A) That. B) Which. C) Where. D) When.
- Do you think this shirt is too tight - the shoulders?

Рис. 1.2. Фрагмент прикладу завдання з англійської мови екзамену Гаокао

Одночасно з цим школярі також мають заповнити форму і вказати університети та спеціальності, на які вони хотіли б вступити. Якщо випускник має бал, достатній для вступу до вишу, але йому не вистачає бала за обраною ним спеціальністю (що популярніша спеціальність, то більша кількість абітурієнтів), тоді, якщо він не погоджується із вишем, йому потрібно скоригувати спеціальність, інакше не візьмуть до університету. Це означає, що претендент має відповідати за своїми балами як вимогам університету, так і обраної спеціальності.

Кожен китайський заклад вищої освіти встановлює нижній прохідний поріг, однак для учнів із різних провінцій бали можуть варіюватися.

Наприклад, якщо учень складає гаокао в густонаселеній провінції, йому буде складніше вступити до хорошого вишу. Через велику конкуренцію неминуче зростатиме і мінімальний прохідний бал. Зовсім інша річ у провінціях із невеликою щільністю населення. Там прохідні бали в університети будуть нижчими, а отже, і вступити до них буде легше.

У мешканців великого міста є деякі переваги для вступу до найкращих закладів вищої освіти країни. Місцевим учням під час вступу надається перевага. Тому жителям Пекіна чи Шанхая, де зосереджені елітні університети, буде дещо простіше до них вступити. Якщо вони мають високий бал, вони можуть потрапити до першого вишу зі свого списку. Якщо ж балів не вистачає, анкету відхилять і передадуть до наступного за списком закладу. У Китаї конкуренція під час вступу просто невірогідна. У найкращі університети часом приймають менше одного відсотка кандидатів, які подали заяви.

Звичайно, є деякі винятково видатні школярі, які не зобов'язані складати вступні іспити і які рекомендовані своїми школами для вступу до університету. Політика гарантованого прийому на навчання дещо відрізняється в різних провінціях, але загалом кандидатами на гарантований вступ є видатні школярі провінцій, нещодавні випускники середніх шкіл, які посіли призові місця в провінційних конкурсах Національної предметної олімпіади учнів середніх шкіл та національні фіналісти в старших класах, а також школярі деяких шкіл іноземних мов.

Виші формулюють свої правила прийому відповідно до «Закону про освіту Китайської Народної Республіки», «Закону про вищу освіту Китайської Народної Республіки» і відповідних постанов Міністерства освіти. Деякі ЗВО (спеціальності) висувають особливі вимоги до ідеологічного і політичного морального вигляду кандидатів, стану фізичного здоров'я і професійних спеціальностей під час допуску до вступних іспитів до цього ЗВО. До них належать: вивчення іноземних мов, спорт, мистецтво, військові академії тощо.

Існують загальні вимоги для тих, хто вступає на спеціальність з англійської мови, якщо бали досягають прохідного бала, встановленого закладом освіти для даної спеціалізації. Вступникам на спеціалізацію з англійської мови зазвичай потрібна оцінка з цієї мови 120 балів або вище (зі 150 балів) і оцінка 3 або вище (з 5 балів) з розмовної мови. Однак деякі вищі не висувають особливих вимог.

Фінансування вищої освіти в Китаї складається таким чином:

1) Державні фінансові інвестиції. Державні фінансові інвестиції в освіту є основним компонентом інвестицій у вищу освіту в Китаї. Переважно це фінансові асигнування, податкові пільги, спеціальні субсидії, субсидії для студентів і гранти на дослідження, на які припадає близько 50%.

2) Особисті інвестиції в освіту. Особисті інвестиції в освіту є невід'ємною частиною фінансування вищої освіти в Китаї, оскільки вища освіта є частиною необов'язкової освіти в Китаї. У результаті такий студент зобов'язаний вносити певний відсоток від вартості навчання тією мірою, якою він може прийняти і дозволити собі це. Відсоток становить близько 30%.

3) Соціальне фінансування освіти. Воно здебільшого стосується соціальних груп і окремих громадян, а також соціальних пожертвувань і збору коштів на освіту. Однак соціальні пожертвування у закладах вищої освіти Китаю все ще перебувають на попередній стадії і становлять відносно невелику частку витрат на освіту. Вона становить близько 2%.

4) Інші вкладення у фінансування освіти, що становлять близько 18%. Плата за навчання визначається на основі відсотка від середньорічної вартості освіти та навчання на одного студента. Ставки плати за навчання у вузах різних регіонів, спеціальностей та рівнів можуть відрізнятися.

Стаття 5 «Тимчасових заходів щодо управління платою за навчання у закладах вищої освіти» передбачає таке.

Пропорція та норми оплати за навчання до середньорічної вартості освіти та навчання принципово мають бути спільно визначені Державною комісією з освіти, Державною плановою комісією та Міністерством фінансів.

На цьому етапі максимальний відсоток плати за навчання до середньорічної вартості освіти та навчання не повинен перевищувати 25%. Конкретне співвідношення має поетапно коригуватися відповідно до стану економічного розвитку та доступності для населення.

Повноваження щодо перевірки та затвердження плати за навчання в рамках національного законодавства належать провінційним народним урядам. Відділ освіти на рівні провінції повинен висловити свою думку, відділ цін спільно з фінансовим відділом має провести аудит відповідно до рівня місцевого економічного розвитку, умов роботи ЗВО та доступності для мешканців, і три відділи мають спільно подати звіт народному уряду на рівні провінції для затвердження перед використанням відділом освіти.

Система підготовки майбутніх перекладачів у Китаї має також певні організаційні особливості. До 1985 року в китайських університетах в основному було два семестри у навчальному році, що відіграло важливу роль у зміцненні фундаменту та посиленні професії, але також не вистачало гнучкості у плані складання навчального плану та вибору курсу студентами. З цієї причини деякі університети Китаю почали експериментувати із семестровою системою, а триместровій системі віддали перевагу через її унікальні інституційні переваги.

Нині 17 із 39 «985» університетів Китаю перейшли на триместрову систему, а шість із восьми «985» університетів Пекіна мають літні семестри або літні школи. Проєкт 985 – це проєкт розвитку системи вищої освіти в Китаї, запропонований колишнім президентом КНР Цзян Цземінем на святкуванні 100-ї річниці Пекінського університету 4 травня 1998 року. Основною метою проєкту є урядами вивести на світовий рівень кілька провідних університетів Китаю з урахуванням співпраці з місцевими урядами.

У вересні 2002 року Пекінський університет почав впроваджувати триместрову систему, а за ним – Університет Цінхуа, Нанкінський університет, Південно-Західний університет фінансів та економіки, Чжецзянський університет та деякі інші. Однак єдиної та фіксованої моделі

для кожного університету не існує, і всі вони реалізують її залежно від власних умов. Деякі з них мають «семестри початкового університету», які вільно обираються студентами; деякі називаються літніми університетами, а деякі, як Китайський університет політичних наук і права, роблять літній семестр обов'язковою частиною навчального циклу.

Пекінський університет працює у форматі триместру, осінньої, весняної та літньої школи, причому літня школа розрахована на два з половиною місяці з початку липня до середини вересня. Літня школа відносно інтенсивна: 12 занять на день з 8 ранку до 9 вечора. З цієї причини університет радить студентам не брати більше занять, ніж необхідно для забезпечення якісного навчання, а також встановлює максимальний обсяг занять на одного студента у кампусі – 4 кредити.

У вересні 2016 року студенти Китайського університету політичних наук і права перейшли на трисеместровий академічний робочий цикл, додавши літній семестр до традиційних весняних та осінніх семестрів. Осінній семестр розпочинається 5 вересня, зимові канікули 7 січня 2017 року, тривалість 18 тижнів; весняний семестр розпочинається 27 лютого 2017 року, іспити 3 липня 2017 року, тривалість 18 тижнів. Іспити закінчуються безпосередньо у літньому семестрі тривалістю чотири тижні, літні канікули 29 липня 2017 року.

Варто зауважити, що нині у китайських університетах немає спеціальностей, які комбінують переклад з іншими сферами, а згідно з каталогом спеціальностей бакалаврату та каталогом дисциплін післядипломної освіти, випущеним Міністерством освіти, існує лише одна основна категорія перекладу. У Китаї перекладознавство та міжкультурна комунікація є окремими дисциплінами.

Незважаючи на відсутність конкретної подібної спеціалізації, курси міжкультурної комунікації зазвичай пропонуються відповідно до програм підготовки перекладачів у різних університетах. Наприклад, напрям «Переклад та міжнародна комунікація» магістратури в галузі англійського

усного перекладу в Школі передових перекладацьких досліджень Пекінського університету іноземних досліджень є спільною освітньою програмою Школи міжнародної журналістики та комунікації і Школи передових перекладацьких досліджень.

Основні іноземні мови, які вивчають перекладачі – англійська, російська, японська, французька, німецька, корейська, іспанська.

Національна освіта в Китаї поділяється на очне та заочне навчання. Неповне навчання поділяється на три форми навчання: заочне навчання, дистанційна освіта (онлайн-освіта) та телеуніверситет. Усі три форми навчання завершуються національно визнаними академічними сертифікатами, і всі академічні сертифікати можна знайти на сайті Центру інформації та кар'єри для студентів вищої освіти Китаю. Але телевізійний університет нині практично не проводиться, залишається лише заочна та дистанційна освіта.

Заочне навчання є відносно поширеною формою навчання дорослих, тому загальноосвітні коледжі та університети пропонуватимуть заочне навчання дорослих. І деякі відомі університети також пропонують цю освіту, наприклад Пекінський університет, Пекінський університет іноземних мов, Китайський університет Женьмін, Нанькайський університет, Пекінський педагогічний університет.

Дистанційне навчання може здійснюватись лише ключовими національними закладами вищої освіти. Наразі існує 68 онлайн-коледжів, схвалених Міністерством освіти. Наприклад, Інститут онлайн-освіти в Пекінському університеті іноземних мов (спеціальність з англійської мови за напрямом перекладу англійською мовою), Інститут онлайн-освіти в Пекінському університеті мови та культури (спеціальність з англійської мови, японської мови, корейської мови), Інститут онлайн-освіти в Шанхайському університеті іноземних мов (спеціальність з англійської мови, японської мови), Інститут онлайн-освіти в Нанкінському університеті (спеціальність з англійської мови).

Студенти-заочники зобов'язані брати участь у вступних іспитах для дорослих у коледжі, що організуються об'єднаною національною організацією, які переважно організуються провінційними екзаменаційними інститутами. Вони належать до національних іспитів. До особливостей заочного навчання належить також те, що зазвичай студенти використовують підручники, випущені вишами, для самостійного навчання. Самонавчання є основою, і кожен навчальний рік проводиться інтенсивне навчання тривалістю близько 10 днів або півмісяця. Період очного навчання – це, як правило, зимові та літні канікули чи святкові відпустки. Деякі студенти зазвичай зайняті і не можуть приділяти час навчанню. Вони можуть спочатку займатися самостійно вдома, а також скоригувати свої вільні канікули, щоб знайти час для відвідування вишів під час інтенсивних очних занять. Основними ланками заочного навчання є: консультування та відповіді, домашнє завдання, експеримент, практика, іспит, написання диплома та захист. Тривалість навчання – 3 роки.

Вступний іспит для онлайн-освіти організується приймальними коледжами та університетами, він належить до іспитів закладу. Після надходження можна отримати особистий обліковий запис та пароль. Студенти онлайн-освіти застосовують сучасний метод навчання, який поєднує в собі онлайн-і офлайн-навчання через онлайн-платформу для самостійного онлайн-навчання. Студенти можуть відвідувати заняття у будь-який час, не відвідуючи певних місць. Тривалість навчання – два з половиною роки.

Вартість навчання на заочному або дистанційному відділенні в 1,5-2 рази нижча за вартість очного навчання. Конкурс та прохідний бал серед студентів-заочників нижчий порівняно з аналогічною спеціальністю денної форми.

Суттєва різниця між очним і заочним навчанням була помітна вже давно. Та й сьогодні у багатьох залишається стереотип про те, що заочна освіта поступається очній. Але дипломи очної та заочної форми повністю ідентичні. Тому заочний ступінь бакалавра корисний у таких випадках:

1. Пошук роботи: заочні курси бакалаврату можуть розширити можливості працевлаштування та дати можливість краще розвиватися та знайти роботу на ідеальному підприємстві.

2. Градація заробітної плати: китайські державні установи в основному встановлюють заробітну плату співробітникам відповідно до їхньої академічної кваліфікації, а заробітна плата студентів бакалаврату на один щабель вища за заробітну плату молодших класів коледжу. Маючи ступінь бакалавра, можна брати участь в оцінці заробітної плати та підвищувати її рівень.

3. Оцінка звання: тепер для оцінки багатьох професійних звань потрібна академічна кваліфікація. Чим вища академічна кваліфікація, тим коротше потрібний робочий рік. Наявність ступеня бакалавра може знизити складність оцінки професійних звань та підвищити шанси на просування по службі.

4. Досвід роботи та стаж. Мабуть, сьогодні це найважливіша перевага випускників-заочників перед випускниками денної форми, яку так люблять працедавці. Студент-заочник може напрацювати стаж вже під час навчання, а не тільки після отримання диплому.

5. Просування кар'єрними сходами або перехід на посаду, пов'язану безпосередньо з отриманою спеціальністю; отримані знання можна відразу застосовувати на робочому місці і внаслідок цього впевнено рухатися вперед кар'єрними сходами.

6. Заочна освіта дає можливість оптимальної зміни професії – особливо це стосується другої вищої освіти.

У вищих професійних коледжах існує модель навчання фахівців «на замовлення». Цей вид навчання поступово набув розвитку на рівні магістра.

Під «замовною» підготовкою фахівців розуміють план навчання, який університети та роботодавці підприємств підписують разом з угодою про спільну розробку та реалізацію відповідно до корпоративних стандартів та посадових вимог. Підприємство відповідає за організацію працевлаштування

фахівців. У процесі навчання студентів підприємства більше не діють як сторонні спостерігачі, а разом із університетами формують навчальну команду, формулюють відповідні плани, обговорюють та реалізують навчальні плани та направляють студентів на практику. Модель навчання «на замовлення» ґрунтується на співпраці вишів та підприємств, і завдання навчання беруть на себе обидві сторони. У процесі навчання фахівців університети є не єдиними організаторами та виконавцями, а займаються їхньою підготовкою разом із підприємствами. Підприємства, зі свого боку, більше не діють як аутсайтери, а беруть участь у всьому процесі.

Модель навчання перекладацьких кадрів на основі замовлень орієнтована на практичні та прикладні перекладацькі аспекти, необхідні підприємству. Цілі навчання, специфікації та методи навчання засновані на потребах підприємства, а фахівці, які навчаються, безпосередньо використовуються підприємством. Виділяють характеристики корпоративних потреб у навчанні персоналу з урахуванням статус-кво корпоративного розвитку та посадових вимог. Підприємства запрошують до участі у створенні професійних курсів, проведенні досліджень, оглядів та демонстрацій, створенні наукових курсів та розробці навчальних планів. Вони можуть підвищити професіоналізм викладачів у створенні викладацького складу, найняти експертів підприємств для участі у навчанні, зіграти подвійну роль викладачів університетів та вчителів підприємств, вивчити методи навчання перекладу у новій ситуації, ефективно використати сучасні освітні технології та зміцнити практичні навчальні посилення. Крім того, виші також можуть спільно з підприємствами розробляти підручники та складати регіональні підручники з урахуванням корпоративних потреб. У процесі використання підручників викладача перекладу можуть вносити відповідні доповнення та вибірки до змісту підручників у міру необхідності, щоб зміст підручників більше відповідав реальним потребам підприємства.

Відправною точкою навчання фахівців «на замовлення» є розвиток фахівців з прикладною орієнтацією, які вкрай необхідні суспільству, і

спрямування на працевлаштування студентів. Рівень якості їхньої підготовки є предметом загальної турботи як ЗВО, так і підприємств. Наприклад, Центр МТІ Південно-Західного університету науки та технологій реалізує навчання талантів «на замовлення», університет та підприємство спільно розробляють план навчання, щоб спільно завершити оцінку випускників.

Важливо відмітити сертифікацію перекладачів у Китаї. Наразі найбільш поширеним та авторитетним сертифікатом перекладачів у Китаї є сертифікат САТТІ.

Всекитайський іспит на кваліфікацію перекладача (САТТІ – China Accreditation Test for Translators and Interpreters) – це іспит державного рівня, що проводиться за дорученням Міністерства трудових ресурсів та соціального забезпечення КНР, за проведення якого відповідальне Управління у справах видання та розповсюдження літератури іноземними мовами Китаю, включений до державної системи атестації перекладачів.

Іспит на кваліфікацію перекладача офіційно внесено до державного списку іспитів на надання професійної кваліфікації. Особи, які його склали, отримують Диплом про присвоєння кваліфікації перекладача КНР єдиного зразка, виданий Міністерством трудових ресурсів та соціального забезпечення. Цей диплом дійсний на всій території Китаю. Особи, які пройшли кваліфікаційні іспити, можуть зайняти відповідні посади. Диплом третього рівня дозволяє обійняти посаду помічника перекладача, диплом другого рівня – посаду перекладача, диплом першого рівня після додаткової перевірки – посаду перекладача у ранзі доцента чи перекладача у ранзі професора.

Студенти-магістри, які навчаються на перекладацьких спеціальностях, повинні брати участь в іспитах другого рівня.

Іспити проводяться з англійської, японської, французької, російської, німецької, іспанської та арабської мов. Іспити з кожної мови поділяються на три рівні. У першій половині року проводяться письмові та усні іспити з англійської, японської, французької та арабської мов першого, другого та

третього рівня, а в другій половині року – усний та письмовий іспит з англійської другого та третього рівня та іспит для синхроністів з англійської мови, а також письмові та усні іспити першого, другого та третього рівня з російської, німецької та іспанської мов.

Вимоги до тих, хто отримує диплом першого рівня: багатий запас знань у галузі науки і культури, висока здатність перекладу з однієї мови на іншу і навпаки, уміння справлятися з перекладацькими завданнями в досить широкому спектрі областей, виконувати досить складні переклади, уміння вирішувати питання, що виникають під час перекладацької роботи, вміння вести роботу усного перекладача на важливих міжнародних конференціях та працювати над остаточним перекладом ухвалених там документів.

Вимоги до тих, хто отримує диплом другого рівня: певний запас знань у галузі науки і культури, хороша здатність перекладу з однієї мови на іншу і навпаки, здатність справлятися із завданнями у певній галузі та виконувати переклади певної складності.

Вимоги до тих, хто отримує диплом третього рівня: базові знання в галузі науки і культури, здатність перекладати з однієї мови на іншу і навпаки, здатність справлятися зі звичайними завданнями з перекладу.

Іспити з кожної мови поділені на письмові та усні. Усні, у свою чергу, поділені на послідовний та синхронний переклад. Іспити з синхронного перекладу поки що проводяться лише з англійської мови на другому рівні.

Цікавим є питання щодо категорії присяжних перекладачів, тобто тих, які приносять присягу та роблять переклади в суді. Дані, зібрані наразі, показують, що суди країни не можуть надавати професійні послуги судового перекладу, і лише Китайський університет політології та права має план навчання відповідним особам, які займаються юридичним перекладом. Насправді, у Китаї є як високорівневі усні перекладачі, так і висококваліфікований юридичний персонал, але не так багато тих, хто розуміється на законах і може виконувати усні переклади з іноземних мов. Вивчення судового перекладу в Китаї почалося відносно пізно і перебуває на

початковій стадії. Крім того. У Китаї немає спеціального кваліфікаційного іспиту на судовий переклад. Якщо громадяни зіткнулися з ситуацією, коли необхідно найняти судового перекладача, основним рішенням буде найняти викладачів іноземних мов або студентів іноземних мов у вишах, або звичайних перекладачів, які мають сертифікат Всекитайського іспиту на кваліфікацію перекладача.

Загалом випускники освітніх програм з перекладу можуть працювати у державних органах, включаючи посольства, у засобах масової інформації, книжкових видавництвах, на радіо й телебаченні, у туристичних агенціях, у міжнародних асоціаціях і спільних підприємствах, транснаціональних корпораціях, фондах і фінансових установах. Для забезпечення виконання перекладу у різних сферах і галузях китайські університети й коледжі пропонують програми, у яких передбачена можливість вибору для більш вузької спеціалізації. Це може бути, зокрема, юридичний, медичний, технічний, літературний, комерційний та фінансовий переклад, переклад книг, документів та наукових доповідей та статей, медіа переклад та інші види перекладу.

Ситуація на ринку перекладацьких послуг також дуже впливає на особливий розвиток перекладачів. Насамперед перекладачі мають бути «професійними», підвищувати професійну етику та галузеві стандарти перекладачів. По-друге, для підвищення спеціалізації перекладачів необхідно створити систему доступу на ринок перекладів та запровадити атестацію та сертифікацію перекладачів, щоб покращити загальну якість перекладацької галузі.

Практики цілеспрямованого направлення великими фірмами своїх співробітників для навчання в університеті на перекладача, щоб ці люди потім працювали на фірмі, у Китаї майже не існує, тому що у Китаї велике населення та жорстка внутрішня конкуренція. Крім того, більшість китайських компаній прагнуть швидкого успіху й не витрачають час і гроші на підготовку фахівців. Якщо працівник не підходить для певної роботи, його замінить більш здатний.

Тому компанії зазвичай набирають безпосередньо готових фахівців із числа студентів-випускників. Навіть якщо це станеться, це може бути зазвичай поетапне навчання всередині компанії.

Однак у Китаї існує форма спрямованого вступу до ЗВО. Направлена заявка стосується кандидатів з віддалених районів, районів проживання етнічних меншин та щодо тих, хто зайнятий у відносно складних умовах праці або пов'язаних з ними спеціальних галузях, а відповідні місцеві департаменти (або їх власні підрозділи) і коледжі й університети підписують тристоронню угоду. Це освітня модель для працевлаштування у районі чи підрозділі після повернення. Після вступу вони стають орієнтаційними студентами. На додаток до практики навчання як звичайних студентів денного відділення в коледжах та університетах, встановленими державою, вони також можуть отримувати орієнтаційні стипендії відповідно до їхньої академічної успішності та успішності. Студенти, які навчаються за направленням, з відмінною академічною успішністю можуть подати заявку на післядипломні іспити за згодою своїх підрозділів та повернутися до початкової орієнтованої області або відділення для працевлаштування після закінчення навчання. Після випуску такі студенти здійснюватимуть «двосторонній вибір» роботи відповідно до області чи відділу, визначеного під час зарахування.

Якщо цільовій області або відділу ці студенти більше не потрібні через зміну обставин, студенти з цільовим направленням можуть бути працевлаштовані так само, як студенти, прийняті за національним завданням. Випускники, які відмовляються працювати у певній галузі чи підрозділі після навчання, повинні повернути усі отримані стипендії, сплатити навчання та інші збори, а також сплатити частину плати за навчання до ЗВО.

Термін відпрацювання студентів за направленням, як правило, не повинен перевищувати 6 років (включаючи 1 рік випробувального терміну та 1 рік стажування, як правило, без випробувального терміну). Після закінчення цього терміну студентам дозволяється звільнитись.

1.3. Державна мовна політика та її вплив на освітні програми підготовки перекладачів у китайських університетах

Китай є багатонаціональною й багатомовною країною. Основна мовна політика Китаю втілена у двох положеннях про використання мови у Конституції Китайської Народної Республіки. У статті 4 Конституції задекларовано: «Усі етнічні групи мають право використовувати та розвивати свої власні усні та письмові мови», а у статті 9: «Держава просуває загальнонаціональну мову – Путунхуа» (Constitution, 1982). Саме завдяки такій мовній політиці Китаї є зразком мовної диверсифікації, у якому гармонійно співіснують китайська мова, мови інших меншин та кілька діалектів китайської мови. Диверсифікація мов відбивається і на вивченні іноземних мов. У Китаї швидко розвивалось їх викладання й вивчення. На початку 1960-х років Китай встановив більше дипломатичних та економічних відносин з країнами Європи й країнами Азії, Африки та Латинської Америки, що потребувало великої кількості перекладачів у дипломатичній та економічній сферах, а також великої кількості викладачів іноземних мов.

У 1964 році Група з планування іноземних мов, створена під керівництвом Державної ради, розробила «Семирічний план навчання іноземним мовам». Згідно з цим документом, англійська стала першою іноземною мовою для вищої освіти в країні. Після 1978 року навчання іноземних мов у Китаї швидко розвивалося, особливо англійської мови. У березні 1979 року в повідомленні Міністерства освіти про посилення навчання іноземних мов говорилося, що їх вивчення повинно мати стратегічне бачення та довгострокове планування. Політика щодо мов є такою: поточне основне завдання – енергійно розвивати англійську освіту, але потрібно також приділяти належну увагу вивченню інших поширених мов, таких як японська, французька, німецька та російська.

На сучасному етапі в структурі університетів Китаю є спеціальні університети та коледжі іноземних мов, а в більшості інших коледжів та

університетів, що не належать до профільних з вивчення іноземних мов, є спеціальні інститути іноземних мов або факультети іноземних мов, метою яких є навчання фахівців з іноземних мов. У всіх університетах студенти, для яких іноземні мови не є їхньою спеціальністю, повинні вивчити обов'язковий курс іноземної мови та скласти відповідний національний екзамен.

Зокрема, CET-4 (аббревіатура від College English Test Band 4) та CET-6 є національними екзаменами з англійської мови, які проводять Департамент вищої освіти Міністерства освіти. Їх складають в основному студенти коледжів, бакалаври або магістри, які закінчили відповідні курси англійської мови згідно з навчальною програмою. Підготовка до стандартних екзаменів для CET-4 та CET-6 розпочалася наприкінці 1986 року та була офіційно впроваджена у 1987 році. Це єдиний національний стандартизований навчальний екзамен з єдиного предмета, організований Департаментом вищої освіти Міністерства освіти.

TEM-4 (аббревіатура від Test for English Majors-Band 4) та TEM-8 було запроваджено Міністерством освіти Китайської Народної Республіки у 1991 році для перевірки знань з англійської мови у загальноосвітніх університетах по всій країні. Тест TEM-4 складають другокурсники-філологи з англійської мови та суміжних спеціальностей. Тест TEM-8 призначено для студентів старших курсів. З інших іноземних мов також проводяться екзамени професійного рівня. Наприклад, PGG – Prüfung für das Germanistik-Grundstudium і PGN – Prüfung für das Germanistik Hauptstudium.

Закон «Про освіту Китайської Народної Республіки», прийнятий у 1995 році, встановлює, що вища освіта належить до компетенції Державної ради та народних урядів провінцій, автономних районів та муніципалітетів, безпосередньо підпорядкованих центральному уряду, та визначає права та обов'язки, які можуть і повинні виконувати університети та інші освітні установи.

Закон «Про вищу освіту Китайської Народної Республіки» 1998 року юридично встановлює, що заклади вищої освіти мають бути звернені до

суспільства, керуватись законом та здійснювати демократичне управління. Народні уряди провінцій, автономних районів та муніципалітетів, безпосередньо підпорядкованих Центральному уряду, керують закладами вищої освіти, призначеними переважно для підготовки фахівців на місцях та уповноваженими керувати ними Державною радою.

Адміністративний відділ освіти Держради керує закладами вищої освіти, визначеними Держрадою для підготовки фахівців переважно для всієї країни. Це поділ повноважень державного управління і вперше сім незалежних прав закладів вищої освіти чітко прописані в законі, у тому числі формування планів прийому, встановлення та коригування дисциплін та спеціалізацій, формування планів викладання, проведення наукових досліджень тощо. Тому держава формує та видає відповідні керівні документи щодо підготовки перекладацьких кадрів на національному рівні, а провінційні підрозділи відповідають за реалізацію національних керівних документів, а також формують керівні документи відповідно до конкретних умов кожної провінції та видають їх для своїх університетів. Провінційні підрозділи відповідають за реалізацію національних документів. І нарешті кожен університет розробляє свою власну програму з підготовки фахівців у рамках національних та провінційних урядових документів, беручи до уваги фактичну ситуацію в університеті.

Наприклад, Міністерство освіти випустило керівні документи з підготовки фахівців, такі як «Посібник з розробки та реалізації програм підготовки фахівців у професійних коледжах та університетах», «Думки щодо прискорення будівництва вищої освіти для всебічного покращення потенціалу підготовки фахівців» та «Національний план розвитку вищої професійної освіти». Міністерство людських ресурсів та соціального забезпечення та Китайське бюро іноземних мов спільно випустили «Посібник із поглиблення реформи системи звань для фахівців з перекладу» та інші документи, орієнтовані на всю країну.

Іншим прикладом є повідомлення Головного управління народного уряду провінції Аньхой про видання п'ятирічного плану розвитку пікових дисциплін у закладах вищої освіти провінції Аньхой (2020-2024 рр.), в якому народним урядам усіх міст і повітів, а також усім департаментам та агенціям, підпорядкованим уряду провінції, наказується взяти до уваги реальну ситуацію та ретельно організувати реалізацію.

Такі документи, як «Кілька думок щодо підвищення якості підготовки фахівців», видані Департаментом освіти провінції Аньхой та Департаментом фінансів провінції Аньхой є чинними для всіх підрозділів підготовки фахівців у провінції.

1.4. Особливості навчання майбутніх перекладачів у контексті глобалізаційних процесів

Прагнення Китаю зайняти чільні місця на світових ринках, а також бути однією з провідних країн у сферах освіти й науки останнім часом відзначають багато науковців. «Сучасна освіта Китаю сьогодні активно трансформується і модернізується, що пов'язано зі змінами в економіці, політиці й культурі – Китай інтегрується у світовий соціально-економічний простір і реформує свою систему освіти» (Шпарик, 2021, с.232). Як констатує дослідниця, «на кінець першого тисячоліття основними пріоритетами китайської освітньої політики було поширення базової освіти та ліквідація неграмотності населення. Теперішні зміни в освітній системі Китаю характеризуються пріоритетністю якості освіти, яка стає наріжним каменем у реформуванні останньої. Акценти зміщуються на такі проблеми як забезпечення доступу до якісної освіти, зменшення освітньої нерівності, ефективність освіти та вдосконалення її якості, що нерозривно пов'язано з оновленням державних освітніх стандартів, підвищенням кваліфікації вчителів, використанням інтернет-ресурсів тощо (Шпарик, 2021, с.233).

Сорок років тому Китай розпочав втілення політики реформ та відкритості. Як зазначає Є. Гобова, за ці сорок десятиліть Китай зробив величезний крок та створив справжнє економічне диво. «Завдяки політичній стабільності та економічному процвітання стала можливою й успішна реформа освіти. За останні десятиліття університети Китаю увійшли в топи міжнародних рейтингів, а наукові дослідження стали важливою частиною виробничого процесу» (Гобова, 2018). При цьому стрімко зростає кількість закладів вищої освіти (рис. 1.3) і студентів, які в них навчаються.

Рис. 1.3. Динаміка зростання кількості студентів у закладах вищої освіти Китайської Народної Республіки (за Є.Гобовою)

Китай реалізує політику розширення та відкритості, регулює діяльність університетів, керує ними відповідно до закону та сприяє їх розвитку для китайсько-іноземних кооперативних закладів. Держава заохочує впровадження зарубіжних якісних освітніх ресурсів для китайсько-іноземної спільної освіти. Суб'єкти китайсько-іноземної спільної освіти поділяються на

китайсько-іноземні спільні освітні заклади та китайсько-іноземні спільні освітні проєкти.

У закладах (проєктах) китайсько-іноземної співпраці існують такі моделі навчання:

1) Режим секційного навчання «2+2»: студенти, які склали вступні іспити, навчатимуться у китайських закладах освіти на першому та другому курсах, а на інших двох курсах можуть вибрати навчання у китайських або у закордонних партнерських закладах освіти, без зміни спеціалізації. Наприклад, у програмі спільного навчання Нанкінського технологічного університету 2022 року «2+2 Credit Recognition Dual Degree» у проспекті передбачено, що студенти мають навчатися в обох університетах відповідно до спільної програми навчання, розробленої китайським та зарубіжним університетами. Перший та другий роки навчання проходять у китайському університеті, а третій та четвертий – у закордонному, і спільна програма навчання завершується шляхом взаємного визнання кредитів. Якщо результати навчання відповідають вимогам, студенти можуть подати заявку на отримання диплома бакалавра, виданого як китайськими, так і зарубіжними університетами, а також диплома бакалавра, виданого Нанкінським технологічним університетом.

2) Режим секційного навчання «3+1»: студенти, які склали вступні іспити, навчатимуться у вітчизняних закладах вищої освіти на 1, 2 та 3-му курсах, а на останньому курсі можуть обрати навчання у вітчизняних або закордонних вишах-партнерах без зміни спеціалізації. Наприклад, такою є спільна програма з перекладу між факультетом іноземних мов Хебейського нормального університету та Університетом Стірлінга (Великобританія). У програмі перекладу прийнято модель співпраці з навчання фахівців «3+1»: перші три роки навчання проходять у Хебейському нормальному університеті, а четвертий рік – в університеті Стірлінга.

Вимоги до навчання та випуску:

- Після складання необхідних кредитів у Хебейському нормальному університеті та отримання загального балу 6,5 у тесті IELTS та 6 балів за кожним пунктом, студенти можуть вступити до Університету Стірлінга на четвертий навчальний рік.

- Після завершення вивчення навчальних дисциплін, що пропонуються Університетом Стірлінга, та виконання кредитних вимог, передбачених програмою навчання, можна отримати сертифікат про надання ступеня Університету Стірлінга.

- Після завершення всіх курсів, запропонованих Університетом Стірлінга, та виконання відповідних вимог щодо оцінок та кредитів, кредити можуть бути перезараховані. Після виконання вимог до кредитів та балів, встановлених Хебейським нормальним університетом, можна отримати свідоцтво про закінчення університету та диплом, виданий Хебейським нормальним університетом.

3) Режим навчання «4+0»: після зарахування кандидатів студенти відвідують заняття в Китаї протягом чотирьох років, не виїжджаючи за кордон, за винятком того, що вони приймають іноземні навчальні плани та методи іспитів, запроваджують іноземні оригінальні навчальні матеріали та слухають лекції професорів і підтримують той самий режим навчання, як і іноземні партнерські установи. Наприклад, Китайсько-корейська спільна освітня програма при Чунцинському політехнічному університеті функціонує за цією моделлю.

Політика реформ і відкритості досягнення Китаю у галузі науки та освіти привела до успішності провідних університетів, що підтверджується їх місцями у міжнародному рейтингу QS (рис. 1.4).

Місця китайських університетів у міжнародному рейтингу QS	
17	Університет Цінхуа
30	Пекінський університет
44	Університет Фудань
59	Шанхайський транспортний університет
68	Чжецзянський університет
98	Китайський науково-технічний університет

Рис. 1.4. Місця китайських університетів у міжнародному рейтингу QS (за Є.Гобовою)

Одним із ефективних проєктів, які сприяли багатьом позитивним перетворенням, став «Проєкт 985», започаткований у 1985 році. Свою назву він отримав від кількості найкращих університетів, фінансування яких з боку центрального уряду і урядів відповідних провінцій було суттєво збільшено з метою інтернаціоналізації, підвищення іміджу системи вищої освіти, покращення наукових досліджень. «Проєкт 985», також відомий як проєкт «світового першокласного університету», став у той час головною метою центрального уряду Китаю щодо розвитку університетів на світовому рівні. Для участі в цій програмі було відібрано 39 університетів.

«Проєкт 211» був започаткованим у листопаді 1995 року як схема розвитку і спонсорства вищої освіти центрального уряду Китаю для підготовки приблизно 100 університетів до 21 століття. Для участі в цій програмі було відібрано 115 університетів і коледжів.

У 2016 році «Проєкт 985» і «Проєкт 211» були анульовані й у 2017 році замінені «Проєктом подвійним першокласним будівництва» («Double First-Class Construction») під керівництвом Сі Цзіньпіна. Проєкти «The World First-

Class Universities» і «First-Class Academic Disciplines Construction», разом відомі як «Double First-Class Construction», є схемою розвитку і спонсорства вищої освіти центрального уряду Китаю. Для участі в цій програмі обрано 147 університетів і коледжів.

У вересні 2017 року Міністерство освіти Китаю, Міністерство фінансів Китаю та Національна комісія з питань розвитку та реформ Китаю спільно опублікували повний список університетів та їхніх дисциплін Double First Class Construction. Згідно зі списком, Державна рада Китаю затвердила 140 університетів як «Подвійні першокласні будівельні університети». Політика Double First-Class Construction підкреслює, що стимулювання загального розвитку університетів відбувається шляхом створення та зміцнення їх факультетів і кафедр, а в кінцевому підсумку розвиток Double First-Class Construction Universities перетворить їх на університети світового класу до 2050 року.

Метою програми є «підвищення всебічної сили та міжнародної конкурентоспроможності вищої освіти Китаю». Конкретні цілі етапу включають те, що «зростаюча кількість китайських університетів та їхніх дисциплін поповнює ряди закладів світового класу, а ряд університетів виходять на передові краї глобальної досконалості, з групою дисциплін, які досягають передових країв світового класу і позицій до 2030 року» та «перетворення подвійних першокласних університетів у заклади вищої освіти світового класу шляхом побудови та зміцнення їх факультетів і кафедр до середини 21 століття». Список першої фази із 140 подвійних першокласних університетів був спільно виданий Міністерством освіти Китаю, Міністерством фінансів і Національною комісією розвитку та реформ без будь-якого рейтингу у 2017 році. У лютому 2022 р. Міністерство освіти Китаю оголосило, що класифікації були визнані недійсними, і університети, включені до подвійного першого класу, повинні називатися подвійними першокласними університетами. Згідно з оновленим списком другої фази, загалом 147 університетів було затверджено та визнано подвійними університетами

першого класу. Відповідно до «Списку другої фази ініціативи зі створення подвійного першого класу», спільно опублікованого Міністерством освіти, Міністерством фінансів і Національною комісією розвитку та реформ у лютому 2022 року, 15 університетів отримали попередження щодо можливості скасування їх статусу подвійних першокласних (Аньхойський університет, Пекінський університет китайської медицини, Центрально-Китайський педагогічний університет, Університет Гуансі, Університет Внутрішньої Монголії, Університет Ляонін, Університет Нінбо, Університет Нінся, Північно-східний педагогічний університет, Шанхайський університет фінансів і економіки, Тибетський університет, Третій військовий Медичний університет, Сінцзянський університет, Яньбяньський університет та Університет економіки та права Чжуннань). Ці 15 університетів повинні були виправити та покращити свої дослідницькі якості та розвиток, і якщо університети не пройдуть остаточну оцінку, вони втратять свій статус подвійного першого класу.

На тлі посиленої уваги до підтримки кращих закладів освіти особливого значення набуває вивчення англійської мови в китайських університетах. Безперечно, неможливо переоцінити важливість цього питання саме для майбутніх перекладачів, адже більшість з них готується до професійної діяльності з використанням мовної пари англійська – китайська. У своїй дисертаційній роботі «Викладання англійської мови в китайських університетах в епоху Світової організації торгівлі: перспектива студента» Weihua Luo аналізує в історичній ретроспективі викладання англійської мови в китайських університетах на фоні процесу глобалізації з точки зору студентів. Його дослідження спирається на результати вже існуючих досліджень, теоретичну і методологічну літературу, детально викладений аналіз стану викладання англійської мови. Цінність дослідження Weihua Luo полягає в тому, що воно є новою темою для дослідження викладання англійської мови в Китаї в контексті зростаючої важливості знання англійської мови з прогресивною глобалізацією, яка базується на студентоцентризмі,

тобто сприйняття студентів як на безпосередніх учасниках процесу викладання англійської мови.

Зазначений дослідницький проєкт був розроблений в рамках викладання англійської мови в китайських університетах на тлі процесу глобалізації і став спробою дослідити погляди студентів щодо питання про те, як система викладання англійської мови в китайських університетах відповідає потребам економічної та культурної глобалізації в епоху Світової організації торгівлі. Дослідження доводить, що нинішній процес реформування англійської мови у закладах вищої освіти є відображенням заклику до змін у відповідь на потреби англійської мови в процесі глобалізації. Крім того, його дослідження підводить до висновку про те, що пріоритетом у викладанні англійської мови в китайських університетах має стати модель глобальної англійської мови з акцентом на комунікативну компетентність, щоб відповідати новим вимогам глобальної комунікації.

У своїй роботі Weihua Luo порівнює навчальні програми з курсу англійської мови 1999 р. і 2004 р. Опис програм наведений у таблиці 1.2.

Як бачимо за даними таблиці, у програмі 2004 р. вимоги до володіння лексичним запасом англійської мови диференційовано за трьома рівнями.

У цій програмі вимагається, щоб коледжі та університети розробили комп'ютеризовану (або інтранетну, чи кампусно-мережеву мультимедійну) модель викладання аудіювання та говоріння, яка відповідає їх потребам і умовам, а також зорієнтована на студентів. Ті, в кого більш сприятлива ситуація, можуть виконувати завдання з аудіювання та говоріння через Інтернет. Навчання читанню, письму та перекладу може проводитись як в аудиторії, так і онлайн.

Нова модель викладання англійської мови зорієнтована на викладання мови за допомогою мультимедіа та інтернет-технологій. Враховуючи принципи індивідуалізованого та автономного навчання, нова модель поєднує принципи практичності, знань та інтересу, мобілізує ініціативи як викладачів так і студентів, і надає особливого значення центральній ролі студентів у

процесі навчання та викладання. Крім того, що увага приділяється значному збільшенню кількості зареєстрованих студентів (веб-викладання не має часових чи просторових обмежень і забезпечує набагато більше студентів), ця модель технічно досягає високого рівня інтерактивності, здійсненності та оперативності. Крім того, вона враховує сильні сторони традиційної моделі і водночас впроваджує сучасні інформаційні технології.

Таблиця 1.2

Порівняння навчальних програм з англійської мови 1999 р. та 2004 р.

Елементи програми	Навчальна програма 1999 р.	Навчальна програма 2004 р.
Мета	Здатність студентів обмінюватись інформацією цільовою мовою.	Здатність ефективно обмінюватись інформацією в усному та письмовому мовленні, самостійно вчитись та покращувати культурну обізнаність щоб відповідати потребам соціального розвитку та міжнародних обмінів.
Цілі	Розвиток умінь у читанні на високому рівні, розвиток умінь в аудіюванні, говорінні, письмі і перекладі на досить хорошому рівні.	Розвиток уміння студентів багатопланово використовувати англійську мову, особливо в аудіюванні та говорінні.
Методика	Методи, у яких головна увага відводиться студенту (learner centred).	Методи орієнтовані на студента; комунікативний; метод комп'ютерного навчання.
Лексичний запас	6 500 слів (які охоплюють «Band 1-6»)	Високий рівень: 6500 слів та 1700 фраз; Середній рівень: 5500 слів та 1200 фраз; Базовий рівень: 4500 слів та 700 фраз

(Джерело: Weihua Luo; 198).

Нова модель викладання англійської мови зорієнтована на викладання мови за допомогою мультимедіа та інтернет-технологій. Враховуючи принципи індивідуалізованого та автономного навчання, нова модель поєднує принципи практичності, знань та інтересу, мобілізує ініціативи як викладачів так і студентів, і надає особливого значення центральній ролі студентів у

процесі навчання та викладання. Крім того, що увага приділяється значному збільшенню кількості зареєстрованих студентів (веб-викладання не має часових чи просторових обмежень і забезпечує набагато більше студентів), ця модель технічно досягає високого рівня інтерактивності, здійсненності та оперативності. Крім того, вона враховує сильні сторони традиційної моделі і водночас впроваджує сучасні інформаційні технології.

Для ефективної реалізації цієї моделі викладання англійської мови необхідно збільшити частку навчальних годин або кредитів для комп'ютеризованих курсів з англійської мови. Пропонується, щоб кредити, здобуті за допомогою комп'ютеризованого навчання, становили 30-50 відсотків від загальної кількості (Weihua Luo).

Найбільш поширеним методом викладання, який використовувався у викладанні англійської мови в університетах, був метод інтенсивного читання («Intensive Reading Approach (IRA)»). На типовому занятті викладач спочатку давав студентам інструкцію для читання і пояснював нові лексичні одиниці та фрази, одна за одною, китайською мовою, іноді наводячи приклади, щоб показати використання деяких слів. Потім викладач читав зі студентами уривки для читання по реченню, перекладаючи їх на китайську мову і пояснюючи граматичні правила й структури китайською мовою. Насамкінець, викладач зі студентами робив вправи після читання тексту, щоб закріпити вивчення граматичних правил і лексики, охоплених на занятті.

Традиційним методом викладання англійської мови у Китаї є граматико-перекладний у поєднанні з аудіолінгвальним методом. Він орієнтований на навчальні елементи з точки зору структур, функцій, понять та словника, які потім проявляються в ситуаціях і які зазвичай об'єднують різні навички (читання, письмо, аудіювання та говоріння). Цей домінуючий метод орієнтований на результат, оскільки він зосереджується на тому, що треба вивчати або на результаті. Проблема такого підходу полягає в тому, що введення інформації не можна ототожнювати з результатом і викладання не

можна ототожнювати з навчанням. Тобто, те, чого навчає викладач, не є тим, що вивчає студент.

На відміну від граматичного перекладу або аудіолінгвізму, які зосереджуються лише на здатності студентів продукувати точну мовну форму та структуру, комунікативний метод надає пріоритет здатності студентів ефективно використовувати цільову мову в різних контекстах реального життя. Групуючи студентів і залучаючи їх до широкого спектру інтерактивних дискусійних завдань, викладачі більше намагаються сприяти здатності студентів досягати комунікативної мети, ніж формувати граматично правильні речення.

Для того, щоб зрозуміти процес викладання англійської мови в Китаї, в першу чергу необхідно зрозуміти його контекст. Процес викладання англійської мови завжди описувався в офіційних документах, розроблених Міністерством освіти: перший був пов'язаний з впровадженням «CES» з 1980-х по 2004 р., а другий – з впровадженням «CECR» з 2004 р. по теперішній час. В цих документах передбачено три рівня вимог для студентів в аудіюванні, говорінні, читанні, письмі та перекладі. Національні тести з англійської мови («National CE Tests»), які, ймовірно, є головним мотивуючим фактором навчання англійської мови, використовуються щоб перевірити, чи відповідають студенти цим вимогам.

У той час як «CE Test Band 4 (CET4)» – національний тест на знання англійської мови як іноземної в Китаї (на 4000 слів), використовується для перевірки вимог початкового рівня, «CET6» (на 6000 слів) використовується для перевірки другого рівня (вимоги для середнього рівня). Для більшості студентів, які здобувають ступінь бакалавра, «CET4» є обов'язковим, а «CET6» не є обов'язковим. Велика кількість викладачів та студентів китайських університетів приділяють найбільше уваги тестам цих двох рівнів.

До 2004 р. для навчання курсу англійської мови (CE), підручники були укладені з використанням навчальної програми «CES (1999)», а тепер використовується навчальна програма «CECR (2004, 2007)». Національні

документи, а також підручники, що мають безпосереднє відношення до них, відображають стереотипний китайський підхід до знань, який розглядає процес вивчення мови як оволодіння в основному знаннями, де процес навчання сприймається як «піднімання по сходах». Через те, що у навчальній програмі «CES (1999)» головна роль приділялася читанню, викладання англійської мови в аудиторіях було сфокусованим на підручнику та викладачеві. Зосередивши головну увагу на аудіюванні та говорінні, нова мета викладання, закладена у навчальній програмі «CECR (2007)» спричинила перехід від цього типу навчання до більш комунікативно орієнтованого підходу на основі використання інформаційних та комунікаційних технологій (ІКТ) (Hui Du, с. 2-3).

Відповідно до останньої версії «Навчальної програми з англійської мови для філологів» (Syllabus for the English Major Program (SEMP) (2000), загальна кількість часу для програми з англійської мови для філологів не повинна перевищувати 2000 занять. Ці заняття складаються з трьох типів курсів: уміння (skill), знання (knowledge) та пов'язані знання (related knowledge). Курс «уміння» складається із занять, спрямованих на інтенсивне читання, фонетику, аудіювання, говоріння, екстенсивне читання, письмо, граматику, усний та письмовий переклад; курс «знання» охоплює такі дисципліни: вступ до загальної лінгвістики, англійська література у Великобританії та США, академічне письмо та загальний вступ до англійськомовних країн; курс «Пов'язані знання» містить вступ до дипломатії, міжнародне право АВС, теорії вивчення мови, тестування англійською мовою, вступ до китайської культури, міжнародну торгівлю та бізнес, вступ до економіки та фінансів, комунікації тощо (Syllabus, 2000).

Перша офіційна національна навчальна програма для студентів-філологів з англійської мови з'явилася у 1988 році. Вона лише окреслила навчальну програму для спеціальності «Англійська мова» у базовій фазі. Навчальна програма для просунутого етапу була створена у 1990 році. Ці дві навчальні програми визначили рівень англійської мови, який студенти мали

досягти наприкінці двох етапів, що призвело до появи національних тестів для спеціальності «Англійська мова2 (ТЕМ 4 і ТЕМ 8).

Нова «Навчальна програма з англійської мови для філологів» від 2000 року поєднує дві фази навчання і визначає мету навчання філологів з англійської мови як виховання їх як інтелектуалів, які б мали не тільки міцні знання з англійської мови, а також багаті культурні знання. Також очікується, що вони зможуть вміло застосовувати англійську мову у перекладі, адмініструванні та наукових дослідженнях у сфері закордонних справ, освіти, економіці та торгівлі, культурі, науці та військовій сфері, як того вимагає соціально-економічний світ 21 століття. Метою є створення міждисциплінарної інтелігенції [Teaching and Research Group of English High Education in China. (2000). Curriculum requirements for English Majors. Beijing: Foreign Language Teaching and Research Press].

Хоч на перший погляд видається, що нова навчальна програма втілює весь період чотирьохрічного навчання для студентів-філологів, однак вона розділяє вивчення англійської мови на дві фази, як це було у попередній навчальній програмі. Перша фаза регулює перші два роки навчання, коли студенти отримують базові знання з англійської мови в систематичному і послідовному процесі. Викладачі фокусуються на покращенні успішності студентів у використанні ними другої мови у практичних ситуаціях, щоб допомогти їм підготуватися до навчання на третьому і четвертому курсах. Друга фаза зосереджується на подальшому підвищенні професійних навичок студентів у використанні другої мови та розширенню їхніх знань шляхом впровадження курсів з відповідних предметів англійської мови (Xiaozhou Zhou, с. 23-24).

Нинішня навчальна програма визначає три типи предметів. Перш за все, це предмети з англійської мови, які включають аудіювання, говоріння, письмо, читання, письмовий та усний переклад. По-друге, предмети з англійської лінгвістики, культури та літератури, які стосуються англійської лексики, англійської граматики, англійської стилістики, англійської та американської

літератури, західної культури тощо. Насамкінець, це предмети з інших галузей, які мають відношення до викладання та вивчення англійської мови у Китаї, такі як дипломатія, право, економіка, менеджмент, освіта, засоби масової інформації тощо. Загалом, всі предмети цих трьох типів мають викладатися англійською мовою (Teaching and Research Group of English High Education in China, 2000).

У контексті глобалізації варто звернути особливу увагу на важливий для майбутніх перекладачів курс «Мова і комунікація» («Language and Communication»), який пропонується як міждисциплінарна програма. Головний фокус у ній зосереджується на вивченні та використанні мови в багатомовному, глобалізованому суспільстві, з особливою увагою на мовах глобального значення, таких як англійська, а також на мовах місцевого значення, їх застосуванні та позиціонуванні в багатомовних, багатонаціональних контекстах Азії. Програма передбачає навчання теоретичним основам та практичним ситуаціям для розуміння і адресації лінгвістичних та соціальних питань мови і комунікації. Вона озброює студентів інтелектуальними та практичними засобами, щоб критично оцінювати, правильно відображати і компетентно брати участь в реальних комунікативних ситуаціях, наприклад, в робочому середовищі, а також в більш неофіційних місцях мультилінгвальної комунікації.

Особливим успіхом курсу «Мова і комунікація» є те, що він дає змогу студентам брати участь в експериментальному навчанні, від проєктів до зарубіжних поїздок та стажувань. У вирішенні питання про необхідність в суспільстві лінгвістично різносторонніх і культурно сприйнятливих лідерів в XXI столітті економіки знань («knowledge economy» – економіка, в якій зростання залежить від кількості, якості і доступності наявної інформації, а не від засобів виробництва) в світових містах Азії і за її межами, програма спрямована на відточування професійних навичок для широкого кола професій, включаючи освіту, розробку матеріалів, редагування та видавництво, державне управління, зв'язки з громадськістю, маркетинг,

засоби масової інформації, організацію заходів, туризм, культурні заходи і глобальні творчі індустрії.

У програмі також визначено вміння, якими опанують студенти в результаті вивчення курсу «Мова і комунікація». Студенти, які обрали курс «Мова і комунікація» як спеціальність або як додатковий предмет, будуть уміти:

- визначати і рецензувати відповідні питання у вивченні курсу «Мова і комунікація», а також застосовувати теоретичні і методичні знання відповідно до соціальної і лінгвістичної актуальної інформації;

- критично оцінювати наявне знання і творчо застосовувати його до нових, сучасних умов спілкування в багатомовному, глобалізованому світі, зокрема в Гонконзі та Азії;

- визначати, оцінювати і критично аналізувати роль відмінностей у мовах і комунікативних стратегіях в різних культурах і часових періодах, знати, як це формує мовну ідентичність і створює нові комунікативні ситуації, спираючись на міжкультурні перспективи у вивченні мови та комунікації;

- використовувати необхідні інтелектуальні, комунікативні та практичні навички для участі в інтелектуальних дискусіях із соціолінгвістичних питань і продуктивно співпрацювати в дослідницьких проектах;

- демонструвати розуміння складностей сучасних соціальних і політичних проблем мови і комунікації в контексті глобалізації – таких як засвоєння і позиціонування мов світового значення, зокрема, англійської, і досягнення потрібної пропорційності з іншими місцевими мовами, з метою сталого розвитку в багатомовному, багатонаціональному середовищі Азії, – що дозволяє внести надійний і значний інтелектуальний вклад у суспільний розвиток.

Висновки до першого розділу

На основі проведеного аналізу праць китайських і зарубіжних дослідників щодо проблеми підготовки перекладачів у Китайській Народній Республіці констатовано, що окремі аспекти цієї проблеми вивчали здебільшого китайські науковці. Їхні дослідження присвячені історії перекладознавства у китайських університетах, моделям підготовки фахівців з перекладу й диверсифікації цього процесу, різним підходам до навчання перекладу та моделям формування перекладацької компетентності, розробці освітніх програм для бакалаврів і магістрів, запровадженню теоретичних і практичних курсів для майбутніх перекладачів, змісту і методам викладання усного та письмового перекладу. З розвитком науки і технологій поступово зросла кількість досліджень технологічних аспектів перекладу (робота з корпусами, машинний і мережевий переклад) та їх викладання у закладах вищої освіти. Основні теми досліджень останніх років охоплюють загальні питання, дослідження літературного перекладу, вивчення професійного перекладу, прикладні дослідження і дослідження перекладацького посередництва.

Незважаючи на тисячолітню історію існування перекладу у Китаї, підготовка майбутніх перекладачів у межах системи вищої освіти країни відбувається тільки протягом останніх 45 років. Запровадження спеціальності «Переклад» як освітньої програми відбулось у 1979 році для магістрів і у 1994 році для бакалаврів. Динамічний розвиток економіки і соціально-економічні умови сприяють постійному збільшенню кількості програм підготовки перекладачів. Заснування магістерських та бакалаврських курсів з письмового та усного перекладу сприяло розвитку та вдосконаленню як перекладацької практики, так і теоретичних досліджень у Китаї. Потреба в кваліфікованих перекладачах для здійснення усного і письмового перекладу зумовлена також стратегією китайського уряду, спрямованою на міжнародний рівень. Особливо

стрімко розвивається підготовка професійних усних перекладачів для діяльності у різних прикладних сферах.

Тенденція диверсифікації зумовлена розвитком ринкової економіки та урізноманітненням і підвищенням кваліфікаційних вимог суспільства до фахівців з письмового і усного перекладу.

Система підготовки майбутніх перекладачів у Китайській Народній Республіці має низку особливостей. Насамперед, це велика розгалуженість закладів освіти й навчальних підрозділів, які здійснюють підготовку перекладачів. До особливостей китайської системи підготовки майбутніх перекладачів можна віднести також досить велику кількість моделей їхнього навчання, а саме: модель проектно-інтегрованого навчання студентів (отримання базових навичок перекладу в університеті й набуття досвіду шляхом участі у реальних перекладацьких проєктах), модель навчання шляхом стажування (виконання завдань з перекладу для місцевих підприємств та установ), модель навчання у форматі семінару (написання семестрових практичних звітів за лекціями експертів, груповими семінарами, виїзними екскурсіями на підприємства та установи), модель навчання за типом китайсько-іноземного співробітництва (надання студентам можливості безпосередньо ознайомитися з мовою у країнах її носіїв та культурною ситуацією, щоб прищепити їм міжнародне мислення та національну чуйність).

Типовим для китайських університетів є науковий і диверсифікований характер професійних освітніх програм підготовки перекладачів. Для того, щоб повністю задовольнити актуальні потреби суспільства у фахівцях з перекладу та ефективно досягти цілей підготовки комплексних та орієнтованих на діяльність фахівців з перекладу, університети створюють професійні курси на науковій основі, які здебільшого включають курси професійних умінь і навичок, курси професійних теоретичних знань та інші теоретичні курси, серед яких курси технічного письма перекладача, курси роботи з сучасними інструментами перекладача. Курси професійних теоретичних знань включають курси історії розвитку перекладу, курси

стратегії, курси культури тощо; інші курси – це професійні курси, пов'язані з перекладацькими спеціалізаціями.

На окрему увагу заслуговують умови і процедури вступу на навчання за спеціальністю «перекладач» у китайських університетах. Гаокао – всекитайські державні вступні іспити до вишів – це практично єдиний критерій, за яким китайські виші відбирають собі студентів. Одночасно з цим школярі також мають заповнити форму і вказати університети та спеціальності, на які вони хотіли б вступити. Кожен китайський заклад вищої освіти встановлює нижній прохідний поріг, однак для вступників із різних провінцій бали можуть варіюватися.

Система підготовки майбутніх перекладачів у Китаї має також певні організаційні особливості. До 1985 року в китайських університетах в основному було два семестри у навчальному році. Але з метою більшої гнучкості у плані складання навчального плану та вибору курсу студентами більше половини університетів Китаю перейшли на триместрову систему, яка передбачає зимовий семестр, осінній семестр і літню школу. Літня школа передбачає інтенсивне навчання протягом двох з половиною місяців і триває з початку липня до середини вересня.

Основні іноземні мови, які вивчають перекладачі – англійська, російська, японська, французька, німецька, корейська, іспанська. Загалом підготовка майбутніх перекладачів здійснюється за освітніми програмами, розробленими для одинадцяти мовних пар.

Характерною особливістю системи підготовки й підвищення кваліфікації перекладацьких кадрів є сертифікація перекладачів у Китаї. Найбільш поширеним та авторитетним сертифікатом перекладачів у Китаї є сертифікат САТТІ (China Accreditation Test for Translators and Interpreters) – Всекитайський іспит на кваліфікацію перекладача, іспит державного рівня, що проводиться за дорученням Міністерства трудових ресурсів та соціального забезпечення КНР. Особи, які пройшли кваліфікаційні іспити, можуть зайняти відповідні посади. Диплом третього рівня дозволяє обійняти посаду помічника

перекладача, диплом другого рівня – посаду перекладача, диплом першого рівня після додаткової перевірки – посаду перекладача у ранзі доцента чи перекладача у ранзі професора.

Китай підтримує й заохочує впровадження зарубіжних якісних освітніх ресурсів для китайсько-іноземної спільної освіти. У закладах (проектах) китайсько-іноземної співпраці існують такі моделі навчання: «2+2», «3+1», «4+0», які відображають кількість років навчання у вітчизняному й зарубіжному університеті.

Список використаних джерел до першого розділу

Гобова Є. В. (2018). Сорок років розвитку науки та освіти в Китаї. Україна – Китай. № 14. 2018. URL: <https://sinologist.com.ua/gobova-ye-v-sorok-rokiv-rozvytku-nauky-ta-osvity-v-kytai/>

Кравченко, Г. Ю., & Лю, Я. (2023). Сутність і структура міжкультурної компетентності майбутніх перекладачів. *Імідж сучасного педагога*, (2(197)), 42–46. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-2\(197\)-42-46](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-2(197)-42-46)

Смолярчук О.Ф. (2017). Порівняльна характеристика вступних і випускних екзаменів з англійської мови в китайських університетах. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Вип. 56-57 (109-110). Запоріжжя: КПУ, 2017. С. 610-620.

Тішкова О.Ф. (2018). Професійний розвиток викладачів англійської мови в університетах Китаю (на прикладі Ханчжоуського педагогічного університету). *Педагогічні науки*. Вип. 82, т. 1. Херсон: 2018. С. 180-186.

Шень, Л. (2022). Вивчення іноземних мов в університетах Китаю. Науково-практична конференція «Роль і значення людини в трансформації соціальних практик: минуле і сучасність» (до 300-ліття Г. Сковороди). м. Київ, 12 травня 2022 року: тези доповіді. Київ, 2022. С. 54-56.

Шень, Л. (2022). Можливості професійного розвитку й підвищення кваліфікації для перекладачів у Китайській Народній Республіці. *Підготовка фахівців на шляху до євроінтеграції: проблеми та перспективи (до 100-річчя*

заснування Дніпровського державного аграрно-економічного університету): матеріали I Всеукраїнської (XVI міжвузівської) науково-практичної інтернет-конференції, м. Дніпро, 14 квітня 2022 року: тези доповіді. Дніпро: ДДАЕУ, 2022. С.41-42.

Шень, Л. (2022). Освітні програми підготовки перекладачів у китайських університетах. *III International Interdisciplinary Conference Language, Business and Law, Intercultural Communication: Challenges of Today (LBLIC 2022)*, м. Київ, 6-7 квітня 2022 року: тези доповіді. Київ, 2022. С.85-87.

Шень, Л. (2022). Professionalization of Translator Training in the People's Republic of China. *Науковий журнал «Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія»*. Національний університет біоресурсів і природокористування України. № 13(1), 2022. С.89–95.

Шпарик О.М. (2021). Тенденції розвитку шкільної освіти у Китаї *Тенденції розвитку шкільної освіти в країнах ЄС, США та Китаї: монографія*. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2021. С.219-349.

Яньші, Л., Кравченко Г.Ю. (2020). Підготовка перекладачів-бакалаврів у закладах вищої освіти Китаю. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. Харків, 2020. № 67. С.162-173.

Cai, R., Dong, Y., Zhao, N., and Lin, J. (2015). Factors contributing to individual differences in the development of consecutive interpreting competence for beginning student interpreters. *Interpreter and Translator Trainer*. 9 (1), 104-120.

Chai, M. J. & Wang, J. (2017). Translation teaching reform in the technological era – construction of didactic corpus for MTI. *Technology Enhanced Foreign Language Education*, 178: 25-31.

Chen, B.B. (2010). Theoretical Construction of College English Needs Analysis Model. *Foreign Language Research*, 2, 120-123.

Chen, J. & Wu, Q. (2019). IT-Assisted Interpreter Training in Retrospect and Prospect. *Chinese Translators Journal*. No.2, p.68.

Chen, X.L. (2022). Cultivating Excellent Translation Talents to Enhance China's Communication with the World. *Foreign Language Education in China*, 5(2), 3-4.

Constitution of the People's Republic of China (Adopted at the Fifth Session of the Fifth National People's Congress on December 4, 1982). URL: <https://www.elegislation.gov.hk/hk/A1!en.assist.pdf>

Deng, J. & Zhong, W. (2019). Integrating Information Technology into Interpreting Teaching: Levels, Mechanisms and Prospect. *Chinese Translators Journal*. No.6, p. 88.

Dong, Y., Cai, R., Zhao, N. and Lin, J. (2013). An empirical study on interpreting competence structures in student interpreters. *Foreign Languages*. 36(4), 76-86.

Foreign Languages and Literature Teaching Guidance Committee. (2020). A Guide to the Teaching of Foreign Languages and Literature for Undergraduates at Colleges And Universities. Shanghai: Shanghai Foreign Language Education.

Gile, D. (2010). Chinese BATIs and MTIs: A golden opportunity. In W. Zhong, B. Wang & C. Zhan (Eds.), *Interpreting in China: New trends and challenges – Proceedings of the 7th National Conference and International Forum on Interpreting* (pp. 10–20). Beijing, China: Foreign Language Teaching and Research Press.

Gong, R. (2022). Toward a Task-based Model for Translation Teaching. *Chinese Translators Journal*. No.1, pp. 64-72.

Constitution of the People's Republic of China (Adopted at the Fifth Session of the Fifth National People's Congress on December 4, 1982). URL: <https://www.elegislation.gov.hk/hk/A1!en.assist.pdf>

Gu, T. (2013). The New Translation Teaching Mode under the Background of Multimode. *Journal of Xihua Normal University*, (1), 91-95.

He, R. Q. & Zhang, X. B. (2015). Ratio and distribution of translation theory in English Undergraduate and MTI translation textbooks. *Journal of Beijing International Studies University*, 2: 34-40.

Huang, T. & Huang, Q. (2017). A Look into the status quo of Translation Studies in China with Data from the National Social Science Fund (2005-2016). *Shanghai Journal of Translators*. No.3, p.32.

Huang, Z.L. (2000). Study on Translation Variation. Beijing: China Translation & Publishing Corporation.

Jiang, H. X. (2018). Challenges and Mission of Translation in the New Era. *Chinese Translators Journal*, 2, 5-7.

Jiang, L. & Peng, X. (2018). Virtual-Reality-Based Continuing Education of Translators and Interpreters: An EU Model. *Chinese Translators Journal*. No.6, p.41.

Jin, Y., and Fan, J. (2011). Test for English Majors (TEM) in China. *Language Testing*. 28(4), 589-596.

Li, H.X. (2010). A Study on the Translation Competence-Centered Curriculum Design for Translation Major. *Foreign Language World*, 2, 2-7.

Li, H. Y. (2018). The Training of Translation Professionals in the University of Ottawa and Its Enlightenment. *Chinese Translators Journal*, 39, 49-55.

Li, M. & Zhu, W. (2017). Cultivation of MTI Talents from the Perspective of Social Demand. *Journal of Changchun University*. Vol.27, No.2, Feb.2017, p.63.

Li, T. L. (2021). A Needs-Analysis-Based Survey of the Curriculum Design for Undergraduate Translation Majors: Exemplified by Qinghai Normal University. *Open Journal of Modern Linguistics*, 11, 555-565.

Lian, S. N. (2020). Contrastive studies of English and Chinese. Beijing: Higher Education Press.

Liu, Q. , Abdullah, T. , & Kang, M.S. (2022). English Majors' Perceptions of Chinese-English Translation Learning and Translation Competence. *Arab World English Journal*, 13 (4) 292-308.

Ma, H. J. (2013). A Study of Translation Competence from Chinese into English. Beijing: Beijing Normal University Publishing Group.

National Advisory Commission on Foreign Language Teaching in Higher Education. (2000). *The National College English Teaching Syllabus for English Major*. Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press.

Peng, P. (2015). *A Study of Translation Teaching*. Beijing: Central Compilation & Translation Press.

Schneider, R. (2006). China professionalisiert Übersetzer Ausbildung – Neue Seminare an Fudan-Universität Shanghai. *Shanghai Daily*, 2006-04-03. Retrieved from: <https://uepo.de/2006/04/07/china-professionalisiert-uebersetzer-ausbildung-neue-seminare-an-fudan-universitaet-shanghai/>

Shi, X. & Niu, Y. (2020). A Comparative Study of the Models for MTI Education at Home and Abroad. *Chinese Translators Journal*. No.5, pp.63-70.

Tao, Y. (2012). Towards a constructive model in training professional translators. A case study of MTI education program in China. November 2012. *Babel* 58(3).

Tao, Y. (2016). Translator training and education in China: Past, present and prospects. *The Interpreter and translator trainer*. July 2016, № 2, 204-223.

Teng, M., & Zhang, X. Y. (2013). Curriculum Design for MTI Program from the Perspective of Industrialization and Professionalism of Translation Industry. *Shandong Foreign Language Teaching*, 4, 96-101.

Tzou, Y.-Z., Eslami, Z. R., Chen, H. C., and Vaid, J. (2012). Effect of language proficiency and degree of formal training in simultaneous interpreting on working memory and interpreting performance: Evidence from Mandarin-English speakers. *International Journal of Bilingualism*. 16 (2), 213-227.

Wang, C.Y. (2010). Development of the Localization Industry and Curriculum Innovation for MTI Program. *Foreign Language Education*, 31, 110-113.

Wang, B., and Mu, L. (2009). Interpreter training and research in mainland China: Recent developments. *Interpreting*. August 2009, 11(2): 267-283.

Wang, B., and Mu, L. (2011). Interpreter training and research in mainland China. In: Setton, R. (Ed.), *Interpreting Chinese, Interpreting China* (Vol. 29, pp. 157-173). Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.

Wang, H. (2016). Found in Translation: How China's most elite interpreters and translators are cultivated. Retrieved from: <http://en.shisu.edu.cn/resources/features/found-in-translation>.

Wu, Yun, and Zhiwei Jiang. (2021). Educating a Multilingual Workforce in Chinese universities: Employability of Master of Translation and Interpreting Graduates. *Círculo de Lingüística Aplicada a la Comunicación*, no. 86, May 2021.

Xu, J. Z. (2002). *An Introduction to Enterprise Translation*. Beijing: China Translation & Publishing Corporation.

Xu, J. Z. (2005). Training Translators in China. *Meta*, Volume 50, número 1, mars 2005.

Xu, J., Mu, L. (2009). Translation Studies in China in the Past Three Decades (1978-2007). *Journal of Foreign Languages*, 32(1), 77-87.

Yao, B. (2021). BFSU's Mid-20th Century «Translation Classes» and China's Early Attempt at Training High-Caliber Translators and Interpreters. *Chinese Translators Journal*. No.3, p. 71.

Zha, M. J. (2021). Constructing and Innovating the Translation Program under the Guidance of Moral Education. *Chinese Translators Journal*, 5, 77-80.

Zhan, C. (2014). Professional Interpreter Training in Mainland China: Evolution and Current Trends. Project: interpreter education. *International Journal of Interpreter Education*. June 2014, 6 (1), 35-41.

Zhan, C., & Zhao, R. (2022). Practical Exploration on the Cultivation of Translation Talents by International Organizations at Chinese Universities. *Chinese Translators Journal*, 4, 63- 67.

Zhan, C. (2010). Thirty years of the teaching of interpreting in China: Evolution and status quo. *Journal of Guangdong University of Foreign Studies*, 6, 89-92.

Zhang, Sh. and Zhang Ch. (2017). Translation Education must Gear up to the Real Demand of Social Needs. *Journal of Translators*. No.6, p.53.

Zhong, W. (2003). An Overview of Translation in China: Practice and Theory. *Translation in China*. Volume 7, No. 2 April 2003.

Zhong, W. (2007). Principles and Methodology for Interpreter training. *Journal of Guangdong University of Foreign Studies*. 18 (3), 5-7.

Zhong, W. (2011). Teaching requirements for BA in translation and interpreting program. *Chinese Translators Journal*. 3 (3), 20-24.

Zhong, W. (2014). Professional Translation/Interpreting Education in China: Problems and Solutions. *Chinese Translators Journal*. 35 (4), 40-44.

Zhong, W. and Zhao, J. (2015). An interpretation of the National Criterion of Teaching Quality for BA in Translation and Interpreting Program. *Foreign Language Teaching and Research*. 47 (2), 289-296.

Zhu, Ch. & Yang, Z. (2019). Integrating CATTI with BTI Education: SISU's Model for Reforming the BTI Program. *Chinese Translators Journal*. No.4, pp.75-81.

Zou, S. and Chen, W. (2010). TEM tests: Past, present and future. *Foreign Language World*. 6, 9-17.

РОЗДІЛ 2. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У КИТАЙСЬКІЙ НАРОДНІЙ РЕСПУБЛІЦІ

2.1. Стандарти спеціальності «Перекладач» у Китайській Народній Республіці

Спеціальність з перекладу має ті самі національні стандарти, що й спеціальності з іноземних мов і літератури. Згідно з прийнятою в Китаї класифікацією дисциплін, іноземна мова та література є первинними дисциплінами, а переклад – вторинною дисципліною. Тож 2018 року Міністерство освіти оприлюднило «Національні стандарти якості навчання іноземних мов і літератур»; це документ, у якому йдеться про те, що спеціальності з іноземних мов є важливою частиною гуманітарних і соціальних дисциплін у закладах вищої освіти по всій країні, а дисциплінарна база включає іноземне мовознавство, іноземну літературу, перекладознавство, країнознавство та регіоназнавство, порівняльну літературу та міжкультурні дослідження з міждисциплінарними характеристиками. Відповідно до вимог національного стандарту «Національні стандарти якості навчання іноземних мов та літератур», він застосовується до спеціалізацій, окрім спеціалізацій з іноземних мов, включно зі спеціалізацією з перекладу (код спеціалізації 050261).

Всекитайський іспит на кваліфікацію перекладчика – це іспит державного рівня, який проводиться за дорученням Міністерства трудових ресурсів і соціального забезпечення КНР, для проведення якого відповідально Управління з питань видання та поширення літератури на іноземних мовах Китаю, включений у державну систему атестації перекладачів. Екзамен єдиного зразка проводиться по всій країні і дозволяє визначити та підтвердити рівень володіння устним або письмовим перекладом.

Всекитайський іспит на кваліфікацію перекладача (іспит державного рівня) проводиться за дорученням Міністерства трудових ресурсів та соціального забезпечення КНР. Іспит єдиного зразка проводиться по всій країні

та дозволяє визначити та підтвердити рівень володіння усним чи письмовим перекладом.

Диплом перекладача є обов'язковою умовою або перевагою при влаштуванні на роботу. Диплом на кваліфікацію перекладача вже став державним стандартом для визначення рівня професіоналізму перекладачів.

Наявність диплому є підтвердженням професіоналізму для роботодавців. У більшості компаній і організацій країни при прийомі на роботу перекладачем наявність диплома – обов'язкова умова, в інших є перевагою. Наприклад, при влаштуванні в Управління у справах видання та розповсюдження літератури іноземними мовами Китаю або в Китайську корпорацію перекладів потрібен диплом перекладача другого або вищого рівня.

Професійна підготовка перекладачів у Китайській Народній Республіці регулюється державними документами. Зокрема, це:

«Вимоги до навчання на рівні бакалаврату для перекладацьких спеціальностей у закладах вищої освіти». У 2011 році Група співробітництва в галузі навчання на бакалавраті для перекладацьких спеціальностей у вищих Міністерства освіти Китаю розробила «Вимоги до навчання на рівні бакалаврату для перекладацьких спеціальностей у закладах вищої освіти», щоб стандартизувати й спрямувати створення спеціальностей перекладу у вищих. «Вимоги до навчання» стали важливим довідником для професійних викладачів перекладу під час розроблення освітніх програм і навчальних планів, створення курсів, упорядкування навчальних матеріалів, проведення тестування та оцінювання.

«Національні стандарти якості навчання іноземних мов і літератури». За дорученням Міністерства освіти Керівний комітет вишів зі спеціальності іноземних мов та літератури ініціював у 2013 році розробку «Національних стандартів якості навчання іноземних мов та літератури». Стандарти для студентів-перекладачів у «Національних стандартах» здебільшого ті самі, що й у «Вимогах до навчання», і було додано такі елементи, як команда викладачів

та система забезпечення якості. «Національні стандарти» роз'яснюють цілі навчання, специфікації навчання, системи освітніх програм, викладачів, умови навчання, управління якістю та сутнісне тлумачення для спеціальностей іноземних мов.

Стандартами перекладацької спеціальності уточнено 20 профільних фахових курсів. Оприлюднення «Національних стандартів» означало, що професійна перекладацька освіта вступила в стадію стандартизованого розвитку. «Національні стандарти» – це програмний документ для студентів перекладацьких спеціальностей, а також важливе підґрунтя для визначення порогових значень професійних умінь і оцінювання професійного навчання й викладання.

«Керівна програма навчання для магістра перекладу з професійним ступенем». З метою забезпечення якості підготовки фахівців з перекладу на ступінь магістра, за дорученням Апарату комітету з вчених ступенів Державної Ради та Департаменту управління дипломами та післядипломної освіти Міністерства освіти, Секретаріат Освітнього керівного комітету з освіти для здобуття ступеня магістра перекладу організував експертів для розроблення «Керівної програми навчання для магістра перекладу з професійним ступенем».

У «Керівній програмі навчання» уточнюються цілі навчання, цілі зарахування та вступні іспити, тривалість навчання, методи навчання, навчальний план, професійні стажування, дисертації та присудження ступеня для магістра перекладу.

«Посібник з основного курсу для студентів із професійним ступенем». Основними курсами, рекомендованими в посібнику з курсу, є:

1. Вступ до перекладу.
2. Теорія та методи перекладу.
3. Теорія та методи усного перекладу.
4. Літературний переклад.
5. Нелітературний переклад.

6. Комп'ютерний переклад.
7. Коротка історія китайської мови та іноземний переклад.
8. Послідовний переклад.
9. Синхронний переклад.

Для кожного основного курсу зроблено такі пояснення:

1. Огляд курсу.
2. Попередні курси.
3. Цілі курсу.
4. Застосовані об'єкти.
5. Метод навчання.
6. Зміст курсу.
7. Вимоги до оцінювання.
8. Перелік учасників.

«Посібник з основного курсу для студентів з академічним ступенем».

Основні курси першого рівня, рекомендовані в посібнику з курсу:

1. Вступ до перекладацької справи.
2. Методи дослідження перекладу.
3. Теорія іноземної лінгвістики.
4. Методи дослідження іноземної лінгвістики.
5. Теорія іноземної літератури.
6. Методи дослідження іноземної літератури.

Для кожного основного курсу зроблено такі пояснення: 1. Огляд курсу. 2. Попередні курси. 3. Цілі курсу. 4. Застосовані об'єкти. 5. Метод навчання. 6. Зміст курсу. 7. Вимоги до оцінювання. 8. Перелік учасників.

«Основні вимоги для докторантури та магістратури за категоріями професійних ступенів» (видання Комітету з учених ступенів Державної ради та Міністерства освіти). «Основні вимоги для магістра перекладу з професійним ступенем» в основному описують дві частини.

Перша частина представляє огляд програми для магістра перекладу з професійним ступенем:

1. Огляд перекладу.
2. Коннотація перекладу.
3. Сфера послуг.
4. Тенденція розвитку.

Друга частина містить основні вимоги для отримання ступеня магістра перекладу, до яких належать:

1. Основні якості, необхідні для отримання професійного ступеня.
2. Базові знання, необхідні для отримання професійного ступеня.
3. Практична підготовка, необхідна для здобуття професійного ступеня.
4. Основні здібності, необхідні для здобуття професійного ступеня.
5. Основні вимоги до дисертації.

«Основні вимоги для докторантури та магістратури з дисциплін першого рівня» (видання Комітету з учених ступенів Державної ради та Міністерства освіти). «Основні вимоги для магістра з академічним ступенем» в основному описують чотири частини.

Перша частина – це основні знання, необхідні для здобуття академічного ступеня магістра з цієї дисципліни.

Друга частина – це основні якості, необхідні для здобуття ступеня магістра з цієї дисципліни. Включають академічну грамотність та академічну етику.

Третя частина – це основні академічні здібності (здатність до набуття знань, здатність до наукових досліджень, здатність практикувати, здатність до наукового обміну, інші здатності).

Четверта частина – це основні вимоги до дисертації (нормативні вимоги, вимоги до якості).

У вищезазначених національних документах викладено стандарти підготовки перекладачів, спільні для всіх університетів.

«Національні стандарти якості навчання іноземних мов і літератури» застосовуються до 68 мовних спеціальностей, включно зі спеціальностями перекладу (через обмежений обсяг жоден із них не публікується окремо). Це

національний стандарт якості навчання студентів. Він вимагає від університетів розробки освітніх програм, що відповідають потребам соціального розвитку, оптимізації освітніх програм та відображають орієнтацію університету та її характеристики відповідно до національного стандарту, тобто, «університетський стандарт».

Наприклад, курси МТІ в Пекінському університеті авіонавтики та астронавтики пропонують семінари з «Технічного перекладу» в рамках обов'язкових курсів і «Переклад науково-технічних текстів» (двосторонній китайсько-англійський), «Вступ до аерокосмічної промисловості» та «Технічне письмо англійською мовою» в рамках факультативних курсів.

Обов'язкові курси МТІ в Китайському нафтовому університеті охоплюють переклади в галузі нафтової економіки і торгівлі та переклад у сфері нафтової технології. Факультативні курси також близькі до напрямів нафтової промисловості та енергетики, такі, наприклад, як семінар з перекладу текстів з нафтових технологій (двосторонній китайсько-англійський), «Вступ до економіки і технології нафти» тощо.

Стандарти СТА (Competences of translator and interpreter), видані Китайською асоціацією перекладачів, містять основні вимоги до компетентності перекладачів щодо усного і письмового перекладу.

1. Компетентність перекладача щодо письмового перекладу. Визначається відповідно до GB/T 19363.1-2008 (Національний стандарт Китайської Народної Республіки GB/T 19363.1-2008. Специфікація перекладацьких послуг. Частина 1: Письмовий переклад) і Стандарту Китайської асоціації перекладачів «Вимоги до перекладацьких послуг (Т/ТАС 1-2016)», виданого Китайською асоціацією перекладачів. Переклад вихідного мовного змісту здійснюється відповідно до положень пункту 5.3.1 Китайської асоціації перекладачів (Т/ТАС 1-2016), відповідні питання розв'язуються належним чином у процесі розуміння та створення мовного змісту, цільовий мовний зміст надається згідно з угодою, підписаною між клієнтом і надавачем

послуг перекладу, та іншими специфікаціями проєкту, а вихідний мовний зміст перекладається точно, термінологія є одноманітною, а текст – побіжним.

2. Компетентність перекладача щодо усного перекладу. Перекладати зміст з вихідної мови відповідно до 4.6 Стандарту GB/T 19363.2-2006 (Національний стандарт Китайської Народної Республіки. GB/T 19363.2-2006 Специфікація перекладацьких послуг. Частина 2: Усний переклад), правильно вирішувати відповідні питання в процесі розуміння змісту мови й усного вираження, а також здійснювати усний переклад відповідно до угоди, укладеної між клієнтом і постачальником перекладацьких послуг. Усний переклад відповідно до угоди між клієнтом і постачальником перекладацьких послуг та інших специфікацій проєкту, точний переклад з вихідної мови на мову перекладу, зі зрозумілістю вираження, повагою до звичаїв і професійної етики.

3. Мовні уміння та уміння роботи з текстом вихідною та цільовою мовами. Розуміти вихідну мову, володіти цільовою мовою, набувати загальних або спеціальних знань про конвенції текстового типу та застосовувати відповідні знання для завершення перекладу або створення контенту іншими мовами перекладу.

4. Компетентність у галузі досліджень, збору та обробки інформації. Ефективно розвивати необхідні мовні та спеціальні знання, щоб краще зрозуміти зміст вихідної мови та перекласти його цільовою мовою. Дослідницька компетентність також вимагає досвіду у використанні дослідницьких інструментів і здатності розробляти відповідні стратегії для ефективного використання наявних інформаційних ресурсів.

5. Культурологічна компетентність. Застосовувати відповідну інформацію про норми поведінки, сучасну термінологію, системи цінностей та регіональну ідентичність, що за культурою відповідають вихідній та цільовій мовам.

6. Технологічна компетентність. Знання, компетентність і навички у використанні технологічних ресурсів, включно з використанням інструментів

і систем інформаційних технологій (ІТ) для підтримки всього процесу письмового або усного перекладу, для виконання різних технічних завдань, що задіяні у процесі перекладу.

7. Доменна компетентність. Розуміти зміст, створений вихідною мовою в галузі, що перекладається, і відтворювати його цільовою мовою у відповідному стилі та з використанням відповідної термінології.

Основні методи оцінювання компетентності усних і письмових перекладачів є такими:

1. Оцінка базової компетентності письмових перекладачів. Постачальник послуг з перекладу повинен визначити, що його перекладачі володіють базовою компетентністю для надання послуг перекладу, шляхом отримання документального підтвердження того, що перекладачі відповідають хоча б одній із таких умов:

- Академічний ступінь у галузі перекладу, ступінь у галузі лінгвістики та мов або еквівалентний професійний ступінь, що передбачає адекватну підготовку в галузі перекладу, здобутий у визнаному закладі вищої освіти, і документальне підтвердження того, що він пройшов практику перекладу щонайменше 50 000 китайських ієрогліфів (без урахування пропусків) або еквівалентного обсягу тексту.

- Альтернативний професійний ступінь визнаного закладу вищої освіти та документально підтверджений досвід, еквівалентний двом рокам професійної перекладацької практики протягом повного робочого дня або практики перекладу щонайменше 150 000 китайських ієрогліфів або їх еквівалента.

- Документально підтверджений досвід роботи в галузі перекладу, еквівалентний п'яти рокам професійної перекладацької практики з повною зайнятістю або практики перекладу щонайменше 300 000 китайських ієрогліфів або еквівалентний досвід.

- Один або кілька перекладів, офіційно опублікованих визнаними вітчизняними та зарубіжними видавничими установами, з наданням такої

інформації, як номер книги та авторське право перекладу, із загальним обсягом слів щонайменше 100 000 китайських ієрогліфів або еквівалентного обсягу; якщо обсяг окремих перекладів не зазначено у спільному перекладі, обсяг перекладу буде розраховано на основі рівної частки кількості всіх перекладачів.

- Скласти професійний кваліфікаційний іспит для перекладачів на рівні молодшого спеціаліста або вище, або еквівалентний іспит, організований визнаним національним або міжнародним органом професійної сертифікації перекладачів.

- Володіти національно визнаним званням у серії перекладів на молодшому рівні або вище або професійною кваліфікацією в галузі письмового перекладу.

- Бути індивідуальним членом (письмовим перекладачем) у визнаній національній або міжнародній асоціації перекладацької галузі, за винятком почесних членів і студентів.

2. Оцінка базової компетентності усних перекладачів. Постачальник послуг перекладу повинен встановити, що його перекладачі володіють базовою компетентністю для надання послуг усного перекладу, шляхом отримання документального підтвердження того, що перекладачі відповідають хоча б одній із таких умов:

- Ступінь у галузі перекладу, лінгвістики та мов, здобутий у визнаному закладі вищої освіти, або еквівалентний професійний ступінь, який містить адекватну підготовку у сфері усного перекладу, і документальне підтвердження проходження досвіду роботи в обсязі щонайменше 15 сесій усного перекладу на конференціях, 50 годин усного перекладу телефоном або 25 днів усного перекладу в супроводі, або щонайменше 200 годин практики усного перекладу, або 15 годин практики аудіовізуального усного перекладу.

- Інший професійний ступінь, здобутий у визнаному закладі вищої освіти, і документально підтверджений досвід роботи, еквівалентний двом рокам професійного досвіду усного перекладу впродовж повного робочого

дня, або досвід роботи щонайменше 30 сесій усного перекладу на конференціях, 100 годин усного перекладу телефоном або 50 днів усного перекладу в супроводі, або щонайменше 400 годин практики усного перекладу, або 30 годин практики аудіовізуального усного перекладу.

- Задokumentований досвід роботи, еквівалентний п'яти рокам професійного досвіду усного перекладу протягом повного робочого дня, або задokumentований досвід роботи щонайменше 60 сесій усного перекладу на конференціях, 200 годин усного перекладу телефоном або 100 днів усного перекладу у супроводі, або задokumentована практика щонайменше 800 годин усного перекладу, або 60 годин практики аудіовізуального усного перекладу.

- Один або кілька аудіовізуальних перекладів вітчизняних і зарубіжних офіційних публічних релізів із зазначенням номера ліцензії та інформації про авторські права на аудіовізуальний твір, загальною тривалістю щонайменше 90 хвилин; якщо в сумісному перекладі не зазначено обсяг окремих перекладів, обсяг перекладів розраховують, виходячи з рівної частки кількості всіх перекладачів.

- Скласти професійний кваліфікаційний іспит для усних перекладачів на рівні молодшого спеціаліста або вище, або еквівалентний, організований визнаним національним або міжнародним органом професійної сертифікації для перекладачів.

- Володіти національно визнаним званням у серії перекладів на молодшому рівні або вище або професійною кваліфікацією в галузі усного перекладу.

- Бути індивідуальним членом (усним перекладачем) визнаної національної або міжнародної асоціації перекладацької галузі, за винятком почесних членів і студентів.

Спрямованість підготовка перекладачів у закладах вищої освіти зумовлена потребами ринку перекладацьких послуг і можливостями працевлаштування. Зважаючи на те, що важливим чинником організації навчання перекладачів і визначення змістового наповнення відповідних

освітніх програм є спеціалізація їхньої майбутньої діяльності, останнім часом в університетах Китайської Народної Республіки склалась система підготовки перекладачів, яка базується на професіоналізації. Узагальнення досвіду китайських університетів щодо підготовки перекладачів на основі професіоналізації може бути корисним для врахування цього аспекту у освітньому процесі університетів інших країн.

Актуальність теми пов'язана із взаємодією у перекладацькій освіті протилежних тенденцій – до універсалізації й до спеціалізації. З одного боку, професійна діяльність перекладача в сучасному світі стає більш різнобічною, ніж це було раніше. З іншого боку, більш глибоке залучення перекладача до виконання перекладу у певній сфері чи галузі потребує від нього фонових знань у цій сфері, а отже спеціалізації.

Аналіз праць китайських науковців, політиків у галузі освіти та первинних матеріалів, що стосуються освітніх програм підготовки перекладачів та безпосередньо освітнього процесу надав можливість встановити, що питання професіоналізації підготовки перекладачів є одним із найбільш актуальних у сьогоднішній перекладацькій освіті. Це підкреслюють слова заступника міністра освіти Wu Qidi, який назвав ситуацію з перекладом «надзвичайною» через «гостру нестачу в Китаї кваліфікованих фахівців з іноземних мов у сфері письмового та усного перекладу» (Schneider, 2004).

Науковці розуміють поняття професіоналізації по-різному. Існує більш широке визначення, наприклад: «Професіоналізація – це соціальний процес, за допомогою якого будь-яка діяльність або заняття перетворюється на справжню професію з найвищим рівнем сумлінності та компетентності» (Nilsson, 2021). У науковій літературі представлена також більш вузька і конкретизована дефініція з акцентом на певному аспекті, де професіоналізація розглядається, наприклад, як «освіта, навчання та тренування, які перетворюють працівника на професіонала» (What is Professionalization, 2021).

Навіть з огляду на деякі розбіжності в розумінні сутності професіоналізації, можна побачити, що цей процес охоплює навчання в

закладі освіт (зокрема, в університеті), практику, стажування, вдосконалення у своїй професії, підвищення кваліфікації, участь у діяльності професійних асоціацій.

Розглянемо питання про те, що ж означає професіоналізація для перекладачів і як вона здійснюється під час навчання в університеті. Безумовно, дуже важливим є вивчення двох мов - вихідної та цільової. Однак, як зазначає J. Czopik, цілком очевидно, що одних мовних знань і умінь для перекладу текстів недостатньо. Без знання предмета, описаного в тексті, текст неможливо зрозуміти, не кажучи вже про переклад іншою мовою. Тому необхідно також забезпечити володіння відповідною лексикою обома мовами, щоб текст, особливо технічний, вихідною мовою не виявився незв'язним набором технічних слів цільовою мовою. При цьому дуже важливим є поєднання знання мови з технічними знаннями та здатність правильно висловити їх цільовою мовою (Czopik, 2014). Набуття мовних і спеціальних знань, формування та розвиток перекладацьких умінь, спеціалізація в певній галузі або на певному виді перекладу можуть сприяти професіоналізації перекладачів.

Успішність підготовки перекладачів до майбутньої професійної діяльності залежить від орієнтації освітнього процесу, змістового наповнення освітньої програми і врахуванні актуальних потреб ринку перекладацьких послуг. Свідченням гнучкої реакції на цей комплекс умов може бути запровадження в Fudan University Shanghai нової освітньої програми для перекладачів «Переклад англійсько-китайський», зміст якої заслуговує на окрему увагу. На особливість цієї та аналогічних освітніх пропозицій вказали науковці китайських університетів. Зокрема, He Gangqiang, декан Інституту перекладу в Університеті Фудань, назвав абсолютно неправильно широко поширену думку про те, що розуміння іноземної мови неминуче пов'язане з вмінням перекладати. Адже для такої роботи підходять лише люди, які не тільки вільно володіють іноземною мовою, але й мають професійний досвід перекладача. Тому професор Шанхайського університету міжнародних

досліджень Chai Mingjiong виступає за пропонування програм з перекладу лише в рамках магістратури – для студентів, які вже закінчили вивчення іноземної мови, адже переклад – це «вимоглива робота, яка вимагає володіння іноземною мовою» (Schneider, 2004).

Загалом освітні програми з перекладу є для Китаю відносно новими. Щоб задовольнити зростаючий попит на професійних перекладачів з/на китайську мову, лише у 2007 році Міністерство освіти Китаю запровадило університетські програми з письмового та усного перекладу. Проте про масштабність потреб ринку перекладацьких послуг і, відповідно, програм для їх забезпечення свідчить той факт, що дозвіл на провадження навчання за програмою «Master of translation and interpretation» (MTI) отримали 206 вищих навчальних закладів (Wang, 2016).

Заклади вищої освіти реформують модель підготовки перекладачів, надаючи великого значення практиці в процесі навчання та вдосконалюючи навчальні плани й програми навчання за спеціальностями MTI. Маркетизація є важливим чинником у навчанні MTI, а підготовка професійних перекладачів – неминуча вимога ринку. Більшість наявних навчальних підрозділів MTI певною мірою проводять орієнтоване на ринок навчання для магістрантів, пропонують відповідні курси та лекції й надають відповідні практичні можливості.

Освітній центр MTI при Гуандунському університеті іноземних мов і міжнародної торгівлі пропонує шість спеціальностей для магістрантів перекладу: усний переклад міжнародних конференцій, прикладний переклад, діловий переклад, юридичний переклад, медійний переклад, переклад і управління локалізацією. Студенти можуть обирати відповідно до своїх устремлінь, інтересів і здібностей. Навчання і практика здійснюються за різними спеціалізаціями.

Центр створив постійні бази практики письмового перекладу у видавництвах «World Knowledge» Press, China Foreign Languages Press, інформаційному агентстві Сінхуа, Китайській перекладацькій та видавничій

корпорації та інших установах. Відповідно до вимог програми МТІ Пекінського університету, кожна база своєчасно надає студентам можливість перекладати, редагувати тощо.

Шанхайський університет іноземних мов підтримує всеосяжне стратегічне партнерство з Організацією Об'єднаних Націй та Європейським Союзом одночасно. Студенти МТІ, які спеціалізуються на синхронному перекладі на конференціях із Вищої школи перекладу університету, можуть звертатися до офісу Організації Об'єднаних Націй у Женеві та інших підрозділів для стажувань.

Усі коледжі та університети роблять усе можливе, щоб надати студентам можливості для якісного стажування, особливо для того, щоб прищепити їм ринкові концепції та обізнаність про працевлаштування, щоб реалізувати спеціалізацію перекладачів. Це уявлення проходить через весь процес навчання МТІ.

Стан перекладацького ринку також сильною мірою впливає на спеціалізацію перекладачів. Насамперед, перекладачі мають бути «професійними», підвищувати професійну етику та знання галузевих стандартів перекладачів. По-друге, для підвищення спеціалізації перекладачів створюють систему доступу на ринок перекладів і завпроваджують атестацію та сертифікацію перекладачів, щоб поліпшити загальну якість перекладацької галузі.

Для студентів, які спеціалізуються на перекладі, практика перекладу проходить через весь освітній процес. Професійна практика перекладу для МПІ зазвичай здійснюється в третьому семестрі після зарахування, і її тривалість зазвичай становить не менше одного семестру. Студенти можуть самостійно зв'язуватися з місцем проходження практики, або виші можуть рекомендувати студентам пройти стажування в державних установах або на підприємствах, які відповідають кваліфікаційним вимогам для стажування, щоб гарантувати, що студенти отримують стандартизоване й ефективне навчання та практику, а також покращують навички перекладу та професійну

етику. Зміст перекладацької практики може включати такі види діяльності, як практика перекладу (позаудиторна домашня робота) на практичних заняттях, переведення на неповний робочий день і практику перекладу під час професійних стажувань.

Магістри усного перекладу мають щонайменше 400 годин практики усного перекладу (розраховується на основі часу запису) і щонайменше 25 робочих днів практики усного перекладу під час навчання у виші. Зміст практики може включати усний переклад на виставці, переклад супроводу на стійці реєстрації, послідовний переклад на зустрічах або синхронний переклад тощо.

Магістри письмового перекладу повинні мати щонайменше 100 000 китайських ієрогліфів або іноземних слів для практики перекладу у змісті перекладу літературних творів, листів, офіційних документів, комерційних рекламних матеріалів, академічної писемності тощо.

Щоб полегшити студентам стажування, коледжі та університети створили свої власні навчальні центри на території кампуса і бази стажувань за межами кампуса.

Наприклад, навчальний центр Шанхайського університету іноземних мов може надати можливість короткострокового та довгострокового стажування студентам-перекладачам. Короткострокові проєкти організуються під час зимових і літніх канікул і тривають від 6 до 8 тижнів. Навчальний центр приймає всіх студентів-перекладачів як короткострокових стажистів, які виконують нетермінові перекладацькі завдання під керівництвом внутрішніх перекладачів у навчальному центрі. Довгострокові проєкти охоплюють весь період навчання студентів в університеті. Під чуйним керівництвом досвідчених перекладачів у навчальному центрі стажери можуть виконувати складніші перекладацькі завдання. Організації, що підписали з університетом угоди про співпрацю в галузі професійної практики студентів: ООН, ЄС, Шанхайське Управління закордонних справ, Шанхайське нове районне управління закордонних справ Пудун, Управління закордонних справ

Провінції Цзянсу м. Куньшань, Шанхайська база мовної служби культури й торгівлі, редакція газети «Shanghai Daily», компанія Huawei, Американська компанія медичних інструментів тощо.

Бази стажувань Освітнього центру МТІ Пекінського університету включають в себе: видавництво з навчання іноземним мовам і дослідженням, видавництво з перекладу китайських мов, видавництво інтелектуальної власності, редакцію «Довідкових новин» інформаційного агентства Сінхуа, редакцію газет «China Daily» і «Beijing Weekly», компанію Huawei, компанію мовного обслуговування Voya тощо.

Школа письмового і усного перекладу Пекінського університету мови та культури встановила хороші й стабільні відносини співпраці з бюро іноземних мов, Китайським освітнім телебаченням, Центральним телебаченням Китаю (іноземні мови), Китайською перекладацькою та видавничою корпорацією, видавництвом з навчання та вивчення іноземних мов, бюро перекладів Тонгвен, Корпорацією розвитку східної культури та багатьма іншими перекладацькими компаніями, що надають студентам багато можливостей для стажування і практики перекладу та перекладацької роботи в Китаї.

У методиці навчання іноземних мов у китайських університетах під методом прийнято вважати шлях досягнення поставленої мети, проте цей термін використовується для позначення різних за масштабом шляхів. Методом називають принциповий напрям у навчанні іноземних мов, що характеризується певними цілями, змістом і принципами навчання. Викладачі іноземних мов часто використовують такі методи: граматико-перекладний метод, прямий метод, природний метод, аудіо-лінгвальний метод, аудіо-візуальний метод, комунікативний метод, метод комунікативних завдань (Task-based learning), свідомо-практичний метод тощо.

Що стосується навчання перекладу, то на рівні бакалаврату основна увага приділяється навчанню письмового перекладу. У практичному навчанні перекладу здійснюється поділ на дві основні галузі: базове навчання іноземної мови та навчання професійних умінь. Найчастіше використовується метод

порівняльного навчання, тобто шляхом порівняння рідної мови з цільовою мовою з виявленням відмінностей між двома мовами.

Під час навчання перекладу можна навчатися також за методами навчання іноземних мов, наприклад, використовуючи обговорення, щоб дозволити студентам обговорити різницю між різними перекладами та причини цих відмінностей. У зв'язку з розвитком соціальної економіки сучасні технології широко використовуватимуться у навчанні, а використання мультимедійних технологій значно покращило ефект навчання іноземних мов та стимулювало інтерес студентів до навчання. У процесі навчання перекладу доцільно використовувати мультимедіа та інші засоби, щоб збагатити методи навчання перекладу, відмовитися від нудних пояснень у традиційному навчанні та використовувати голосові та відео методи, щоб студенти могли швидко прийняти його та отримати більше користі. Однак, до навчання перекладу слід ставитися інакше, ніж до навчання іноземної мови. Слід наголошувати на порівнянні мов, включаючи порівняння загальних та індивідуальних особливостей двох мов, а також мислення та культурних відмінностей, що лежать в основі мови. Тому навчання перекладу, є більш складним процесом, і потрібне тривале безперервне практичне навчання.

Для майбутніх перекладачів існують також додаткові можливості. Зокрема, академічний гурток також пропагує викладання комунікативного підходу через мовні заняття для підвищення комунікативної компетентності. Навчання перекладу поєднується з міжкультурним спілкуванням, включаючи вивчення політики, економіки, збройних сил, історії, звичаїв та сленгу різних країн; те саме стосується й викладання іноземної мови. Мова – це інструмент розуміння різних явищ. Пояснюючи мову, викладачі також навчають різних культур. З цього погляду ми вважаємо, що комунікативний підхід завжди має проходити через викладання перекладу та навчання іноземних мов.

Кількість годин занять з перекладу для спеціальностей, не пов'язаних з перекладом, на рівні бакалаврату набагато менша, ніж для занять з іноземної мови. Більшість вишів не пропонують спеціальні курси перекладу для

першого та другого курсів спеціальностей іноземної мови (за винятком спеціальностей англійської мови). Деякі заклади вищої освіти пропонують курси перекладу на третьому курсі, як правило, на один навчальний рік. Однак деякі коледжі та університети не мають курсів перекладу на третій рік та пропонують спеціальні курси перекладу лише на четвертий рік. Зазвичай дві години на тиждень. Фактично, обсяг занять становить менше 80 годин.

У навчанні перекладу викладачі зазвичай використовують різні методи. Найпопулярнішим з методів є навчальний переклад у конкретній галузі (наприклад, технічний переклад, юридичний переклад тощо). Навчання починається з вивчення лексики у цій галузі та пошуку еквівалентів у мові перекладу. Виходячи з цього, студенти працюють зі складними граматичними структурами спеціалізованих письмових текстів. Цей метод концентрується в основному на набутті навичок перекладу та знань спеціалізованої лексики в обраній галузі. Студенти засвоюватимуть і пізнають: теорію технічного перекладу, термінологію науково-технічної літератури та документації, практику перекладу спеціальних матеріалів/текстів, предметну область (конкретний галузевий напрям). Все зазначене становить у принциповому відношенні зміст навчання технічного перекладу студентів-перекладачів.

Поширеним є також метод поєднання теорії та практики. Ця методика може виявлятися у двох аспектах. По-перше, можна використовувати теорію перекладознавства для аналізу існуючих прикладів перекладу, і найкраще використовувати множинний переклад одного й того самого вихідного тексту. Аналізуючи різні методи, що використовуються попередниками для вирішення однієї і тієї ж проблеми, можна порівняти плюси та мінуси різних методів перекладу. Крім того, відповідно до засвоєних принципів та навичок, здійснюється виконання відповідних вправ. Вправи може бути двох видів: по-перше, самостійний аналіз існуючого перекладу; самостійний переклад. Краще вибрати кілька типових прикладів перекладу та провести порівняльний аналіз в аудиторії. Порівняльний аналіз має бути при цьому найважливішим методом навчання перекладу.

Метод порівняльного аналізу. Застосування методу порівняльного перекладу під час навчання перекладу в аудиторії полягає в наступному: викладач ділить весь клас на кілька груп по п'ять-шість осіб у кожній. Перед кожним заняттям організовує для студентів корпус перекладів, а потім повідомляє про результати їхнього перекладу групі й приймає запитання та коментарі від інших груп студентів. Потім викладач показує класу 3-5 перекладених версій корпусу та допомагає студентам порівнювати та аналізувати різні переклади однієї і тієї ж роботи з різних точок зору мови та культури.

Метод кейс-стаді чи аналіз конкретної ситуації. Застосування кейс-методу на заняттях з усного перекладу дає можливість тим, хто навчається, оволодіти теоретичними знаннями з курсу «Теорія перекладу», розширити їх практичний досвід, розвинути здатність висловлювати свої думки, пропозиції, ідеї, а також вміння вислухати альтернативну точку зору та аргументовано висловити своє бачення. Також цей метод сприяє вдосконаленню аналітичних і оцінювальних навичок у студентів, розвитку вміння роботи в команді, застосуванню теоретичного матеріалу на практиці.

У китайських університетах використовуються й інші методи, такі як процесо-орієнтований підхід; підхід, орієнтований на продукт; метод навчання перекладу за допомогою комп'ютера; метод перекладацької майстерні; метод корпусу перекладів; свідомо-практичний метод тощо.

Варто, однак, звернути увагу на граматико-перекладний метод, який був популярним у Китаї до та після заснування Китайської Народної Республіки в 1949 році. Усі види аудиторної діяльності були зорієнтовані на викладача. Матеріали для читання вивчалися дуже ретельно – слово за словом та речення за реченням. Вони детально аналізувалися для розуміння їх граматики. Студентам необхідно було вивчити відповідні граматичні правила та запам'ятати значення слів зі словників без будь-якого контексту. Усної практики мови було мало або ж зовсім не було. Єдиним способом здобути компетентність у говорінні для студентів було вивчати тексти, які вони

вивчали за програмою та переказувати їх напам'ять. Тому, коли студенти опинялися в комунікативній ситуації, вони невпевнено добирали слова і вирази та складали їх до купи, не замислюючись над тим контекстом, в якому їх доцільно вживати. Як наслідок, у них була відсутня відповідна лінгвістична та культурна схеми англійської мови. Отже, завжди домінували їхня лінгвістична та культурна схеми як носіїв мови. Це означає, що замість використання «справжньої» англійської мови, вони все більше застосовували китайську англійську, так звану «Chenglish» (суміш китайської та англійської мов).

Граматики-перекладний метод домінував у викладанні англійської мови в Китаї протягом багатьох років. Його ознаки прослідковуються ще й сьогодні у викладанні, яке орієнтоване в основному на граматику.

Національна програма для філологів з англійської мови була перероблена з тієї, яка базується на перекладному та аудіолінгвальному методах на комунікативний. З того часу комунікативний метод, який включає в себе п'ять навичок (аудіювання, говоріння, читання, письмо і переклад) був рекомендований як новий комплексний метод, всі курси, які були розроблені для тих, хто вивчає англійську мову, базувались на ньому. Викладання англійської мови студентам-філологам в Китаї є в широкому розумінні орієнтованим на комунікацію. Багато уваги було приділено викладанню як обмінюватись інформацією та виражати думки. Менше уваги було приділено викладанню як належним чином та ефективно декодувати та інтерпретувати ідеї, розширюючи погляди студентів на соціальні та культурні теми та активізувати їхню свідомість щодо мовного відображення.

У Китаї існує велика кількість організацій для навчання перекладачів та курсів підвищення кваліфікації. Вони функціонують як офлайн, так і онлайн. Здебільшого вони пропонують таку спеціалізацію: курс послідовного перекладу, курс синхронного перекладу, курс письмового перекладу.

Деякі університети мають вищі школи письмового та усного перекладу, які спеціалізуються на підвищенні кваліфікації перекладачів. Такими є,

наприклад, Вища школа письмового та усного перекладу Пекінського університету іноземних мов, Шанхайського університету іноземних мов, Гуандунського університету іноземних мов та міжнародної торгівлі тощо.

У Пекінському університеті іноземних мов є Азійсько-тихоокеанський навчальний центр перекладу, який було створено 11 серпня 2008 року. Він був заснований після того, як Вища школа письмового та усного перекладу Пекінського університету іноземних мов стала членом Постійної міжнародної конференції університетських інститутів письмового та усного перекладу (CIUTI). Центр призначений для навчання перекладачів з професійних перекладацьких організацій в Азійсько-Тихоокеанському регіоні.

У світлі стандартизації діяльності перекладачів професіоналізація є одним із важливих аспектів забезпечення якості перекладів. Останнім часом в університетах Китайської Народної Республіки склалась система підготовки перекладачів, яка базується на професіоналізації і вивчення якої може бути корисним для врахування у підготовці цих фахівців у інших країнах.

Розглядаючи питання стандартизації підготовки майбутніх перекладачів у Китаї, варто зазначити, що дипломи про закінчення коледжів та університетів видаються у єдиному порядку Державною комісією з освіти Китайської Народної Республіки.

З 1985 року існує два типи дипломів про закінчення бакалаврату для студентів коледжів та університетів: один – це звичайний диплом про закінчення, що видається випускникам, які не отримали ступінь бакалавра; другий – диплом випускників зі ступенем бакалавра. Останній також наголошує на академічному рівні освіти.

Сертифікати про закінчення загальної та вищої освіти для дорослих повинні мати такий зміст:

- (1) Ім'я, стать, дата народження, дати початку та закінчення навчання.
- (2) Основна спеціальність, ступінь (доктор, магістр, бакалаврат, молодший коледж, другий ступінь бакалавра), випуск (завершення) курсу.

(3) Форми навчання (звичайна очна, очна для дорослих, заочна, вечірня, заочна, телеосвіта, онлайн-навчання).

(4) Нещодавня фронтальна фотографія з печаткою ЗВО.

(5) Назва та печатка ЗВО, а також підпис ректора ЗВО.

(6) Дата видачі сертифіката та порядковий номер сертифіката.

Для прикладу - шаблон англійською мовою:

CERTIFICATE OF GRADUATION

Certificate No: *****

This is to certify that Mr.(Miss) Legaltranz, male(female),born in DD/MM/YY was enrolled in Department of English, Zhejiang University in September 2005, majoring in Legal Translation, having passed all the required examinations and thesis, graduated in DD/MM/YY.

Legaltranz (Based on the name on the certificate)

President: ***

Zhejiang University

Date of issue: DD/MM/YY

2.2. Змістові аспекти бакалаврських і магістерських програм підготовки перекладачів

Відповідно до «Вимог до навчання в бакалавріаті з перекладацьких спеціальностей у закладах вищої освіти», для забезпечення вимог до перекладацьких здатностей студентів бакалаврату з перекладацьких спеціальностей навчання відбувається таким чином.

Чотири роки навчання в бакалавріаті за спеціальністю «Переклад» поділено на два етапи: базовий етап (перший та другий роки) та етап професійної освіти (третій та четвертий роки). На базовому етапі основна увага приділяється вихованню у студентів хорошого академічного стилю та правильних методів навчання, формуванню базових білінгвальних навичок, удосконаленню практичних білінгвальних навичок та попереднім навичкам

письмового та усного перекладу, щоб закласти міцну мовну та культурологічну основу для переходу до професійного етапу.

На етапі професійної освіти основна увага приділяється розвитку у студентів практичних навичок усного та письмового перекладу, що дозволяє їм оволодіти навичками перекладу різних часто використовуваних жанрів, а також навичками усного перекладу в різних випадках, набути основних знань та умінь, необхідних професійному перекладачеві, знань щодо відмінностей та подібностей між двома мовами і культурами, сформуванню хорошу професійну етику та набути певний практичний досвід усного та письмового перекладу.

Вимоги щодо теорії на базовому етапі є такими: розуміння мети перекладу, стандартів перекладу, якостей, очікуваних від перекладача, а також порівняння китайської та іноземних мов та способів мислення; коротка історія розвитку перекладацької практики; розуміння відмінностей між різними культурами та впливу на переклад таких факторів, як культурне походження перекладача та його ідеологічне розуміння.

Вимоги щодо теорії на етапі професійної освіти: володіння основними стратегіями перекладу; розуміння однієї чи двох основних теорій перекладу; стислого знання історії розвитку перекладу; базового розуміння процесу перекладу та факторів, що впливають на процес та якість перекладу.

Вимоги щодо письмового перекладу на базовому етапі: вміння перекладати іноземні та китайські фрагменти загальної складності та звичайного стилю, володіння загальними техніками перекладу: швидкість перекладу з іноземної на китайську складає приблизно 200 ієрогліфів на годину, а швидкість перекладу з китайської на іноземну – приблизно 150 ієрогліфів на годину: переклад має бути точним по відношенню до оригінального тексту і вільним за висловом: жодних серйозних помилок у розумінні чи викладі мови.

Вимоги щодо письмового перекладу на етапі професійної освіти: вміння перекладати тексти різних жанрів, професійно використовуючи принципи та прийоми перекладу; вміння перекладати китайською мовою середньої

складності тексти в різних галузях, таких як політика, економіка, автомобілебудування, бізнес, медицина тощо, а також вміти перекладати іноземними мовами тексти в суміжних областях. Швидкість перекладу з китайської на іноземну – не менше 250-350 китайських ієрогліфів на годину, швидкість перекладу з китайської на іноземну – не менше 250 китайських ієрогліфів на годину: від перекладача потрібна вірність оригінальному тексту та свобода вираження, розуміння основних принципів та методів управління термінологією, а також спеціалізованої термінології у різних галузях.

Вимоги щодо усного перекладу на базовому етапі: вміти переказувати новини та фрагменти мови іноземними мовами загальної складності з точністю 70%; мати попереднє уявлення про загальні навички усного перекладу, такі як запам'ятовування числівників та власних іменників; бути знайомими із загальними типами дискурсу в усному перекладі; мати попереднє уявлення про навички конспектування; вміти здійснювати усний переклад у зв'язку у загальних випадках з точністю не менше 60% та без явних мовних помилок.

Вимоги щодо усного перекладу на етапі професійної освіти: глибше володіння навичками усного перекладу, здатність виконувати такі завдання, як проведення екскурсій та усний переклад з використанням засобів зв'язку; володіння методами підготовки перед усним перекладом; більш глибоке володіння навичками запам'ятовування та відтворення числівників та власних іменників; здатність виконувати альтернативну усну роботу, таку як ділові переговори, виступи, інтерв'ю та пояснення загальної складності, з рівнем точності не менше 85% і без явних лінгвістичних помилок чи пропусків.

Вимоги щодо інструментів перекладу на базовому етапі: вміти використовувати іншомовні словники для самостійного вирішення мовних проблем; вміти кваліфіковано використовувати різні іноземно-китайські словники, іноземно-китайські спеціалізовані словники, культурно-освітні словники та інші інструменти для вирішення проблем, що виникають під час перекладу.

Вимоги щодо інструментів перекладу на етапі професійної освіти: вміти кваліфіковано користуватися загальноживаними іншомовними та двомовними словниками, енциклопедіями, довідниками та посібниками; вміти кваліфіковано користуватись документами, формами (word, excel) та іншими поширеними програмами, а також створювати слайдові презентації (PPT); вміти кваліфіковано користуватися програмами машинного перекладу та використовувати сучасні засоби для ефективного пошуку інформації та набуття знань; вміти самостійно виконувати відповідні перекладацькі завдання чи проєкти.

Вимоги щодо культурологічної грамотності на базовому етапі: розуміння китайської культури; міцніші базові знання китайської мови; певне розуміння географії, історії та сучасного розвитку країни іноземної мови; попередні двомовні знання в галузі науки та техніки, а також найкраще відчуття міжкультурної комунікації.

Вимоги щодо культурологічної грамотності на етапі професійної освіти: знайомство з традиційною та сучасною китайською культурою, глибші знання у галузі гуманітарних та науково-технічних наук, певний ступінь художньої та літературної культури; знайомство з географією, історією та культурою країни іноземної мови, що вивчається; високий рівень навичок міжкультурної комунікації, включаючи розуміння відмінностей між китайською та західною культурами; певні знання в галузі міжнародного бізнесу та суспільних відносин та дипломатії; сильне почуття інновацій та командний дух.

Згідно з «Основними вимогами до докторських та магістерських ступенів за категоріями (областями) професійних ступенів», виданими Комітетом з академічних ступенів Державної ради та Міністерством освіти, основні компетентності, необхідні для здобуття ступеня магістра за спеціальністю з перекладу, такі: мовна компетентність, перекладацька компетентність, компетентність міжкультурної комунікації, компетентність набуття енциклопедичних знань, компетентність роботи в команді тощо.

Мовна компетентність. Переклад охоплює як отримання інформації за допомогою мови, так і передачу інформації за допомогою мови. Студенти цієї спеціальності повинні володіти рідною мовою та як мінімум однією іноземною мовою, володіти фонетикою, граматику, лексику та синтаксисом обох мов, розвивати гарне почуття обох мов та вміло використовувати обидві мови для усного і письмового спілкування.

Перекладацька компетентність. Перекладацька компетентність є основною компетентністю, що розвивається в рамках цієї професійної освіти через навчання професійним навичкам перекладу. Професійну перекладацьку компетентність можна поділити на компетентність з письмового перекладу та компетентність з усного перекладу. Компетентність з письмового перекладу включає здатність до двомовного перетворення, здатність до створення двомовного тексту, здатність до двомовного жанру, здатність до реалізації стратегії перекладу і здатність до підготовки перекладу. Компетентність з усного перекладу включає здатність до усного перекладу двома мовами, здатність до запам'ятовування, здатність до конспектування, здатність до реалізації стратегії усного перекладу, здатність до психофізіологічного регулювання, здатність до підготовки перед перекладом тощо.

Компетентність міжкультурної комунікації. Переклад – це діяльність із міжкультурної комунікації, а перекладачі є посланцями культурного трансферу. Перекладач повинен мати сильне відчуття міжкультурної комунікації та вміти повністю інтегрувати це відчуття міжкультурної комунікації в процес перекладу, щоб його переклад міг повністю передати культурну інформацію, що міститься в оригінальному тексті, і стати посланцем китайської та іноземної культурної комунікації.

Компетентність набуття енциклопедичних знань. Здатність до перекладу тісно пов'язана зі здатністю перекладача набувати відповідних знань, і чим ширші знання перекладача, тим сильніша його здатність до перекладу. Студенти магістратури з цієї спеціальності повинні мати здатність постійно засвоювати та розширювати свої знання у повсякденному житті та

роботі, а також зміцнювати свої знання у відповідній галузі у конкретній перекладацькій практиці.

Компетентність роботи у команді. У сфері мовних послуг переклад – це робота, для виконання якої потрібне спілкування та співробітництво. Студенти магістратури з цієї спеціальності повинні мати сильні навички роботи в команді, включаючи навички управління проектами в галузі ділового спілкування, управління людськими ресурсами, управління якістю, управління часом та управління витратами.

Загальний і тематичний зміст орієнтовної програми підготовки магістрів з перекладу (МТІ) представлені у таблицях 1.3 і 1.4. Варто врахувати, що програми складаються з обов'язкових і факультативних дисциплін. Загальний обсяг кредитів повинен складати щонайменше 38 кредитів.

Таблиця 1.3

**Загальний зміст орієнтовної програми підготовки
магістрів з перекладу**

Тип заняття	Структура заняття	Опис заняття	Зміст конкретних занять
1	2	3	4
Уміння зі спеціальності	Заняття з умінь мовного синтезування	Навчання із застосування мов та тренування навичок аудіювання, мовлення, читання та письма	Заняття з іноземної мови, аудіювання іноземною мовою, мовні навички іноземною мовою, стилістика та письмо китайською мовою, написання наукових статей китайською мовою.
	Заняття з умінь перекладу	Загальна та індивідуальна практика для визначення здатності до перекладу	Письмовий переклад, усний переклад, науково-технічний переклад, дипломатичний переклад, літературний переклад.

Продовження таблиці 1.3

1	2	3	4
Знання зі спеціальності	Заняття з мовної культури	Іноземні мови, література, культура	Мовознавство, іноземна культура, іноземна література, порівняння китайської мови з іноземною.
	Заняття з перекладу	Загальне перекладознавство, прикладне перекладознавство, навчання перекладу	Теорія перекладу, критика перекладу, порівняння робіт з перекладу, методика вивчення перекладу.
Уміння і знання з відповідних спеціальностей	Заняття з умінь і знань відповідних спеціальностей	Відповідна спеціальність	Психологія навчання, вивчення сучасної техніки, міжнародні відносини, філософія Китаю та західних країн, китайська культурологія.

Таблиця 1.4

**Тематичний зміст орієнтовної програми підготовки
магістрів з перекладу**

Тип заняття		Тема заняття	Кількість кредитів
Обов'язкові (20 кредитів)	Загальні	1. Марксизм-Ленінізм і науковий соціалізм	3
		2. Китайська мова і культура	3
	Професійні	1. Вступ до перекладу	2
		2. Теорія й уміння письмового перекладу	2
		3. Теорія й уміння усного перекладу	2
	Професійні з письмового перекладу	1. Прикладний переклад	4
		2. Літературний переклад	4
	Професійні з усного перекладу	1. Послідовний переклад	4
		2. Синхронний переклад	4
			1. Друга іноземна мова
2. Коротка історія перекладу			2

Факультативні (не менше 18 кредитів)	Комплексні	3. Критика і аналіз перекладу	2
		4. Міжкультурна комунікація	2
		5. Порівняння китайської мови з іноземною	2
		6. Комп'ютерний переклад	2
		...	
	Усний переклад	1. Тематичний письмовий переклад	2
		2. Тематичний усний переклад	2
		3. Усний переклад міжнародних конференцій	2
		4. Діловий усний переклад	2
		5. Судовий переклад	2
		6. Дипломатичний/іноземний переклад	2
		7. Спостереження й оцінка усного перекладу	2
		8. Майстерня усного перекладу	2
		...	
	Письмовий переклад	1. Професійне написання технічних текстів	2
		2. Переклад технологій	2
		3. Переклад міжнародних конференцій	2
		4. Діловий переклад	
		5. Переклад законів і постанов	2
		6. Переклад медіа	
		7. Переклад китайської класики	2
		8. Перекладацька майстерня	2
		9. Управління перекладом і локалізацією	2
...			

Відповідно до вимог загальнодержавних документів, університети, які здійснюють підготовку перекладачів, формують свої переліки необхідних компетентностей.

Наприклад, вимоги до компетентностей студентів для отримання ступеня магістра в галузі перекладу в Школі просунутого перекладу Другого Пекінського інституту іноземних мов є такими:

- засвоїти основні принципи марксизму, підтримувати лінію, політику та керівні принципи партії, любити Батьківщину, мати хорошу професійну етику, мати сильне почуття підприємливості та відданості справі, активно служити соціально-економічному будівництву країни;
- мати сформовані на високому рівні навички двомовного спілкування китайською та англійською мовами, складну структуру знань та розуміння міжкультурної комунікації;
- мати професійні здатності та професійні якості, щоб займатися усним та письмовим перекладом; бути здатним після закінчення навчання займатися усним та письмовим перекладом на просунутому рівні;
- засвоїти основні теорії усного та письмового перекладу, зрозуміти розвиток перекладацьких досліджень та опанувати деякі методи дослідження перекладу;
- мати здатність застосовувати отримані знання, навички та теоретичні методи для вирішення практичних завдань у перекладацькій практиці;
- володіти певними навичками усного та письмового перекладу, а також відносно добре володіти другою іноземною мовою.

Основні компетенції, яких очікують від студентів магістратури перекладу (англійською мовою) Південно-Західного нафтового університету, є такими:

Мовна компетентність. Переклад включає як отримання інформації за допомогою мови, так і передачу інформації за допомогою мови. Студенти цієї спеціальності повинні володіти рідною мовою та як мінімум однією іноземною мовою, володіти фонетикою, граматикою, лексикою та синтаксисом обох мов, розвивати гарне почуття обох мов та вміло використовувати обидві мови для усного та письмового спілкування.

Перекладацька компетентність. Перекладацька компетентність є основною компетентністю, що розвивається в рамках даної професійної освіти через навчання професійних навичок перекладу. Професійну перекладацьку компетенцію можна поділити на здатність до письмового перекладу та здатність до усного перекладу. Здатність до письмового перекладу включає здатність до двомовного перетворення, здатність до двомовного тексту, здатність до двомовного жанру, здатність до стратегії перекладу і здатність до підготовки перекладу.

Компетентність міжкультурної комунікації. Той, хто має академічний ступінь, повинен володіти сильним почуттям міжкультурної комунікації та вміти повністю інтегрувати це почуття міжкультурної комунікації в процес перекладу, щоб його або її переклад міг повністю передати культурну інформацію, що міститься в оригінальному тексті.

Компетентність набуття енциклопедичних знань. Студенти магістратури з цієї спеціальності повинні мати здатність постійно засвоювати та розширювати свої знання у повсякденному житті та роботі, а також зміцнювати свої знання у відповідній галузі у конкретній перекладацькій практиці.

Компетентність роботи у команді. Студенти магістратури з цієї спеціальності повинні мати сильні навички роботи в команді, включаючи навички управління проєктами в галузі ділового спілкування, управління людськими ресурсами, управління якістю, управління часом та управління витратами.

Цілі навчання у Вищій школі перекладу Пекінського університету мови та культури є такими: здійснювати підготовку професіоналів-перекладачів широкого профілю з широкою міжнародною перспективою та почуттям сім'ї, високими моральними цінностями, правильним поглядом на життя, гарними гуманістичними та науковими якостями, а також інноваційним духом. Випускники повинні володіти китайською та англійською мовами, мати високий рівень умінь перекладу та логічного мислення, широкі знання, високу

якість міжкультурної комунікації та хорошу професійну етику, розуміти китайське та іноземне суспільство та культуру, знати основні теорії перекладу, добре розумітися на професійних навичках усного та письмового перекладу, вміти користуватися інструментами перекладу, розуміти процес роботи галузей, пов'язаних з мовними послугами, мати сильне незалежне мислення, навички роботи та спілкування. Вони також повинні мати високий рівень здатностей до самостійного мислення, роботи, спілкування та координації. Випускники зможуть виконувати письмові та усні переклади або працювати в інших галузях міжкультурної комунікації загалом у сферах культури, закордонних справ, економіки та торгівлі, освіти тощо.

Компетентності, яких очікують від студентів, які здобувають ступінь магістра перекладу у Вищій школі перекладу Гуандунського університету іноземних мов та міжнародної торгівлі, є такими: студенти повинні засвоїти основні принципи марксизму-ленінізму та думки Мао Цзедуна, дотримуватися чотирьох основних принципів та «трьох представництв» партії, впроваджувати та застосовувати «науковий погляд на розвиток», любити Батьківщину, дотримуватися закону і мати гарний моральний імідж.

Університет має за мету готувати усних і письмових перекладачів високого рівня, орієнтованих на практичну діяльність; професійних та професійно підготовлених, які мають високий рівень морального, інтелектуального та фізичного розвитку та здатні адаптуватися до потреб глобальної економічної інтеграції та національної міжнародної конкурентоспроможності, а також до потреб національного економічного, культурного та соціального розвитку.

Розглянемо конкретний зміст кожного напрямку навчання.

Усний переклад міжнародних конференцій. Це «Сертифікатний курс усного перекладу міжнародних конференцій». Студенти отримують знання та навички послідовного і синхронного перекладу у суворій відповідності до вимог структури знань перекладачів міжнародних конференцій. Метою є підготовка перекладачів міжнародних конференцій, які мають базові

теоретичні знання в галузі усного перекладу та відмінні навички усного перекладу, з акцентом на їхню здатність до усного перекладу. Випускники цієї спеціальності можуть виконувати усний переклад на міжнародних конференціях та перекладати важливі документи, а також виконувати усні та письмові переклади для різних державних відомств.

Прикладний усний переклад. Ця сфера навчання спрямована на підготовку старших перекладачів, які володіють практичними навичками усного та письмового перекладу, в основному в послідовному перекладі, які володіють основними навичками синхронного перекладу та володіють базовими знаннями в галузі бізнесу, дипломатії та права. Випускники зможуть виконувати усні переклади у різних випадках та письмові переклади документів, стануть прикладними перекладачами високого рівня з відмінними навичками усного перекладу.

Діловий переклад. Ця сфера навчання спрямована на підготовку висококваліфікованих перекладачів, орієнтованих на діловий переклад та усний переклад, які відповідають потребам національного будівництва. Випускники можуть систематично освоювати знання у галузі міжнародного бізнесу, типів документів та знати стилістичні особливості різних ділових випадків, бути компетентними в галузі перекладу для різних підприємств та установ, відділів зовнішньої торгівлі та багатонаціональних компаній.

Юридичний переклад. Ця галузь навчання спрямована на підготовку універсальних перекладачів та усних перекладачів для різних галузей відповідно до потреб національного будівництва, в основному спеціалізованих перекладачів та усних перекладачів у галузі права. Випускники здатні систематично опановувати відповідні знання в галузі іноземного права, добре розумітися на типах юридичних текстів та стилістичних особливостях, бути компетентними в перекладі для різних підприємств та установ, юридичних відділів та багатонаціональних компаній.

Переклад ЗМІ. У рамках цієї галузі навчання студенти поетапно вивчають теорію і навички перекладу для ЗМІ відповідно до вимог

міжнародної структури знань з перекладу ЗМІ з точки зору перекладацької практики. Студенти отримають теоретичні знання в галузі журналістики та комунікації, базові навички збору новин, написання, редагування, перекладу кіно та телебачення, а також міцну основу теорії та практичних навичок перекладу, володіння методами перекладацьких досліджень та відмінні навички письмового та усного перекладу. Випускники зможуть працювати як укладачі новин та перекладачі кіно та телебачення для різних ЗМІ.

Переклад та управління локалізацією. Ця галузь навчання спрямована на підготовку фахівців високого рівня в галузі комплексного управління, які мають професійні знання та навички управління локалізацією, а також володіють міцними навичками та технікою перекладу. Випускники зможуть систематично опановувати знання та навички перекладу локалізації, управління проектами локалізації та інжинірингу локалізації та інтернаціоналізації, освоїти теоретичні основи та практичні навички перекладу, вміло застосовувати інструменти автоматизованого перекладу та інструменти управління проектами, бути компетентними в різних видах. Основна мета – надання прикладного персоналу з управління перекладом та локалізацією для вітчизняних та міжнародних підприємств мовних послуг, міжнародних організацій та багатонаціональних компаній.

Зміст програм підготовки магістрів у Пекінському університеті іноземних мов представлено у таблицях 1.5 і 1.6.

Програми підготовки магістрів у Пекінському університеті іноземних мов складаються з обов'язкових і факультативних дисциплін. Загальний обсяг засвоєних кредитів повинен складати щонайменше 38 кредитів.

Існує багато підручників для перекладачів різними мовами, виданими різними видавництвами. Університети зазвичай обирають собі підручники залежно від реальних умов. У відомих університетах є свої списки джерел, обов'язкових для прочитання, та списки літератури.

**Зміст програми підготовки магістрів у Пекінському університеті
іноземних мов (письмовий переклад)**

Тип заняття	Теми занять	Кількість кредитів
Обов'язкові загальні	1. Марксизм-Ленінізм та науковий соціалізм	3
	2. Китайська мова і культура	3
Обов'язкові професійні	1. Вступ до перекладу	2
	2. Базовий усний переклад	2
	3. Базовий письмовий переклад	2
Обов'язкові заняття з перекладу	1. Літературний переклад	2
	2. Переклад документів	2
	3. Економічний та торговельний переклад	2
Факультативні	1. Коротка історія перекладу	2
	2. Переклад кіно та телебачення	2
	3. Англійський переклад національної квінтесенції культури	2
	4. Управління перекладацькими проектами	2
	5. Культура і переклад	2
	6. Комп'ютерний переклад	2
	7. Перекладацькі дослідження і письмо	2
	8. Міжнародна політика і економіка	2
	9. Міжкультурна комунікація	2

Зміст програми підготовки магістрів у Пекінському університеті іноземних мов (усний переклад)

Тип заняття	Теми занять	Кількість кредитів
Обов'язкові загальні	1. Марксизм-Ленінізм та науковий соціалізм	3
	2. Друга іноземна мова	4
Дисципліна другого рівня	1. Порівняння китайської і західної культур	2
	2. Академічна межа	2
Обов'язкові професійні	1. Академічне письмо (перекладацька справа)	2
	2. Комплексна практика перекладу	2
	3. Сучасні перекладознавчі дослідження	2
	4. Методи й організація досліджень перекладу	2
Факультативні	1. Практика двостороннього англо-китайського перекладу	2
	2. Огляд перекладу: теорія і практика	2
	3. Порівняння і переклад між китайською та англійською культурою	2
	4. Послідовний переклад	2
	5. Дослідження перекладацьких корпусів	2
	6. Комплексна практика усного перекладу	2
	7. Стилїстика	2
	8. Переклад та владні відносини	2
	9. Можливості перекладу і тестування	2
	10. Порівняння і переклад англійської та китайської мов	2
	11. Порівняльне літературознавство та дослідження перекладу	2

Програми підготовки магістрів у Пекінському університеті іноземних мов складаються з обов'язкових і факультативних дисциплін. Загальний обсяг засвоєних кредитів повинен складати щонайменше 38 кредитів.

Існує багато підручників для перекладачів різними мовами, виданими різними видавництвами. Університети зазвичай обирають собі підручники залежно від реальних умов. У відомих університетах є свої списки джерел, обов'язкових для прочитання, та списки літератури.

Національний комітет Китаю з письмового та усного перекладу рекомендує використовувати такі підручники відповідно до основних курсів, передбачених у «Орієнтовно-навчальній програмі для перекладачів»:

- 1) «Про переклад» Сюй Цзюньь 《翻译概论》 许钧
- 2) «Теорія і навички перекладу» Хе Ганцан 《笔译理论与技巧》 何刚强
- 3) «Підручник для просунутих курсів з англо-китайського перекладу» Сунь Чжілі, Чжоу Е 《高级英汉翻译》 孙致礼、周华
- 4) «Підручник для просунутих курсів з китайсько-англійського перекладу» Чень Хунвей 《高级汉英翻译》 陈宏薇
- 5) «Базовий усний переклад» Чжун Вейхе, Ван Бінхуа 《基础口译》 仲伟合、王斌华
- 6) «Підручник послідовного перекладу» Жень Вень 《交替传译》 任文
- 7) «Підручник синхронного перекладу» Чжун Вейхе, Чжань Чен 《同声传译》 仲伟合、詹成
- 8) «Підручник візуального перекладу» Цинь Яцин, Хе Цюньь 《英汉视译》 秦亚青、何群
- 9) «Коротка історія перекладу у Китаї та на Заході» Се Тяньчжень 《中外翻译简史》 谢天振
- 10) «Посібник з перекладу з китайської мови на французьку» Цю Інчжень 《汉法翻译基础教程》 邱寅晨
- 11) «Посібник з усного перекладу - Французька мова» Шао Вей 《汉法口译教程》 邵伟

12) Holmes, James S. The Name and Nature of Translation Studies, in Lawrence Venuti, The Translation Studies Reader. London and New York: Routledge, 2000. 172-185.

13) Munday, Jeremy. Introducing Translation Studies: Theories and Applications. Routledge, 2001.

14) Franz Pochhacker, Introducing Interpreting Studies, Routledge, 2004.

15) Gambier, Yves, Daniel Gile and Christopher J. Taylor (eds.): Conference Interpreting: Current Trends in Research. Proceedings of the International Conference on Interpreting. What do We Know and How?, Amsterdam-Philadelphia: John Benjamins, 1997.

Варто зазначити, що група науковців склала серію підручників «Communicative English for Chinese Learners», що стало було спробою адаптувати комунікативний підхід до викладання мови у китайському контексті. Вони допомагають студентам здобути не лише абстрактні знання мови (засвоєння форм), але й розвинути комунікативну компетентність. Кожен тематичний юніт присвячений певному аспекту соціальної діяльності. Серія підручників охоплює такі теми як британський спосіб життя, їхній етикет, різні способи комунікації, бізнес тощо. Ці підручники були популярні, тому що вони презентували нову фазу розвитку викладання англійської мови в Китаї та нові ідеї. Однак були і ті, хто висловлював свій спротив проти таких нововведень, вони вважали що нові підручники та нова методика викладання вимагали більшого знання культури країни та нових способів викладання і навчання, які розцінювалися як надто вимогливі для китайських викладачів та студентів. Більшість з них були надто обмежені схемою традиційного способу навчання щоб адаптуватись до цих змін, тому деякі викладачі відступали від принципів комунікативного методу. Подібно до групи науковців, які склали серію підручників Communicative English for Chinese Learners, багато китайських педагогів у цій сфері докладали зусилля щоб осучаснити свою методику викладання та підручники.

Крім основного освітнього процесу у студентів є можливість здобути

додаткові знання та вміння, а часом і проявити себе, реалізувати в інших сферах. Особливу увагу, звичайно, варто приділити додатковим заняттям, присвяченим вибраній спеціальності.

Серед додаткових занять виокремимо:

- курси та наукові гуртки, пов'язані з перекладацькою професією та основною програмою навчання (включаючи наукову діяльність та публікацію статей);
- разові лекції запрошених відомих діячів;
- конференції / форуми з різних питань перекладу (на таких конференціях, особливо за участю практикуючих перекладачів, студент отримує корисні знання та досвід, стає обізнаним з актуальних питань теорії та практики, усвідомлює планку / рівень компетентностей висококласних перекладачів та науковців);
- творчі гуртки (музичні, театральні, художні, літературні);
- спортивні секції.

Інформація про такі заняття може бути на дошках оголошень, на сайті ВНЗ, у спілці студентів, клубі молодих вчених, профкомі, у методистів відповідних кафедр. Іноді навіть можна відвідати інший університет, щоб послухати лекцію чи виступ відомої людини.

Хоч спеціалізації, пов'язані з перекладом, належать до категорії іноземних мов та літератури у професійному каталозі Міністерства освіти, у освітніх програмах ще існують відмінності.

Наприклад, у випадку зі спеціалізацією з англійської мови основна освітня програма часто містить перекладацькі курси, такі як англо-китайський переклад або письмовий та усний переклад, в той час як фахівці з перекладу також проходять курси загальної англійської мови, такі як загальна англійська, розмовна англійська, письмова англійська, англійська аудіовізуальна та загальна інформація про англійськомовні країни, які є спільними для фахівців з англійської мови в цілому.

Хоч спеціалізація з іноземних мов і перекладу має взаємозамінні курси, у них різні акценти. Наприклад, розглянемо спеціальність з перекладу напряму «Англійська мова» в Пекінському університеті мови та культури. Тут мова, переклад та технологія перекладу розділені на окремі навчальні модулі, причому курси модуля перекладу набагато більші, ніж на звичайних спеціальностях з англійської, та містять теорію та практику перекладу, базовий переклад, прикладний переклад, економічний та торговельний переклад, іноземний переклад китайської культури, мову та переклад, літературний переклад, складання новин, базовий усний переклад, усний переклад для зв'язку, послідовний усний переклад, тематичний усний переклад, науково-технічний переклад, юридичний переклад, звізуальний переклад та багато інших курсів. Переклад за допомогою комп'ютера у модулі технології перекладу також є спеціальним курсом спеціалізації.

З точки зору цілей підготовки фахівців, спеціалізації з перекладу є більш специфічними, ніж звичайні спеціалізації з англійської мови. Наприклад, мета навчання спеціальності з перекладу напряму «Англійська мова» у Пекінському університеті мови та культури чітко визначена: виконувати переклад практичних текстів середньої складності, що охоплюють культурний обмін, бізнес та новини, зі швидкістю 250-320 слів на годину; вміти виконувати усний переклад по зв'язку, і навіть вміти перекладати безперервно з допомогою нотаток протягом 2-5 хвилин зі швидкістю 120-140 слів на хвилину, мова середньої складності у оповідальному, викладацькому чи описовому жанрах.

Напрямок «Китайська-англійська-французька» вимагає від студентів набуття певного рівня компетентності у китайсько-англійському та китайсько-французькому перекладі. Такий тип мети навчання зазвичай не зустрічається на загальних спеціальностях з іноземної мови.

Для отримання диплому більшість китайських університетів вимагають від студентів, які вивчають англійську мову та перекладачів, складання іспиту TEM-4.

Навчальний план TEM-4 вимагає наявності словникового запасу 4500 слів. Він охоплює 4200 слів та 300 фраз, у тому числі близько 3000 високочастотних слів. Стандартний словниковий запас, необхідний TEM-8, становить 13 000 слів. Необхідно володіти приблизно 8000 слів.

Розглянемо більш детально деякі особливості організації та змісту освітнього процесу у підготовці бакалаврів у Наньцінському університеті. Факультет іноземних мов та культур пропонує на вибір такі двомовні спеціальності: англійська та французька – English (Bilingual in English and French), англійська та німецька – English (Bilingual in English and German), англійська та італійська – English (Bilingual in English and Italian), англійська та японська – English (Bilingual in English and Japanese), англійська та корейська – English (Bilingual in English and Korean), англійська та російська – English (Bilingual in English and Russian), англійська та іспанська – English (Bilingual in English and Spanish), французька та англійська – French (Bilingual in French and English), німецька та англійська – German (Bilingual in German and English), італійська та англійська – Italian (Bilingual in Italian and English), японська та англійська – Japanese (Bilingual in Japanese and English).

Для прикладу розглянемо освітню програму факультету іноземних мов та культур для тих, хто обрав англійську мову.

Опис програми. Англійська мова є основним компонентом дисципліни «Англійська мова та література» на факультеті іноземних мов та культур. У 1990 р. Комітет освіти провінції Цзянсу погодив її як ключову університетську дисципліну; в 1994 р. вона стала головним предметом уряду провінції Цзянсу; у 1996 р. був започаткований проект «Англійська мова та культура» за підтримки Національного проекту 211; у 2006 р. англійська мова стала брендовою дисципліною провінції Цзянсу. Нині вона є основною дисципліною програми для післядипломного навчання на ступінь доктора наук (Ph.D.), основною дисципліною програми магістерської підготовки, пріоритетною дисципліною провінції Цзянсу та брендовою дисципліною рівня провінції. На цій спеціальності є чудові досягнення у викладанні, вона

протягом багатьох років очолює прохідні списки екзаменів з англійської мови на рівень TEM4 та TEM8 у закладах вищої освіти Китаю. На тлі безперервного поглиблення економічної глобалізації, на цій спеціальності проводиться активна реформа і сформовано п'ятирічну двомовну навчальну програму підготовки з англійської мови з другою іноземною мовою (французька, німецька, іспанська, японська тощо), що сприяє введенню нового зразка «Виховання прикладних талантів високого класу».

Тривалість програми та кредити. Це п'ятирічна бакалаврська програма, яка може бути завершена протягом мінімум чотирьох років та максимум семи років. Загальна кількість кредитів, необхідних для завершення програми – 187.

Навчальна програма. У програмі пропонуються 3 модулі курсів: базова навчальна програма, основна навчальна програма та вибіркова навчальна програма. Базова та основна навчальні програми є обов'язковими для отримання ступеня бакалавра. Вибіркова навчальна програма у своєму списку має розширені курси дисциплін, запропоновані факультетом, на який був зарахований студент, а також міждисциплінарні курси, які пропонуються іншими факультетами. Студенти можуть обрати розширені та міждисциплінарні курси відповідно до їхніх особистих інтересів та кар'єрних планів; однак, кредити мають бути затверджені факультетом. Опис трьох програм з назвами предметів, кількістю кредитів та семестру, у якому вивчається дисципліна, наведено у таблицях 1.7-1.9.

Спільним є те, що на обох факультетах у програмах пропонуються 3 модулі курсів: базова навчальна програма, основна навчальна програма та вибіркова навчальна програма. Базова та основна навчальні програми є обов'язковими для отримання ступеня бакалавра. Вибіркова навчальна програма у своєму списку має розширені курси дисциплін, запропоновані факультетом, на який був зарахований студент, а також міждисциплінарні курси, які пропонуються іншими факультетами.

Базова навчальна програма (Basic Curriculum)

Назва курсу	Кредит	Семестр	Примітка
Вступ до іноземної мови та літератури	2	1	
Семінари: вивчення іноземних мов та культур	1	1	
Комплексний курс англійської мови (1)	3	1	
Комплексний курс англійської мови (2)	3	2	
Комплексний курс англійської мови (3)	3	3	
Комплексний курс англійської мови (4)	3	4	
Практичний курс з фонетики англійської мови	2	1	
Перегляд, аудіювання та говоріння англійською мовою (1)	2	1	
Перегляд, аудіювання та говоріння англійською мовою (2)	2	2	
Перегляд, аудіювання та говоріння англійською мовою (3)	2	3	
Розмовна англійська мова	2	2	
Граматика англійської мови (1)	2	2	
Граматика англійської мови (2)	2	3	
Базовий курс письма англійською мовою (1)	2	2	
Базовий курс письма англійською мовою (2)	2	3	
Читання англійською мовою (1)	2	1	
Читання англійською мовою (2)	2	2	

Основна навчальна програма (Essential Curriculum)

Назва курсу	Кредит	Семестр	Примітка
Західна цивілізація	2	3	
Вступ до Західної літературної класики	2	2	
Загальний огляд англomовних країн	2	2	
Вступ до лінгвістики	2	9	
Міжкультурна комунікація	2	4	
Читання та письмо англійською мовою для просунутого рівня (1)	2	5	
Читання та письмо англійською мовою для просунутого рівня (2)	2	6	
Читання та письмо англійською мовою для просунутого рівня (3)	2	7	
Читання та письмо англійською мовою для просунутого рівня (4)	2	8	
Публічне мовлення та дебати англійською мовою	3	5	
Британська література	2	5	
Американська література	2	6	
Письмовий переклад з англійської мови на китайську (1)	2	5	
Письмовий переклад з англійської мови на китайську (2)	2	6	
Усний переклад з англійської мови	2	6	
Базовий курс російської мови (1)		8	
Базовий курс російської мови (2)		8	
Базовий курс російської мови (3)		6	
Базовий курс російської мови (4)		6	
Інтенсивне читання російською мовою для просунутого рівня		4	
Переддипломне стажування	4	10	
Дипломна робота	4	10	

Вибіркова навчальна програма (Elective Curriculum)

Назва курсу	Кредит	Семестр	Примітка
Аудіювання та говоріння російською мовою (1)	2		
Аудіювання та говоріння російською мовою (2)	2		
Аудіювання та говоріння російською мовою (3)	2		
Аудіювання та говоріння російською мовою (4)	2		
Необхідна для прочитання література (1)	2	4	
Необхідна для прочитання література (2)	2	8	
Змагання, дослідження і підготовка	2	будь-який	
Соціальна практика	2	будь-який	
Вступ до китайської культури	2	4	
Вступ до китайської літератури	2	4	
Англійські фільми	2	5	
Сучасні західні літературні теорії	2	2	
Теорія і практика перекладу з/на англійську мову	2	5	
Закон СОТ	1	8	9 тижнів
Семіотика	2	2	
Вступний курс до Західної культури	2	3	
Британська культура і суспільство	2	5	
Вибрані статті з англійської преси	2	7	
Світова історія культурних обмінів між Заходом та Сходом	2	8	

Назва курсу	Кредит	Семестр	Примітка
Фонетика англійської мови	2	7	
Лексикологія англійської мови	2	8	
Риторика англійської мови	2	6	
Стилістика англійської мови	2	8	
Семантика	2	9	
Історія англійської мови	2	5	
Соціолінгвістика	2	9	
Порівняльна лінгвістика	2	9	
Мова і думка	1	8	9 тижнів
Еволюційна лінгвістика	1	9	9 тижнів
Письмовий переклад текстів юридичного напрямку	2	6	
Письмовий переклад текстів бізнес та торговельного напрямку	2	6	
Тестування та оцінювання з англійської мови	2	7	
Методи дослідження у викладанні іноземної мови	2	8	
Обрані уривки для читання англійських есе	2	7	
Елементи літератури	2	5	
Читання англійської літератури на бізнес тематику	2	6	
Кореспонденція англійською мовою для міжнародної торгівлі	2	8	

Студенти можуть обрати розширені та міждисциплінарні курси відповідно до їхніх особистих інтересів та кар'єрних планів; однак, кредити мають бути затверджені факультетом.

2.3. Інформаційні технології у процесі підготовки перекладачів у китайських університетах

Майбутні перекладачі обов'язково вивчають у китайських університетах інформаційні технології. Наприклад, такі дисципліни, як «Основи комп'ютера», «Автоматизований переклад», «Технології та інструменти перекладу», «Технологія перекладу і практика перекладу» як для письмового перекладу, так і для усного перекладу. Для письмового перекладу є також такі дисципліни, як «Машинний переклад та редагування після перекладу», «Технічне письмо та технічна комунікація», «Управління проектами мовних послуг», «Управління послугами перекладу».

У «Керівництві для студентів бакалаврату зі спеціальностей перекладу», опублікованому в 2020 році, «Технологія перекладу» вперше вказана як один із «основних професійних курсів», докладно описані цілі та зміст курсу, а також уточнено статус технології перекладу як обов'язкового курсу в бакалаврській освіті. У цьому документі також наголошується на важливості навчання технології перекладу.

«Керівництво з основних курсів для студентів-перекладачів», підготовлене Національним керівним комітетом з післядипломної освіти в галузі перекладу, також встановлює «Автоматизований переклад» як один з основних курсів МТІ.

Наразі у Китаї та за кордоном існують дві основні моделі навчання технології перекладу: максималістська модель та мінімалістська модель. Враховуючи поточну ситуацію та труднощі, з якими стикаються курси технології перекладу, група, яка розробила «Навчальний посібник з перекладу», на основі великого обсягу досліджень та наукових даних зупинила свій вибір на мінімалістській моделі, тобто до списку «основних професійних курсів» було включено лише один курс «Технологія перекладу», а в опис курсу як обов'язковий зміст навчання були включені лише чотири частини, а саме «Пошук. Термінологія. Бази пам'яті. Машинний переклад».

Деякі університети, які можуть зробити це, прийняли для навчання технології перекладу модель «максимізації». Наприклад, Гуандунський університет іноземних мов та міжнародної торгівлі пропонує шість курсів для студентів-перекладачів, включаючи «Вступ до штучного інтелекту», «Технології та інструменти перекладу», «Автоматизований переклад», «Машинний переклад та післяперекладне редагування», «Технічне письмо та технічна комунікація», «Управління проектами мовних послуг» та інші шість курсів, пов'язаних із технологією перекладу. Деякі модулі з технології перекладу у широкому розумінні, такі як основні методи пошуку інформації в Інтернеті, офісні програмні програми та створення та розвиток веб-сайтів, вже викладалися в загальноуніверситетському курсі «Основи комп'ютера».

Мета курсу «Технологія перекладу» («Translation Technology») – допомогти студентам зрозуміти особливості, класифікацію та тенденції розвитку перекладацьких технологій, розвинути вміння використовувати різні перекладацькі технології та інструменти, підвищити рівень технічної перекладацької грамотності, щоб закласти міцну основу для майбутньої кар'єри та досліджень.

Курс навчання розділений на чотири частини: пошук, термінологія, бази пам'яті й машинний переклад. Розділ «Пошук» присвячений характеристикам пошуку для цілей перекладу та використання пошукових систем та корпусного пошуку. Розділ «Термінологія» в основному охоплює ідентифікацію та вилучення термінів та створення термінологічних баз даних. Розділ «Бази пам'яті» в основному містить відомості щодо створення та використання баз пам'яті даних. Розділ «Машинний переклад і локалізація» в основному охоплює оцінку якості машинного перекладу та методи редагування після перекладу.

Основні курси, на яких вивчають інформаційні технології, включають: автоматизований переклад, технологія перекладу та управління перекладацькими проектами, управління перекладом та локалізацією, технологія та практика перекладу, застосування машинного перекладу тощо.

«Автоматизований переклад» («Computer-Assisted Translation») – обов'язковий професійний курс для студентів-перекладачів, що охоплює теоретичні лекції та практичні заняття. Основне завдання цього курсу – дати студентам можливість зрозуміти історію машинного перекладу та автоматизованого перекладу, принципи автоматизованого перекладу, навчитися використовувати основне програмне забезпечення для перекладу (SDL Trados2, DejavuX та Yaxin CAT), лінгвістичні корпуси (BNC та Sketch Engine), пошукові системи Інтернету (Google, Baidu і Bing) та інші інструменти комп'ютерного перекладу. До змісту дисципліни належать такі теми: робота та застосування інструментів автоматизованого перекладу, зокрема термінології та термінологічних баз даних, вирівнювання та пам'яті перекладів, автоматизованої коректури перекладів, локалізації програмного забезпечення, використання вирівнювання та пошуку двомовних корпусів, пошуку слів за допомогою пошукових систем в Інтернеті тощо. Важливим є також уміння використовувати програмне забезпечення для управління перекладацькими проектами та спільної роботи.

Дисципліна «Технологія перекладу та управління перекладацькими проектами» знайомить з історією автоматизованого перекладу, принципами роботи програмного забезпечення, тенденціями розвитку програмного забезпечення, перевагами та недоліками режиму роботи, а також надає студентам базові знання про автоматизований переклад. Студенти будуть навчені володінню двома або більше репрезентативними програмами автоматизованого перекладу (Yaxin, Trados, Transn, Wordfast тощо). Студенти будуть розуміти сильні та слабкі сторони широко використовуваного програмного забезпечення та володітимуть здатністю вибирати відповідні інструменти перекладу. Студенти знайомляться з різним практичним програмним забезпеченням, засобами набору, обробки текстів та програмними системами управління перекладацькими проектами, що задіяні в роботі над технічним перекладом. Крім того, студентів навчають шукати інформацію в Інтернеті та надають їм матеріали для самонавчання та відеоуроки, щоб

направити їх у самостійному пошуку знань та озброїти їх здатністю самостійно вивчати програмне забезпечення та шукати навчальні матеріали в Інтернеті.

Виходячи з потреб перекладацьких компаній, ця дисципліна навчає студентів початковим знанням управління перекладацькими проектами. Студенти отримують краще розуміння співпраці та взаємодії між різними ролями у великих перекладацьких проєктах, отримують гарне уявлення про процес перекладацького проєкту та розвивають почуття співпраці у командному перекладі. Завдяки практичному моделюванню перекладацьких проєктів студенти набувають певного досвіду в управлінні проєктами та перекладацькій практиці. Загальна система знань з управління проєктами надає студентам огляд дев'яти областей знань з управління проєктами. За допомогою тематичних досліджень перекладацьких проєктів з різних тем менеджменту студенти зрозуміють спільні події в ході проєкту, способи їх запобігання та шляхи вирішення типових проблем у проєкті.

«Технологія перекладу та практика перекладу» – це курс, призначений насамперед для студентів-перекладачів старших курсів. Він надає базові навички, необхідні для роботи з комп'ютерними інструментами перекладу, щоб стати сучасним перекладачем, і є спеціалізованим факультативом для студентів перекладацьких факультетів. Курс охоплює низку модулів, включаючи прикладний переклад, корпусний переклад, інформатику та штучний інтелект. Зміст курсу містить: огляд розвитку технології перекладу; огляд програми автоматизованого перекладу Trados; переклад проєктних документів; створення, управління та ведення баз пам'яті перекладів; створення, управління та ведення баз перекладацької термінології; забезпечення якості перекладу; машинний переклад та редагування після перекладу; корпусні технології та інструменти пошуку; вправи з перекладацьких проєктів. Цей курс переважно навчає студентів технології автоматизованого перекладу, використовуючи як приклад програмне забезпечення для автоматизованого перекладу Trados 2019, навчає методам

роботи з програмним забезпеченням для автоматизованого перекладу. Студенти беруть участь у тренінгах з використання програмного забезпечення в аудиторії; таким чином, теорія та практика тісно інтегровані.

Варто зазначити, що автоматизований переклад охоплює дуже широке коло питань. Тому при плануванні освітньої програми курси можуть бути адаптовані для покращення навичок студентів у галузі перекладу за допомогою комп'ютера. На прикладі Пекінського університету можуть бути запропоновані такі курси:

«Основи комп'ютера». Курс може включати «базові технології», такі як архітектура комп'ютера, типи локальних мереж, методи налаштування FTP, налаштування пошти та календаря Outlook, інтернет-браузери, засоби пошуку та інші базові знання для покращення основних навичок роботи на комп'ютері.

«Технологія перекладу та практика перекладу». Курс може включати інструменти та ресурси, спеціально розроблені для перекладацької галузі, такі як поширені інструменти пам'яті перекладів Trados, Deja Vu та Wordfast; інструменти видалення, ідентифікації та підтримання термінології, такі як MultiTerm; інструменти перевірки якості, такі як Xbench; та інструменти підготовки документів, такі як PreTag. Курс дозволяє поліпшити навички студентів щодо технічного перекладу.

«Нова технологія публікації інформації». Цей курс включає загальні знання в галузі публікації інформації, такі як підбір кольорової гами, мова HTML/XHTML та інші інструменти набору тексту, такі як MS Word та Adobe Indesign. Мета – дати студентам розуміння принципів видання та загальних методів публікації інформації.

«Управління індустрією перекладів». Цей курс навчить студентів керувати перекладацькими проєктами, включаючи всі аспекти перекладацьких проєктів, такі як підрахунок кількості слів, оцінка тривалості, складання розцінок, складання графіків проєктів, відстеження проєктів, здавання проєктів та постдискусії, з метою дати студентам можливість знати

весь процес виконання проєкту і тим самим покращити їхню здатність керувати перекладацькими проєктами.

«Інжиніринг для локалізації та інтернаціоналізації». Цей курс охоплює вилучення тексту, що перекладається, з документа перед перекладом, метод розміщення перекладеного тексту назад у документ після завершення перекладу, і призначений для інженерної обробки багатьох типів поширених форматів файлів, таких як `chm`, `FrameMaker`, `XML` та інших форматів. Ця частина відповідає частині технології перекладу, яка займається обробкою документів до і після перекладу.

«Принципи автоматизованого перекладу». Цей курс охоплює технічні аспекти мови, такі як корпусна обробка та згортка, загальні моделі та алгоритми природної мови, такі як Прихована марківська модель (`hidden Markov model`), `N`-метрична граматики тощо, та дозволяє студентам зрозуміти відповідні методи обробки мови та використовувати їх у перекладі.

Деякі університети не вимагають перевірки вміння використовувати інформаційні технології на іспитах, але в деяких університетах це потрібно під час складання іспиту. Візьмемо, наприклад, екзаменаційні питання щодо курсу автоматизованого перекладу в Гуандунському університеті іноземних мов та міжнародної торгівлі.

Формат іспиту: комп'ютерний тест (з відкритою книгою).

Тип екзаменаційного питання:

1. Основи технології перекладу. Наприклад, принципи та причини встановлення мінімального коефіцієнта відповідності пам'яті перекладів.
2. Тезаурус перекладів. Створення тезаурусу з використанням функцій `Tmxmall` та заданого матеріалу.
3. Пам'ять перекладів. Створення пам'яті перекладів за допомогою функцій `SDL Trados` та заданого матеріалу.
4. Перекладацькі проєкти. Створення та обробка перекладацьких проєктів з використанням відповідних функцій `MemoQ`, термінологічних баз та баз пам'яті перекладів, створені у частинах 2 та 3, а також заданий матеріал.

Вимоги до проєкту: 1. Відповідні перекладені матеріали обсягом не менше 2000 та 2500 слів китайською та англійською мовами. 2. Відповідні термінологічні бази перекладів обсягом щонайменше 1 500 слів. 3. Відповідні бази пам'яті перекладів повинні мати щонайменше 150 пар.

В китайських університетах використовуються різні системи автоматизованого перекладу: SDL Trados, Déjà Vu, MemoQ, Memsource, Wordfast, Idiom, Transmate, MultiTerm, Transn, 雪人CAT, YiCAT, Yaxin CAT, Alchemy CATALYST, SDL Passolo тощо.

Як уже зазначалось, основні вимоги до компетентності письмових та усних перекладачів були опубліковані Асоціацією перекладачів Китаю 1 грудня 2017 року та введені в дію з 1 січня 2018 року. Асоціація перекладачів Китаю скоригувала «технічні здатності» у статті 4.6 основних вимог до компетентності усних та письмових перекладачів на «знання, компетентність та навички використання технічних ресурсів, включаючи використання інструментів та систем інформаційних технологій (ІТ) для підтримки всього процесу письмового чи усного перекладу, виконання різних технічних завдань у процесі перекладу».

Під час прийому на роботу перекладачів усі роботодавці вказують свої вимоги до компетентностей перекладачів, і однією з вимог має бути вміння перекладача користуватися різним комп'ютерним обладнанням та програмним забезпеченням.

Наприклад, на сайті [甲骨易（北京）语言科技股份有限公司 \(chinabesteasy.com\)](http://chinabesteasy.com) вимоги до перекладачів, незалежно від того, чи це іноземні перекладачі або перекладачі англійською або іншими мовами, прямо вказані в пункті 4 як необхідне володіння уміннями використання різного комп'ютерного обладнання та програмного забезпечення. Фрагмент цих вимог представлено на рисунку 2.1.

一、外籍翻译师招聘

- 1、 硕士以上学历。
- 2、 具有五年以上翻译工作经验
- 3、 出色的双语功底，具有某行业的专业背景，不限国籍和性别
- 4、 熟练应用各种计算机软硬件，翻译时间充足
- 5、 工作责任心强，敬业

二、英语翻译招聘

- 1、 硕士以上学历
- 2、 具有五年以上翻译工作经验
- 3、 出色的中英文功底，具有某行业的专业背景，有国外工作、学习经历者优先
- 4、 熟练应用各种计算机软硬件，翻译时间充足
- 5、 工作责任心强，敬业；

其它语种翻译招聘（日、韩、德、法以及各小语种）

- 1、 具有相关语种五年以上翻译经验
- 2、 出色的双语表达功底，文字流畅通顺
- 3、 具有某行业的专业技术背景，有海外工作经验者优先
- 4、 熟练应用各种计算机软硬件，翻译时间充足
- 5、 工作责任心强，敬业

Рис. 2.1. Вимоги до перекладачів щодо володіння інформаційними технологіями

Пекінський університет іноземних мов, Шанхайський університет іноземних мов, Університет Фудань, Гуандунський університет іноземних мов та міжнародної торгівлі, Пекінський університет, Сіаньський університет іноземних мов, Сичуанський університет іноземних мов, Тяньцзіньський університет іноземних мов, Пекінський університет мови та культури та Чжецзянський університет увійшли до найкращих університетів Китаю за індексом компетентності перекладачів 2021 року.

Більшість з цих університетів є «двічі першокласними» університетами з достатньою фінансовою підтримкою і розташовані в економічно розвинених муніципалітетах або столицях провінцій, які мають багаті ресурси для перекладацької практики, освіти, досліджень та впливу, а також доступу до інформаційних технологій.

2.4. Культурологічний складник підготовки перекладачів у Китаї

Переклад є таким видом діяльності, який завжди пов'язаний також із соціокультурними аспектами. Тому в університетських програмах підготовки перекладачів більшою чи меншою мірою враховуються культурологічні особливості як вихідної, так і цільової мов, з якими працюватиме у майбутньому перекладач. З іншого боку, варто зважати на те, що витoki освітньої традиції Китаю історично ґрунтуються на традиціях китайської культури. Без розуміння культурного впливу на освіту неможливо досягнути освітні традиції та освітні ідеї Китаю (Mingyuan, 2006). У китайській культурі є прекрасні традиції, які можуть гармонійно поєднуватись із сучасними течіями та сприяти модернізації освіти.

Своєрідність освіти в Китаї, як зазначає О. Шпарик, полягає у «глибокому зв'язку педагогічних ідей із філософським змістом китайської культури. Важливою особливістю є і те, що традиційно в Китаї функції державного управління і виховання практично ототожнювалися. Ці обставини вплинули на становлення сучасної системи освіти, типовими рисами якої є: патерналістська роль держави в стратегіях розвитку та реформування; особлива (що ґрунтується на конфуціанських пріоритетах) роль освіти як основного джерела процвітання нації; збереження традиційних культурних цінностей з одночасним запозиченням західних методик навчання» (Шпарик, 2021, с. 233).

Мова є носієм культури, її органічним складником. Оскільки різні мови «вбудовані» в різні культури, перед перекладачами постає завдання відображати під час перекладу культурний контекст. Слова містять національно-культурні елементи, тому інколи непросто відтворити цільовою мовою культурологічний відтінок слів, особливо тих, які відображають предмети і явища матеріальної культури. Рівень міжкультурної свідомості перекладача та ступінь розуміння ним культурних контекстів безпосередньо

впливають на якість перекладу. Отже, під час перекладу перекладач має враховувати не тільки мовні, а й культурні особливості обох мов.

Варто зазначити, що, коли культура вихідної мови близька до культури мови перекладу, перекладач може обрати стратегію одомашнення. Коли культура вихідної мови значною мірою відрізняється від культури мови перекладу, може бути обрана інша стратегія – очуження (Chen, 2018). Таким чином відбувається комунікація між культурами. Крім того, різні культурні явища можуть зумовити використання різних стратегій перекладу. Наприклад, це стосується відмінностей між західною та китайською культурами, які роблять доцільним застосування різних способів перекладу.

На думку Yijun Guo, відтворення значення вихідного тексту у цільовому є невід'ємною частиною перекладу як під кутом зору теорії, так і в аспекті прагматики. Тому, як вважає науковець, витончене розуміння природи, стратегій і закономірностей передачі на основі значень у перекладі є основоположним для аналізу та вивчення перекладу, оцінки його якості та навчання перекладу (Yijun, 2011). Спираючись на три типи значень (досвід, міжособистісні та текстові значення) у системній функціональній лінгвістиці, він пропонує свою інтегровану модель відтворення цих типів значень у цільовій мові. Модель проілюстрована реальними прикладами перекладу з китайської на англійську.

Зважаючи на те, що майбутні перекладачі, безумовно, будуть виконувати переклади, пов'язані не тільки з матеріальною, але й з нематеріальною культурою, науковці пропонують не оминати увагою під час навчання перекладачів також цей культурологічний аспект. Зокрема, Shaohui Zheng демонструє на прикладі перекладу нематеріальної культурної спадщини Гуанчжоу з китайської на англійську мову, що вдалий переклад може стати важливим способом популяризації культури та пробудження усвідомлення охорони нематеріальної культурної спадщини у всьому суспільстві. Перекладачам пропонується під час перекладу об'єктів нематеріальної культурної спадщини Гуанчжоу, щоб гарантувати, що переклад може зберегти

культурні особливості мови оригіналу та бути зрозумілим і прийнятним читачами цільової мови, поєднувати стратегії перекладу одомашнення й очуження. Доцільним відзначається гнучке використання таких способів: дослівний переклад, дослівний переклад плюс транслітерація, дослівний переклад плюс пояснення, транслітерація плюс пояснення, транслітерація плюс категорії слів, транслітерація плюс внутрішньотекстові пояснення та транслітерація плюс вільний переклад. Це дослідження може використовуватись як приклад у навчальному процесі (Shaohui, 2021), адже є багато прикладів, коли дослівний переклад не має сенсу.

Останнім часом практики акцентують увагу на тому, що діяльність з перекладу впливає на обмін знань між представниками різних культур в китайських багатонаціональних підприємствах. Вони зауважують, що, хоч переклад визнається важливим інструментом для багатонаціональних компаній для посилення міжнародного потоку знань, проте цьому аспекту важливості перекладу приділяється ще недостатньо уваги і в наукових дослідженнях, і в процесі підготовки перекладачів.

Розглядаючи культурологічні відмінності між китайською та іншими культурами й констатуємо, що вони можуть зумовлювати труднощі у пошуках відповідників для певних слів, варто зауважити, що такі ускладнення можуть виникати не тільки під час перекладу з китайської на інші мови, а й у зворотньому перекладі. Наприклад, північноамериканський термін «міленіали» є прикладом західної культурної специфіки. Того значення, яке уособлюється у цьому понятті, в Китаї не існує, адже у Китаї покоління рахуються в основному за десятиліттями. Пошуки відповідників у перекладах з китайської мови на англійську й навпаки можуть бути інколи значним викликом для перекладачів, оскільки ці мови дуже різні. Різні слова можуть означати різні речі з огляду на контекст, і знайти вдалий варіант перекладу може бути неймовірно складним завданням.

Мистецтво перекладу є всеохопною сферою навчання, яка вимагає не лише ґрунтовної двомовної основи та розуміння теорії перекладу, а й багатих

знань інших суміжних галузей навчання, таких як лінгвістика, література, літературна критика, семантика, семіотика, прагматика, комп'ютерна і нечітка теорія тощо, а також багата перекладацька практика. Принцип міжкультурного обміну базується на таких фундаментальних дисциплінах, як лінгвістика, антропологія, соціологія, інформатика та комунікації, психологія тощо.

Завдяки викладанню перекладу у поєднанні з курсами інших наук китайські студенти-перекладачі не тільки ґрунтовно вивчають іноземну й рідну мову, але й поглиблюють своє розуміння двох мов і двох культур. У процесі перекладу цінним є також те, що завжди можна дізнатися щось нове не тільки про іншу культуру, а й про свою власну. Основу програм підготовки перекладачів спрямовано на вивчення фундаментальним теоретичним знанням й оволодіння практичними вміннями та навичками, необхідними для перекладу, але не менш важливим є також навчання студентів розумінню культурних особливостей різних культур. Перекладачі повинні володіти обома мовами, але пам'ятати про культурні відмінності, адже це так само важливо для досягнення адекватності перекладу.

Зважаючи на багату культурну спадщину й історію перекладу в Китаї, у китайських університетах вивчають діяльність відомих перекладачів: Янь Фу, Линь Шу, Фу Лэй, Чжу Шенхао, Линь Юйтан, Лу Синь, Цянь Чжуншу, Сюй Юаньчун, Ван Цзолян та ін.

Крім знайомства з творами художньої літератури, теми вивчення діяльності перекладачів в основному охоплюють:

- A. Ознайомлення з перекладачами.
- B. Ознайомлення з поглядами перекладачів на переклад.
- C. Вивчення поглядів перекладачів на переклад.
- D. Порівняння поглядів на переклад різних перекладачів.
- E. Вивчення певної категорії перекладачів.
- F. Вивчення впливу перекладачів на переклад.
- G. Ознайомлення з перекладами перекладачів.

Н. Оцінка перекладів перекладачів.

І. Дослідження стратегій перекладу перекладачів.

Ж. Вивчення стилів перекладу перекладачів.

Теми А, В, С, D, Е і F орієнтовані перекладачів, а теми G, H, I і J – на перекладені твори. Конкретний зміст кожної теми включає таке:

У статтях типу А переважно розглядається історія перекладів перекладачів, зокрема їх життєвий досвід, перекладені роботи, рід їхньої діяльності тощо. Наприклад, «Перекладацька діяльність Чжен Чжендуо» (Кецзі, 1987).

Статті типу В безпосередньо спрямовані на вивчення поглядів перекладачів на переклад, наприклад, передісторію їхніх поглядів на переклад, як зрозуміти їхні погляди на переклад тощо. Наприклад, «Погляди на переклад Лінь Юйтана» (Чжоу Шибао, 2004).

Статті типу С повинні розрізняти чи перевіряти певні думки перекладачів та вказувати на непорозуміння наступних поколінь тощо. Наприклад, «Про стандарт перекладу, орієнтований на вірність, а також про «Вірний та елегантний» Янь Фу» (Цао Мінглунь), 2006).

У статтях типу D в основному порівнюються подібності та відмінності думок та точок зору двох або більше перекладачів, наприклад, «Думки Хоукса та Ян Сяньї про переклад» (Дан Чженшен, 2013).

У статтях типу Е розглядається запровадження чи дослідження певної категорії перекладачів, наприклад, «Дослідження навичок перекладу: від Сюй Гуанці до Янь Фу» (Чжан Деран, 2011).

У статтях типу F обговорюється вплив мислення перекладачів чи роль перекладачів у історії тощо. Наприклад, «Функція і внесок іноземних перекладачів у історію китайського перекладу» (Ше Е, 2001).

Статті категорій G і H здебільшого пов'язані із запровадженням, оцінкою чи порівнянням перекладених творів перекладачів. Статті типу I та J в основному стосуються вибору стратегії перекладача або стилю перекладу.

Важливо також, що майбутні перекладачі в китайських університетах, крім вивчення іноземної мови, набувають також знань про країну носіїв цієї мови. Ці відомості вони отримують у межах окремих дисциплін, які зазвичай пропонуються як професійні факультативи.

Відповідно до вимог національного стандарту, серед основних дисциплін спеціальності «Переклад» є такі, як: огляд зарубіжної країни, що вивчається; вступ до літератури зарубіжної країни, що вивчається, і міжкультурна комунікація. Згідно зі статистикою, у всіх університетах ці дисципліни зазвичай вивчаються як факультативи для студентів.

Відповідно до національних стандартів, загальний обсяг курсів з перекладу для бакалаврів становить 150-180 кредитів та 2400-2900 годин. Програми перекладацьких спеціальностей в кожному університеті визначають раціональне співвідношення між різними частинами системи навчальних планів відповідно до свого позиціонування та цілей навчання. Візьмемо, наприклад, Пекінський університет іноземних мов, Другий Пекінський інститут іноземних мов і Гуандунський університет іноземних мов та зовнішньої торгівлі.

Пекінський університет іноземних мов. Загальна кількість кредитів складає 162 кредити, з яких 10 кредитів призначені для позааудиторної практичної роботи, а загальна кількість навчальних годин становить 2534 години. Серед них обирають не менше 8 професійних курсів на вибір з 24 кредитами. Професійні дисципліни на вибір становлять 16% від загальної кількості кредитних годин.

У рамках напряму «Англійська література» пропонуються такі курси: «Вікторіанські романи» у другому семестрі, «Літературне тлумачення Біблії» у третьому семестрі та «Західна драма» у четвертому семестрі. Кожен курс складає 3 кредити та 36 академічних годин.

Напрямок «Соціальні та культурні дослідження» пропонує послідовність таких курсів, як «Американське суспільство та культура» у першому семестрі, «Британське суспільство та культура» у другому семестрі, «Творчість ЗМІ та

пастка мислення» у третьому семестрі та «Читання західної гуманітарної класики» у четвертому семестрі. Кожен курс складає 3 кредити та 36 академічних годин.

У межах напряму «Міжкультурна комунікація та спілкування» пропонуються такі курси: «Порівняння китайської та західної культур» у першому семестрі та «Міжкультурна комунікація» у другому семестрі. Серед них, з погляду професійних базових курсів, Пекінський університет іноземних мов також пропонував «Вступ до культури», «Культура та переклад» та «Вступ до класики західної думки» у третьому, четвертому та п'ятому семестрах відповідно. Кожен курс складає 3 кредити та 36 академічних годин.

Другий Пекінський інститут іноземних мов. Загальна кількість кредитів становить 170 кредитів, з яких 15 кредитів призначені для позааудиторної практичної роботи. Дисципліни, що пропонуються за напрямом міжкультурної комунікації як курси на вибір, охоплюють такі: «Оцінка та аналіз класичних західних фільмів» у першому семестрі, «Міжкультурна комунікація» у другому семестрі, «Огляд англomовних країн» та «Оцінка англійської літератури» у третьому семестрі, «Оцінка американської літератури» у сьомому семестрі. Кожен курс складає 2 кредити та 34 академічні години.

Гуандунський університет іноземних мов та зовнішньої торгівлі. Загальна кількість кредитів складає 153 кредити, а загальна кількість кредитних годин становить 2534 години. З них 107 кредитів є обов'язковими курсами, що становить 69,9%, 46 кредитів є курсами на вибір, що становить 30,1%.

Висновки до другого розділу

Вивчення питання щодо стандартизації підготовки майбутніх перекладачів у Китаї свідчить про те, що у Китайській Народній Республіці діють «Національні стандарти якості навчання іноземних мов і літератур», які

вступили у силу у 2018 році. У цьому документі передбачено, що спеціальності з іноземних мов є важливою частиною гуманітарних і соціальних дисциплін у закладах вищої освіти по всій країні. Перелік дисциплін є таким: іноземне мовознавство, іноземна література, перекладознавство, країнознавство і регіоназнавство, порівняльна література і міжкультурні дослідження з міждисциплінарними характеристиками.

Розгляд нормативних документів дозволяє зробити висновок про те, що професійна підготовка перекладачів у Китайській Народній Республіці регулюється також іншими державними документами. Зокрема, це: «Вимоги до навчання на рівні бакалаврату для перекладацьких спеціальностей у закладах вищої освіти», «Національні стандарти якості навчання іноземних мов і літератури», «Керівна програма навчання для магістра перекладу з професійним ступенем», «Основні вимоги для докторантури та магістратури за категоріями професійних ступенів», «Основні вимоги для магістра перекладу з професійним ступенем».

Стандарти СТА (Competences of translator and interpreter), видані Китайською асоціацією перекладачів, містять основні вимоги до компетентності перекладачів щодо усного і письмового перекладу. Вони передбачають наявність у перекладача таких компетентностей: компетентність щодо письмового перекладу; компетентність щодо усного перекладу; мовні уміння та уміння роботи з текстом вихідною та цільовою мовами; компетентність у галузі досліджень, збору та обробки інформації; культурологічна компетентність; технологічна компетентність; доменна компетентність.

Розглядаючи питання стандартизації підготовки майбутніх перекладачів у Китаї, варто зазначити, що дипломи про закінчення коледжів та університетів видаються у єдиному порядку Державною комісією з освіти Китайської Народної Республіки. Наразі існує два типи дипломів про закінчення бакалаврату для студентів коледжів та університетів: один – це

звичайний диплом про закінчення, що видається випускникам, які не отримали ступінь бакалавра; другий – диплом випускників зі ступенем бакалавра.

Всеитайський іспит на кваліфікацію перекладача проводиться за дорученням Міністерства трудових ресурсів та соціального забезпечення КНР. Іспит єдиного зразка проводиться по всій країні та дозволяє визначити та підтвердити рівень володіння усним чи письмовим перекладом.

На підставі нормативних документів визначено, що чотирирічна освіта бакалавра перекладачів складається з двох етапів: базового (перший та другий курси) та професійного (третій та четвертий курси). Програми навчання перекладу мають однакову структуру на обох етапах, але відрізняються за змістом структурних компонентів, якими є: теорія, переклад, усний переклад, засоби перекладу та культурна грамотність. Основними компетентностями, необхідними для отримання ступеня магістра з перекладу, є: мовна компетентність, компетентність перекладу, компетентність міжкультурної комунікації, компетентність отримання енциклопедичних знань, компетентність командної роботи. На базовому етапі основна увага приділяється вихованню у студентів хорошого академічного стилю та правильних методів навчання, формуванню базових білінгвальних навичок, удосконаленню практичних білінгвальних навичок та попереднім навичкам письмового та усного перекладу, щоб закласти міцну мовну та культурологічну основу для переходу до професійного етапу. На етапі професійної освіти основна увага приділяється розвитку у студентів практичних навичок усного та письмового перекладу, що дозволяє їм оволодіти навичками перекладу різних часто використовуваних жанрів, а також навичками усного перекладу в різних випадках, набути основних знань та умінь, необхідних професійному перекладачеві, знань щодо відмінностей та подібностей між двома мовами і культурами, сформувати хорошу професійну етику та набути певний практичний досвід усного та письмового перекладу.

Аналіз навчальних планів китайських університетів засвідчив, що майбутні перекладачі обов'язково вивчають у китайських університетах

інформаційні технології. Це підтверджують також нормативні документи. Зокрема, у «Керівництві для студентів бакалаврату зі спеціальностей перекладу» вказано, що «Технологія перекладу» належить до основних професійних курсів. У цьому документі докладно описані цілі та зміст курсу, а також уточнено статус технології перекладу як обов'язкового курсу в бакалаврській освіті. Студенти вивчають різні системи автоматизованого перекладу: SDL Trados, Déjà Vu, MemoQ, Memsource, Wordfast, Idiom, Transmate, MultiTerm, Transn, 雪人 CAT, YiCAT, Yaxin CAT, Alchemy CATALYST, SDL Passolo тощо.

Оскільки переклад є таким видом діяльності, який завжди пов'язаний також із соціокультурними аспектами, тому в університетських програмах підготовки перекладачів більшою чи меншою мірою враховуються культурологічні особливості як вихідної, так і цільової мов, з якими працюватиме у майбутньому перекладач. Крім вивчення іноземної мови, майбутні перекладачі в китайських університетах набувають також знань про країну носіїв цієї мови. Ці відомості вони отримують у межах окремих дисциплін, які зазвичай пропонуються як професійні факультативи.

Визначено, що у навчанні перекладу викладачі зазвичай використовують різні методи. Найпопулярнішим є навчальний переклад у конкретній галузі (наприклад, технічний переклад, юридичний переклад тощо). Крім того, досить часто використовують також метод поєднання теорії і практики, метод порівняльного аналізу, метод кейс-стаді (аналіз конкретної ситуації). У китайських університетах застосовують й інші методи, такі як процесо-орієнтований підхід; підхід, орієнтований на продукт; метод навчання перекладу за допомогою комп'ютера; метод перекладацької майстерні; метод корпусу перекладів; свідомо-практичний метод тощо.

Список використаних джерел до другого розділу

Гулько, Л.О. (2020). Професійна підготовка магістрів іноземної мови та прикладної лінгвістики у вищих навчальних закладах КНР. Дисертація доктора філософії зі спеціальності 011 Педагогічні науки. Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих ім. І. Зязюна Національної академії педагогічних наук України. Київ. 2020.

Попова, О. В. (2019). Тактико-операційний конструкт у відтворенні змісту академічного дискурсу (на матеріалі англійської, китайської та української мов). *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. Серія: Лінгвістичні науки*. 2019. № 28. С. 149–164.

Шень, Л. (2022). Культурологічні аспекти підготовки перекладачів у Китаї. III International Interdisciplinary Conference Languages for Specific Purposes and Ways of Instruction and Acquisition: Innovative Approach (LSP 2022). м. Київ, 28-29 квітня 2022 року: тези доповіді. Київ, 2022. С.99-103.

Шень, Л. (2024). Content aspects of translation training programmes at Chinese universities. *Науковий журнал «Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія»*, Національний університет біоресурсів і природокористування України. № 15(2), 2024. С.28–34.

Chen, Wen. (2018). Studies on Domestication and Foreignization in China's Publicity Translation – Based on White Papers within the 13th Five-Year Plan Period. Master's Thesis, Dalian University of Technology.

Czopik, J. (2014). Quo Vadis, Übersetzer A. D. 2014? Professionalisierung als Dolmetscher und Übersetzer. *Mitteilungen des BDÜ Landesverbandes Nordrhein-Westfalen e.V.* 1. Ausgabe 2014. Nr. 43. Februar 2014.

Dai, L. (2020) Exploring the Connectivity between Undergraduate Translation Education and Translation Accreditation Test. 6th International Conference on Social Science and Higher Education (ICSSHE 2020). *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, volume 505, 285-289.

Du, H. (2012). College English teaching in China: Responses to the new teaching goal. *TESOL as a Global Trade: Ethics, Equity and Ecology. TESOL in Context Special Edition S3*. URL: http://www.tesol.org.au/files/files/278_hui_du.pdf

English Group in Council of Foreign Languages Teaching in Higher Education. (2000). *Syllabus for English Major Program*. Beijing: Foreign Language Teaching and Research Press.

Gambier, Yves, Daniel Gile and Christopher J. Taylor (eds.). (1997). Conference Interpreting: Current Trends in Research. Proceedings of the International Conference on Interpreting. *What do We Know and How?*, Amsterdam-Philadelphia: John Benjamins, 1997.

Holmes, James S. (2000). «The Name and Nature of Translation Studies» in: Lawrence Venuti, *The Translation Studies Reader*. London and New York: Routledge, 2000. 172-185.

Luo, W. (2007). English Language Teaching in Chinese Universities in the Era of the World Trade Organization: A Learner Perspective. *School of Global Studies, Social Science and Planning*, RMIT University, Melbourne, Australia. URL: <https://researchbank.rmit.edu.au/eserv/rmit:9876/Luo.pdf>

Mingyuan, Gu. (2006). An analysis of the impact of traditional Chinese culture on Chinese education. *Frontiers of Education in China*, 1(2),169-190.

Munday, Jeremy. (2001). *Introducing Translation Studies: Theories and Applications*. Routledge, 2001.

Nilsson, H. (2021). «Professionalism, Lecture 5, What is a Profession?» URL: <http://www.cs.nott.ac.uk/~psznhn/G52GRP/LectureNotes/lecture05-4up.pdf>

Pochhacker, Franz (2004). *Introducing Interpreting Studies*, Routledge, 2004.

Shaohui, Zheng. (2021). A Study of the Chinese-English Translation of Culture-specific Items in Publicity Texts of Guangzhou's Intangible Cultural Heritage. *Theory and Practice in Language Studies*, June 2021. Vol. 11, No. 6, 749-755.

Schneider, R. (2004). China professionalisiert Übersetzer Ausbildung. Shanghai Daily, 2006-04-03. URL: <https://uepo.de/2006/04/07/china-professionalisiert-uebersetzer-ausbildung-neue-seminare-an-fudan-universitaet-shanghai/>

Tao, Y. (2016). Translator training and education in China: past, present and prospects. *The Interpreter and Translator Trainer*, 2016, № 2, 204-223.

Teaching and Research Group of English High Education in China. *Curriculum requirements for English Majors*. Beijing: Foreign Language Teaching and Research Press, 2000.

Wang, B., & Liu A. Z. (2008). On implementing culture teaching in college English classroom based on the model of intercultural communicative competence. *Journal of Higher Education Management*, 30 (2), 83-86.

Wang, H. (2016). Found in Translation: How China's most elite interpreters and translators are cultivated. URL: <http://en.shisu.edu.cn/resources/features/found-in-translation>

What is Professionalization, and why is it important? (2021) URL: <https://www.ecoleglobale.com/blog/professionalization-and-its-importance/>

Wright, D. (2001). Yan Fu and the Tasks of the Translator. New Terms for New Ideas. *Western Knowledge and Lexical Change in Late Imperial China*. Ed. by Michael Lackner, Iwo Amelung and Joachim Kurtz. Leiden: Brill, 2001. P. 235-256.

Xu, J. (2005). Training Translators in China. *Meta*, 50 (1), 231–249. URL: <https://doi.org/10.7202/010671ar>

Yijun, Guo. (2011). Towards Reconstructing a Meaning-Based Model for Consecutive Interpreting: A Case Study of Chinese into English Press Conference Interpretation in China. *Book of Abstracts. Translata 2011*. Innsbruck, May 2011, 83-84.

Zhou, X. Z. (2011). Behind Classroom Codeswitching: Culture, Curriculum and Identity in a Chinese University English Department. A thesis submitted for the Degree of PhD at the University of Warwick. URL: http://wrap.warwick.ac.uk/51592/1/WRAP_THESIS_Zhou_2011.pdf

Zhu, C. W., & Yang, Z. T. (2019). Integrating CATI with BTI Education: SISU's Model for Reforming the BTI Program. *Chinese Translators Journal*, 40, 75-81.

教育部高等学校翻译专业教学协作组 (Вимоги до навчання на рівні бакалаврату для перекладацьких спеціальностей у вищих навчальних закладах).

全国翻译硕士专业学位教育指导委员会秘书处 (Керівна програма навчання для магістра перекладу з професійним ступенем).

高等学校外国语言文学类专业教学指导委员 (Національні стандарти якості навчання іноземних мов та літератур).

全国专业学校研究生教育指导委员会 编 (Основні вимоги для докторантури та магістратури за категоріями професійних ступенів. Основні вимоги для магістра перекладу з професійним ступенем).

国务院学位委员会第六届学科评议组 编 (Основні вимоги для докторантури та магістратури з дисциплін першого рівня. Основні вимоги для магістра з академічним ступенем).

РОЗДІЛ 3. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПІДГОТОВКИ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У КИТАЙСЬКІЙ НАРОДНІЙ РЕСПУБЛІЦІ Й УКРАЇНІ

3.1. Порівняльний аналіз змістових і методичних аспектів підготовки перекладачів у китайських і українських університетах

Здійснюючи порівняння різних аспектів підготовки перекладачів у китайських і українських університетах, варто розпочати його із зіставлення компетентностей, на формування яких спрямовані освітні процеси закладів вищої освіти.

Поняття «компетентність» є досить широким і охоплює комплекс знань, умінь, навичок, досвіду, здатностей, способів мислення, особистісних якостей і ставлень, які у своїй сукупності надають фахівцеві змогу ефективно діяти або виконувати певні функції, досягати певних стандартів у професійній сфері чи певній діяльності.

У «Стандарті вищої освіти України за спеціальністю 035 Філологія для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти», затвердженому 20.06.2019 р., наведено такий перелік компетентностей випускника.

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі філології (лінгвістики, літературознавства, фольклористики, перекладу) в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій та методів філологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності.

1) Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

2) Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

3) Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

4) Здатність бути критичним і самокритичним.

5) Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

6) Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

7) Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

8) Здатність працювати в команді та автономно.

9) Здатність спілкуватися іноземною мовою.

10) Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

11) Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

12) Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

13) Здатність проведення досліджень на належному рівні.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності.

1) Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.

2) Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.

3) Здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії мов(и), що вивчаються(ється).

4) Здатність аналізувати діалектні та соціальні різновиди мов(и), що вивчаються(ється), описувати соціолінгвальну ситуацію.

5) Здатність використовувати в професійній діяльності системні знання про основні періоди розвитку літератури, що вивчається, від давнини до XXI століття, еволюцію напрямів, жанрів і стилів, чільних представників та

художні явища, а також знання про тенденції розвитку світового літературного процесу та української літератури.

6) Здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати мову(и), що вивчається(ються), в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у різних сферах життя.

7) Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних, фольклорних фактів, інтерпретації та перекладу тексту (залежно від обраної спеціалізації).

8) Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

9) Усвідомлення засад і технологій створення текстів різних жанрів і стилів державною та іноземною (іноземними) мовами.

10) Здатність здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний (залежно від обраної спеціалізації) аналіз текстів різних стилів і жанрів.

11) Здатність до надання консультацій з дотримання норм літературної мови та культури мовлення.

12) Здатність до організації ділової комунікації (Стандарт, 2019).

Як бачимо, наведені компетентності більшою мірою орієнтовані на загальну філологічну підготовку бакалаврів. Українські університети повинні дотримуватись у своїх освітніх програмах вимог стандарту щодо переліку компетентностей, але мають право в межах своєї автономії конкретизувати окремі з них.

У «Стандарті вищої освіти України за спеціальністю 035 Філологія для другого (магістерського) рівня вищої освіти», затвердженому 20.06.2019 р., наведено такий перелік компетентностей випускника.

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми в галузі лінгвістики, літературознавства, фольклористики, перекладу в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає

проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності.

- 1) Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- 2) Здатність бути критичним і самокритичним.
- 3) Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.
- 4) Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- 5) Здатність працювати в команді та автономно.
- 6) Здатність спілкуватися іноземною мовою.
- 7) Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- 8) Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- 9) Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- 10) Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

11) Здатність проведення досліджень на належному рівні.

12) Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності.

1) Здатність вільно орієнтуватися в різних лінгвістичних напрямках і школах.

2) Здатність осмислювати літературу як полісистему, розуміти еволюційний шлях розвитку вітчизняного і світового літературознавства.

3) Здатність критично осмислювати історичні надбання та новітні досягнення філологічної науки.

4) Здатність здійснювати науковий аналіз і структурування мовного / мовленнєвого й літературного матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів.

5) Усвідомлення методологічного, організаційного та правового підґрунтя, необхідного для досліджень та/або інноваційних розробок у галузі

філології, презентації їх результатів професійній спільноті та захисту інтелектуальної власності на результати досліджень та інновацій.

6) Здатність застосовувати поглиблені знання з обраної філологічної спеціалізації для вирішення професійних завдань.

7) Здатність вільно користуватися спеціальною термінологією в обраній галузі філологічних досліджень.

8) Усвідомлення ролі експресивних, емоційних, логічних засобів мови для досягнення запланованого прагматичного результату (Стандарт, 2019).

Наведений перелік свідчить про те, що стандарт для підготовки магістрів з філології теж, як і бакалаврський, містить компетентності, які не конкретизують, зокрема, підготовку перекладачів.

Оскільки Україна рухається шляхом інтеграції у європейський освітній простір, цілком логічним є те, що підготовка майбутніх перекладачів поступово буде зорієнтована на європейські стандарти.

Європейська мережа магістрів перекладу (EMT) опублікувала свою структуру перекладача та компетентності перекладу в 2009 році, після чого вони були суттєво перероблені в 2017 році. Тепер ця програма стала одним із провідних еталонних стандартів для підготовки перекладачів у всьому Європейському Союзі та за його межами. Хоч базові принципи, закладені в 2017 році, все ще залишаються в силі, рамкова програма потребувала незначного оновлення, щоб відобразити пріоритети європейських програм перекладу, оскільки вони готують випускників до динамічного та високотехнологічного робочого середовища.

У квітні 2022 року, враховуючи можливість працевлаштування майбутніх випускників-перекладачів, Раді EMT було доручено оновити існуючу структуру компетенцій EMT, скоригувавши ключові компетентності та уміння, необхідні для найкращого оснащення та розширення можливостей майбутніх випускників-перекладачів. Компетеність також означала збереження простої функціональної системи компетенцій, яку можна було б використовувати для оцінки досягнення загального набору результатів

навчання університетами, які бажають приєднатися до мережі ЕМТ у наступному раунді заявок. Після процесу консультацій за участю членів мережі та зацікавлених сторін мовної індустрії було створено проєкт оновленої рамкової програми. Тепер це прийнято як рамкові компетентності ЕМТ на 2023-2028 роки.

До компетентностей перекладача, згідно з ЕМТ-2022, належать:

Мова і культура (транскультурна та соціолінгвістична обізнаність і комунікативні навички). Ця компетентність охоплює всі загальні або мовні лінгвістичні, соціолінгвістичні, культурні та міжкультурні знання та уміння, які є основою для вдосконаленої компетентності перекладу. Це рушійна сила всіх інших компетентностей, описаних у цій довідковій структурі, і тому важливо та очікується, щоб студенти також вдосконалювали свої компетентності в цих сферах під час навчання. Ці компетентності повинні включати вміння: розуміти функцію мовних варіацій (соціальних, географічних чи історичних) і використовувати відповідні граматичні, лексичні та ідіоматичні структури своїх робочих мов; визначати культурні елементи, цінності та посилання в письмовому чи усному тексті (включаючи пресупозиції, алюзії та стереотипи) і писати відповідно до культурних умов, умовностей жанру та риторичних стандартів.

Переклад (стратегічна, методологічна та тематична компетентність). Перекладацька компетентність лежить в основі інших компетентностей, визначених у цій структурі. Її варто розуміти в найширшому сенсі, охоплюючи не лише фактичну фазу передачі значення між двома мовами (міжмовно), включаючи використання опорних мов, або в межах однієї мови (інтралінгвально), але й усі стратегічні, методологічні та тематичні компетентності, які вступають у дію до, під час і після фази передачі як такої – від аналізу документів до остаточних процедур контролю якості. Здобувачам доцільно запропонувати визначити різні типи перекладу, пов'язані з певною предметною областю, спеціалізовані медіа та ситуаційні типи перекладу, які включені до їхньої навчальної програми, включно зі спеціальними областями,

такими як письмовий та усний переклад для громадськості, локалізація, мультимодальний переклад або аудіовізуальний переклад і доступність. У цьому розділі також визнається можливість перекладати з основних мов і на них. Визнається також, що машинний переклад (МП) становить все більшу частину робочих процесів перекладу, і що грамотність МП та усвідомлення можливостей і обмежень МП є невід'ємною частиною професійної перекладацької компетентності.

Технологія (інструменти і програми). Ця компетентність включає всі знання та уміння, які використовуються для впровадження та консультування щодо використання сучасних і майбутніх технологій перекладу в процесі перекладу. Вона також включає базові знання технологій машинного перекладу та здатність здійснювати машинний переклад відповідно до потенційних потреб.

Особистісна і міжособистісна компетентність. Ця сфера компетентностей охоплює всі загальні навички, які часто називають «м'якими навичками», що підвищують здатність випускників до адаптації та працевлаштування.

Надання послуг. Ця компетентність охоплює всі уміння, пов'язані з виконанням перекладу та, загалом, з мовними послугами в професійному контексті – від обізнаності про клієнтів, замовників та користувачів і ведення переговорів до управління проектами та забезпечення якості (ЕМТ, 2022).

Відповідно до європейського стандарту BS EN 15038:2006, який регулює умови виконання та забезпечення якості перекладів, перекладачі повинні володіти низкою компетентностей, що зумовлює необхідність їх формування у освітньому процесі, а відтак застосування компетентнісного підходу до професійної підготовки перекладачів під час навчання.

Зазначений стандарт передбачає, зокрема, перекладацьку компетентність, під якою розуміють здатність перекладати тексти на професійному рівні. Лінгвістична та текстова компетентність щодо мови оригіналу й мови перекладу тлумачаться як здатність розуміти мову оригіналу

та володіти мовою перекладу, щоб оформити перекладений текст за нормами цільової мови, не втративши при цьому змістового наповнення. Важливою є також компетентність щодо збору та обробки інформації, оскільки цінною для успішної діяльності викладача є також його здатність ефективно набувати додаткових лінгвістичних та спеціальних знань, необхідних для розуміння вихідного тексту та створення його перекладу. Не менш значущою є культурна компетентність як здатність використовувати інформацію про місцеві умови, стандарти поведінки та систему цінностей, що характеризують культуру вихідної та цільової мов. Останнім часом дедалі більшої ваги набуває технологічна компетентність, яка передбачає сформованість умінь і навичок, необхідних для забезпечення процесу перекладу. Вона включає, зокрема, уміння користуватися сучасними засобами інформаційних технологій.

Порівнюючи основні положення Стандартів СТА (Competences of translator and interpreter) Китайської асоціації перекладачів, можна помітити, що їх перелік компетентностей подібний до того переліку, який наведено в ЕМТ-2022 щодо вимог до компетентності перекладачів щодо усного і письмового перекладу. Стандарти СТА охоплюють:

Компетентність перекладача щодо письмового перекладу. Переклад вихідного мовного змісту, цільовий мовний зміст надається згідно з угодою, підписаною між клієнтом і надавачем послуг перекладу, а вихідний мовний зміст перекладається точно, термінологія є одноманітною, а текст – побіжним.

Компетентність перекладача щодо усного перекладу. Усний переклад відповідно до угоди між клієнтом і постачальником перекладацьких послуг та інших специфікацій проєкту, точний переклад з вихідної мови на мову перекладу, зі зрозумілістю вираження, повагою до звичаїв і професійної етики.

Мовні уміння та уміння роботи з текстом вихідною та цільовою мовами. Розуміти вихідну мову, володіти цільовою мовою, набувати загальних або спеціальних знань про конвенції текстового типу та застосовувати відповідні знання для завершення перекладу або створення контенту іншими мовами перекладу.

Компетентність у галузі досліджень, збору та обробки інформації. Ефективно розвивати необхідні мовні та спеціальні знання, щоб краще зрозуміти зміст вихідної мови та перекласти його цільовою мовою. Дослідницька компетентність також вимагає досвіду у використанні дослідницьких інструментів і здатності розробляти відповідні стратегії для ефективного використання наявних інформаційних ресурсів.

Культурологічна компетентність. Застосовувати відповідну інформацію про норми поведінки, сучасну термінологію, системи цінностей та регіональну ідентичність, що за культурою відповідають вихідній та цільовій мовам.

Технологічна компетентність. Знання, компетентність і навички у використанні технологічних ресурсів, включно з використанням інструментів і систем інформаційних технологій (ІТ) для підтримки всього процесу письмового або усного перекладу, для виконання різних технічних завдань, що задіяні у процесі перекладу.

Доменна компетентність. Розуміти зміст, створений вихідною мовою в галузі, що перекладається, і відтворювати його цільовою мовою у відповідному стилі та з використанням відповідної термінології.

Незважаючи на деякі розбіжності у розмежуванні змісту компетентностей і їх назвах, можна зробити висновок, що загалом вимоги європейської рамкової програми підготовки магістрів з перекладу ЕМТ-2022, європейського стандарту BS EN 15038:2006 і китайських Стандартів СТА співпадають. Українські стандарти вищої освіти за спеціальністю 035 Філологія як для першого (бакалаврського), так і для другого (магістерського) рівня вищої освіти є більш широко сформульованими.

Зіставляючи аспекти підготовки майбутніх перекладачів у китайських і українських закладах вищої освіти, відзначимо, що можна базуватись на порівнянні китайських і зарубіжних (для Китаю) університетів, до яких віднесено й українські.

На основі аналізу освітніх програм підготовки майбутніх перекладачів на сайтах 41 зарубіжного та 46 китайських університетів («Порівняльне

дослідження моделей навчання МТІ в Китаї та за кордоном») визначено певні подібності й розбіжності між ними.

З погляду типу підготовки, китайські університети пропонують два типи програм підготовки магістрів перекладу: письмовий та усний переклад, тоді як зарубіжні університети, у тому числі й українські, пропонують три типи програм підготовки магістрів перекладу: усний, письмовий та інтегровану спеціальність письмового та усного перекладу.

З позиції цілей навчання, основні цілі навчання в китайських університетах мають переважно макрохарактер, здебільшого слугуючи національному та місцевому економічному і соціальному розвитку та міжнародному обміну, тоді як іноземні університети більше зосереджені на мікрорівні, такому як ринковий попит і розвиток особистості. Крім основних цілей навчання, існують також відмінності між китайськими та зарубіжними університетами щодо кожної конкретної мети навчання.

1. Вимоги до якості, знань і здібностей. Хоч чотири аспекти – моральний стан, психофізичні якості, політична позиція та національні почуття – згадуються в китайських університетах частіше, відповідні вирази є більш шаблонними, наприклад, «всебічний розвиток моральності, інтелекту та статури» і «фізичне та психічне здоров'я». Закордонні університети є більш конкретними, наголошуючи на необхідності поліпшення професійних якостей; вони також вказують на поліпшення психофізичних якостей, як-от підвищення впевненості в собі, розвиток уваги, пам'яті, концентрації та стресостійкості. Що стосується вимог до компетентності, деякі китайські університети роблять акцент тільки на знанні іноземних мов і не приділяють уваги знанню китайської мови. Зарубіжні університети, зокрема українські, приділяють більше уваги мовним умінням і навичкам міжкультурної комунікації, ніж китайські.

2. Кар'єрні шляхи. Основні напрями кар'єри, які згадують китайські університети, це викладання, юриспруденція та державне управління; зарубіжні університети розглядають як можливі напрями кар'єри державне

управління, видавничу справу, міжнародні або громадські організації, ЗМІ та кіно, а також інші сфери, які можуть бути напрямами працевлаштування.

Що стосується структури освітніх програм, відповідних курсів зі знаннями і компетентностями, китайські університети більше звертаються до курсів з мови і культури та політичної теорії, приділяючи більше уваги хорошій традиційній культурі, заснованій на китайському контексті, тоді як закордонні університети пропонують більше курсів із права, бізнесу, технології і соціальних наук, приділяючи більше уваги розвитку в студентів міжнародної перспективи та навичок міжкультурної комунікації.

Що стосується курсів перекладацьких знань і компетентностей, китайські університети пропонують курси, більшою мірою засновані на національній перспективі, наприклад, курси з китайською специфікою, такі як іноземні переклади китайських текстів і китайська культура. Інші курси зі знань та компетентностей перекладу, пропоновані в Китаї, – це переважно курси з літератури, включно з англійським перекладом національної культури, китаєзнавством і перекладом, англійським перекладом літературних мов, вивченням та англійським перекладом оригінальних конфуціанських текстів, а також вибіркове читання та англійський переклад давньокитайської мови.

Закордонні університети, як правило, пропонують загальні курси перекладацьких знань і широкий спектр технічних курсів, набагато більше курсів аудіовізуального перекладу та термінології, ніж у китайських університетах, а також у закордонних університетах пропонують більше курсів, пов'язаних із професіоналізацією.

Що стосується методів навчання, семінари та практикуми пропонуються як у китайських, так і в зарубіжних університетах; однак зарубіжні університети схильні використовувати практичні методи навчання, як-от симулятори та віртуальні класи, а також надають різноманітні місця для стажування та практики на вищому рівні, здебільшого у міжнародних організаціях або великих компаніях, таких як Європейський Союз, Організація Об'єднаних Націй, у той час як у Китаї застосовують інноваційні методи

наставництва, переважно з використанням груп наставників і систем подвійного наставництва.

Щодо дисертацій і магістерських робіт, китайські університети більш орієнтовані на прикладні завдання, ніж у зарубіжних університетах.

Виходячи з наведеного порівняльного аналізу, було зроблено певні висновки щодо підготовки майбутніх перекладачів.

Підготовка фахівців з МТІ у Китаї має бути вдосконалена на найвищому рівні. Цілі підготовки повинні чітко відповідати знанням, компетентностям та етичним вимогам до фахівців індустрії мовних послуг, з конкретними та докладними цілями, а не узагальненими, щоб розширити напрям кар'єри і ефективно просувати диверсифіковану та персоналізовану підготовку.

Освітня програма повинна відповідати цілям навчання, ринку та потребам часу з погляду змісту, а також, на основі освітньої програми з китайською специфікою, дивитися на світ та посилювати надання курсів з комунікації для підвищення міжнародної перспективи студентів та навичок міжкультурної комунікації. Необхідно вивчати структуру курсів перекладу відповідно до особливостей дисципліни та ринкового попиту, а також збільшити частку курсів з усного та письмового перекладу в таких галузях застосування, як економіка й торгівля, наука й техніка, медичне обслуговування, субтитрування кіно й телебачення. Водночас варто зробити акцент на технології перекладу та професійній якій освіті, а також збільшити кількість курсів з перекладацьких навичок і професіоналізації.

Підготовка фахівців з перекладу як прикладної спеціальності повинна приділяти увагу впровадженню практичних методів навчання і зміцнювати співпрацю з висококласними базами практики, щоб допомогти студентам поліпшити свої практичні навички перекладу. Наприклад, з 2001 року Університет міжнародного бізнесу та економіки встановив довгострокове і стабільне співробітництво з Генеральним директором з усного перекладу Європейського Союзу для підготовки перекладачів, компетентних у сфері

усного перекладу міжнародних конференцій, особливо синхронного перекладу.

Доцільно також звернути увагу на зрушення у методичній сфері. Зокрема, дедалі більшого розповсюдження набуває метод Task-Based Learning (TBL) – навчання на основі завдання, який має ряд переваг. Заняття, орієнтоване на завдання, є набагато більше студенто-центрованим, ніж багато інших типів мовних занять. На такому занятті студенти більше контролюють те, що вони вивчають. На всіх етапах заняття вони можуть використовувати свої мовні уміння в значній мірі. Багато в чому це робить заняття за цим методом більш вільним, оскільки мова персоналізується і пов'язується з контекстом завдання. Потреби, розкриті під час виконання завдання, визначають що має вивчатись, замість того, щоб це заздалегідь визначали викладач або підручник.

Навчання на основі завдання є багато в чому комунікативним методом викладання мови. Самі завдання роблять заняття мотивуючим, оскільки студенти відразу долучаються до виконання завдання. Замість того, щоб обмежувати мовне заняття фокусуванням на одній частині лексики або окремої граматичної одиниці, як це часто буває на традиційному занятті, заняття TBL дозволяють студентам природним чином розкрити ці області вільно в ситуаціях, які їх стимулюють.

Однак метод Task-Based Learning має також деякі недоліки. Під час навчання на основі завдань дуже мало уваги приділяється точності, у зв'язку з цим студенти можуть багато разів повторювати мовні помилки. Мова, необхідна для виконання завдання і обговорення, може бути набагато вище рівня багатьох студентів. Це може демотивувати деяких студентів, особливо тих, хто має нижчий рівень здібностей. Те, як групи виконують завдання, є їх вибором. З цієї причини для викладача важко точно знати, які мовні області необхідно ввести перед виконанням завдання.

Представлення певних лексичних одиниць або мовних структур заздалегідь може бути зайвим, якщо студентам це не потрібно під час

виконання завдання. Проте студенти також можуть відчувати розчарування, якщо усвідомлять, що вони ще не мають мовних знань, необхідних під час виконання завдання. Хоч теоретично навчання на основі завдань може бути більш стимулюючим, ніж звичайне заняття, кероване викладачем, мотивація студентів залежить від завдання. Персоналізація навчання на основі завдань може бути зведена нанівець завданням, якщо вона не звертається до окремого студента. Дійсно, якщо студенти використовують мовні явища (лексичні одиниці, граматичні структури), які вони вже знають, щоб використати у завданні, вони насправді не вивчають нічого нового – вони лише практикують мову.

Ще однією проблемою у вивченні мови за допомогою методу TBL є те, що цей метод підходить для активних студентів і впевнених учасників. Для студентів, які є сором'язливими або просто більш рефлексивними у своєму підході до навчання, це може бути не найкращим способом для них вивчати або навіть практикувати мову чи переклад.

1.2. Рекомендації щодо можливостей використання українськими університетами досвіду підготовки перекладачів у Китайській Народній Республіці

Порівняльний аналіз дає підстави зробити висновки щодо можливостей використання українськими університетами позитивного досвіду підготовки перекладачів у Китайській Народній Республіці, а з іншого боку – визначити можливості запровадження деяких змін у навчання майбутніх перекладачів у Китаї.

Зокрема, у Китаї на рівні органів управління освітою було посилено планування, керівництво, акредитацію та оцінку галузевих асоціацій у сфері застосування перекладу. По-перше, це сприяло подальшому вдосконаленню системи підготовки перекладацьких кадрів на різних рівнях, включно з МПІ, посиленню керівництва та регулювання, а також диверсифікованому та

сталому розвитку навчання перекладачів у Китаї. По-друге, необхідно повною мірою використати роль Керівного комітету з перекладацької освіти Китаю, перекладацьких асоціацій усіх рівнів та галузевих дослідницьких асоціацій, прагнучи зробити вдосконалити планування розвитку перекладу, навчання перекладачів, оцінювання й сертифікації перекладу, формування професійної етики перекладача та створення бази даних перекладачів, посилення керівництва, управління, регулювання, контролю й оцінювання діяльності підрозділів із підготовки перекладачів, а також ефективного здійснення перекладацької діяльності. По-третє, потрібно посилити дослідження ринку перекладів у Китаї та за кордоном, вивчити поточну ситуацію, попит і тенденції розвитку перекладацької галузі, щоб надати корисні рекомендації для підрозділів із підготовки перекладачів і перекладачів-практиків.

На рівні навчальних підрозділів, виокремлюючи особливості та покращуючи якість підготовки прикладних перекладачів, потрібно, по-перше, інтегрувати міжпрофесійних і міжгалузевих викладачів-перекладачів, спираючись на орієнтацію університетів на розвиток і реалії післядипломної освіти, а також розробити особливу модель навчання з погляду цілей навчання, напрямів навчання, навчальних програм і методів навчання.

По-друге, повною мірою використовувати дисциплінарні переваги навчальних підрозділів, ще більше урізноманітнити напрями та навчальні програми МТІ за допомогою міждисциплінарного співробітництва, а також розвивати професійний переклад у сфері економіки, торгівлі та фінансів, законів і правил, охорони здоров'я, зовнішньої пропаганди, інформаційних комунікацій, техніки й технологій, транспорту, науки й техніки, національної безпеки тощо.

По-третє, проводити комплексні дослідження в галузі прикладного перекладу та навчання фахівців з прикладного перекладу, включно з дослідженнями перекладацької політики, перекладацьких технологій, перекладацької критики та навчання фахівців. На основі аналізу попиту шукати способи підготовки перекладацьких кадрів на різних рівнях, у різних

напрямах і в різних галузях, щоб посилити відповідність між перекладацькою освітою та суспільними потребами.

По-четверте, за допомогою розвитку баз перекладацької практики, розроблення проєктів перекладацького співробітництва, спільної підготовки наставників і співробітництва між університетами та підприємствами різних рівнів забезпечувати гарантії для підготовки прикладних перекладацьких кадрів.

По-п'яте, особливу увагу варто приділити формуванню правил і професійної етики в перекладацькій галузі, щоб студенти були знайомі з процесами перекладацької галузі, виробничими операціями та відповідними правилами, нормативними документами щодо перекладу, а також розвивали тверді навички володіння двома мовами, багаті енциклопедичні знання, визначний дух командної роботи та професійну етику тощо.

Позитивний досвід китайських університетів може бути використаний у процесі професійної підготовки перекладачів в Україні. Зокрема, доцільним може бути:

- розроблення стандартів для спеціальності «Переклад», оскільки зараз окремих стандартів немає, а діють стандарти для спеціальності 035 Філологія, у межах якої вивчається переклад;
- регламентування обсягу вокабуляру для оволодіння студентами у межах різних програм навчання (за зразком програми з англійської мови, де встановлена кількість слів і фраз, якими студенти мають володіти для підтвердження базового, середнього і високого рівнів);
- запровадження обов'язкового єдиного тестування з іноземної мови (такого, як TEM-4, TEM-8 у китайських закладах вищої освіти);
- урізноманітнення моделей навчання в аспекті комбінування підготовки у вітчизняному й зарубіжному університетах (на прикладі моделей китайських
- вузькопрофесійних дисциплін і проходження університетів «2+2», «3+1», «4+0», які підтвердили свою ефективність);

- перегляд співвідношення обов'язкових і вибіркових дисциплін за зразком китайської програми «3+1» – вивчення студентами трьох обов'язкових дисциплін і однієї дисципліни за власним бажанням;
- структурування змісту підготовки вчителів англійської мови за трьома послідовними блоками, які передбачають спочатку вивчення базових дисциплін, після цього дисциплін профільної підготовки;
- здійснити оптимізацію практичної підготовки майбутніх перекладачів за рахунок узгодження ознайомлювальної й активної частини практики та запровадження практик різної тривалості на кожному курсі.

Висновки до третього розділу

Визначено подібності й розбіжності у підготовці перекладачів в університетах Китайської Народної Республіки й інших країн. Китайські університети пропонують два типи програм підготовки з перекладу: письмовий та усний переклад, тоді як зарубіжні університети пропонують три типи програм підготовки магістрів перекладу: усний, письмовий та інтегровану спеціальність письмового та усного перекладу. З точки зору цілей навчання, основні цілі навчання в китайських університетах мають здебільшого макрохарактер, в основному слугуючи національному й місцевому економічному та соціальному розвитку і міжнародному обміну, тоді як іноземні університети більше зосереджені на мікрорівні, такому як ринковий попит та розвиток особистості. Підхід закордонних університетів є більш конкретним, адже вони наголошують на необхідності формування й покращення професійних якостей.

Позитивний досвід китайських університетів може бути використаний у процесі професійної підготовки перекладачів в Україні. Зокрема, доцільним може бути:

- розроблення стандартів для спеціальності «Переклад», оскільки зараз окремих стандартів немає, а діють стандарти для спеціальності 035 Філологія, у межах якої вивчається переклад;
- регламентування обсягу вокабуляру для оволодіння студентами у межах різних програм навчання (за зразком програми з англійської мови, де встановлена кількість слів і фраз, якими студенти мають володіти для підтвердження базового, середнього і високого рівнів);
- запровадження обов'язкового єдиного тестування з іноземної мови (такого, як TEM-4, TEM-8 у китайських закладах вищої освіти);
- урізноманітнення моделей навчання в аспекті комбінування підготовки у вітчизняному й зарубіжному університетах (на прикладі моделей китайських
- вузькопрофесійних дисциплін і проходження університетів «2+2», «3+1», «4+0», які підтвердили свою ефективність);
- перегляд співвідношення обов'язкових і вибіркокових дисциплін за зразком китайської програми «3+1» – вивчення студентами трьох обов'язкових дисциплін і однієї дисципліни за власним бажанням;
- структурування змісту підготовки вчителів англійської мови за трьома послідовними блоками, які передбачають спочатку вивчення базових дисциплін, після цього дисциплін профільної підготовки;
- здійснити оптимізацію практичної підготовки майбутніх перекладачів за рахунок узгодження ознайомлювальної й активної частини практики та запровадження практик різної тривалості на кожному курсі.

Список використаних джерел до третього розділу

Стандарт вищої освіти України за спеціальністю 035 Філологія для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/035-Filolohiya-bakalavr.28.07-1.pdf>

Стандарт вищої освіти України за спеціальністю 035 Філологія для другого (магістерського) рівня вищої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/06/25/035-filologiya-magistr.pdf>

Amelina, S.M., Tarasenko, R.O., Semerikov, S.O., Shen, L. (2022). Using Mobile Applications with Augmented Reality Elements in the Self-study Process of Prospective Translators. *Educational Technology Quarterly*, 2022. Issue 4, pp. 263-275.

Cai, X. (2009). CATTI test analysis and suggestions on translator training. *Chinese Translators Journal*, 1, 60–62. CFLPA (2004a).

CFLPA (2012). Test syllabus for CATTI English translation and interpreting Level I. Beijing: Foreign Languages Press.

Council of Europe (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment*. Cambridge: Cambridge University Press.

Dawrant, Andrew, Binhua Wang, and Hong Jiang (2021). *Introducing China's Standards of English Language Ability (CSE). Interpreting Competence Scales*. URL:

https://www.researchgate.net/publication/350797445_Introducing_China's_Standards_of_English_Language_Ability_CSE-Interpreting_Competence_Scales

EMT COMPETENCE FRAMEWORK – 2022. URL: https://commission.europa.eu/system/files/2022-11/emt_competence_fwk_2022_en.pdf

Ran, H. (2013). Task-based language teaching: responses from Chinese teachers of English. *The Electronic Journal for English as a Second Language*. March 2013. Volume 16. URL: <http://www.tesl-ej.org/wordpress/issues/volume16/ej64/ej64a1/>

Tarasenko, R.O., Amelina, S.M., Semerikov, S.O., Shen, L. (2022). Computer-Assisted Interpreting Systems in the Education of Simultaneous Interpreters. *ICHTML*. 2022. Pp.1–9.

Tarasenko, R.O., Amelina, S.M., Semerikov, S.O., Shen, L. (2022). Creating a Cloud-Based Translator Training Environment Using Memsources. *Educational Technology Quarterly*, Vol. 2022, Iss. 3, pp. 203–215.

Wang, M. J. (2001). The cultural characteristics of Chinese students: A study of basic attitudes and approaches to their English studies. *RELC Journal*, 32 (1), 16-33.

Wang, X. F. (2009). The process of English language teaching and learning as experienced by teachers and students in two contexts: China and New Zealand. The University of Waikato, pp. 51-69. URL: <https://researchcommons.waikato.ac.nz/bitstream/handle/10289/3291/thesis.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Zhong, W. (2011) 仲伟合.高等学校翻译专业本科教学要求《中国翻译, Teaching requirements for BA in translation and interpreting program. *Chinese Translators Journal* 3(3), 2011, 20-24.

Zou, S. and Chen, W. (2010) 邹申, 陈炜. 回顾与展望. 《外语界, TEM tests: Past, present and future. *Foreign Language World* (6), 2010, 9-17.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити такі висновки.

1. На основі розгляду праць китайських і зарубіжних дослідників визначення стан розробленості проблеми підготовки перекладачів у Китайській Народній Республіці й основні тенденції цього процесу. Констатовано, що дослідження окремих аспектів підготовки перекладачів були предметом вивчення переважно китайських учених. Дуже мало праць зарубіжних науковців з цих питань, тож позитивні напрацювання китайських університетів залишились поза увагою, зокрема, українських дослідників. У працях китайських науковців описано моделі навчання студентів перекладу у Китаї, визначено особливості підготовки до письмового і усного перекладу, висвітлено формування міжкультурної компетентності перекладача, представлено трансформацію поля діяльності перекладачів на сучасному етапі, встановлено вплив освітньої реформи на підготовку майбутніх перекладачів. Серед прикладних досліджень китайських науковців виокремлено три основні напрями: викладання, навчання та тестування, причому найбільша кількість досліджень припадає на викладання.

2. Схарактеризовано систему професійної підготовки перекладачів у Китайській Народній Республіці. Встановлено, що у 2021 році по всій країні було загалом 316 закладів для підготовки усних та письмових перекладачів з 11 мовних пар, включаючи китайську, англійську, французьку, японську, російську, німецьку, корейську, іспанську, арабську та тайську мови. Заклади вищої освіти, де здійснюється підготовка перекладачів, є переважно політехнічними, загальноосвітніми та мовними університетами. Навчання перекладу на рівні магістратури проводиться у Китаї не тільки в мовних, а й у галузевих університетах, таких як університет транспорту, авіаційний університет, університет науки і техніки, нафтохімічний університет тощо. В деяких університетах Китаю освітній процес здійснюється у рамках триместрової системи, яка має унікальні інституційні переваги, зокрема щодо

гнучкості складання навчального плану і вибору курсу студентами. Варто зазначити, що зараз на триместрову систему перейшли 17 із 39 «985» університетів Китаю.

Визначено особливості професійної підготовки перекладачів в університетах Китайської Народної Республіки: складання студентами кваліфікаційних тестів (TEM-4, TEM-8, PGG, PGN тощо); різноманітність моделей навчання – «2+2», «3+1», «4+0»; триместрова система і наявність у деяких університетах літнього семестру; гармонійне поєднання традицій і сучасних реалій; суттєвий вплив культурологічного аспекту на зміст підготовки перекладачів.

3. У результаті дослідження змістових і методичних аспектів підготовки перекладачів у китайських університетах з'ясовано основні програмні вимоги й методи, які застосовуються у освітньому процесі. Встановлено, що зміст освітніх програм бакалаврського і магістерського рівня для підготовки перекладачів у китайських університетах орієнтовано на стандарти СТА (Competences of translator and interpreter). Бакалаврські програми включають 30 відсотків теоретичних занять і 70 відсотків практичних занять. У магістерських програмах співвідношення теорії та практики становить 50 відсотків на 50 відсотків. Чотири роки навчання в бакалавріаті за спеціальністю «Переклад» поділено на два етапи: базовий етап (перший та другий роки) та етап професійної освіти (третій та четвертий роки). На базовому етапі основна увага приділяється формуванню у студентів хорошого академічного стилю та правильних методів навчання, формуванню базових білінгвальних навичок, удосконаленню практичних білінгвальних навичок та попереднім навичкам письмового та усного перекладу. На етапі професійної освіти основна увага приділяється розвитку у студентів практичних навичок усного та письмового перекладу. Щодо структурування змісту освітніх програм для перекладачів китайські університети пропонують дисципліни з мови і культури й політичної теорії, приділяючи більше уваги традиційній культурі, заснованій на китайському контексті, тоді як закордонні

університети пропонують більше курсів з права, бізнесу, технології, соціальних наук, приділяючи більше уваги розвитку у студентів міжнародної перспективи та навичок міжкультурної комунікації. Семінари та практикуми пропонуються у китайських університетах так само, як і в зарубіжних. Однак закордонні університети схильні використовувати практичні методи навчання, такі як симулювання ситуацій. Вони також часто надають різноманітні місця для стажування та практики на вищому рівні, в основному в міжнародних організаціях або великих компаніях. У Китаї застосовують інноваційні методи наставництва, переважно з допомогою груп наставників і систем подвійного наставництва.

4. Визначено подібності й розбіжності у підготовці перекладачів в університетах Китайської Народної Республіки й інших країн. Китайські університети пропонують два типи програм підготовки з перекладу: письмовий та усний переклад, тоді як зарубіжні університети пропонують три типи програм підготовки магістрів перекладу: усний, письмовий та інтегровану спеціальність письмового та усного перекладу. З точки зору цілей навчання, основні цілі навчання в китайських університетах мають здебільшого макрохарактер, в основному слугуючи національному й місцевому економічному та соціальному розвитку і міжнародному обміну, тоді як іноземні університети більше зосереджені на мікрорівні, такому як ринковий попит та розвиток особистості. Підхід закордонних університетів є більш конкретним, адже вони наголошують на необхідності формування й покращення професійних якостей.

Водночас доцільним буде використання позитивного досвіду китайських університетів у процесі професійної підготовки перекладачів в Україні, а саме: регламентування обсягу вокабуляру для оволодіння студентами у межах різних програм навчання, запровадження обов'язкового єдиного тестування з іноземної мови, урізноманітнення моделей навчання в аспекті комбінування підготовки у вітчизняному й зарубіжному університетах.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми підготовки перекладачів. Перспективи подальшого дослідження пов'язані з вивченням питань спеціалізації у освітньому процесі підготовки перекладачів. Перспективними напрямками наукових пошуків у майбутньому можуть стати також питання науково-методичного забезпечення процесу формування компетентностей, важливих для успішної професійної діяльності майбутніх фахівців з перекладу.

ДОДАТКИ

Додаток А

**Список опублікованих праць за темою дисертації,
у яких відображаються основні наукові результати дисертації**

**Статті у періодичних наукових виданнях,
включених до категорії «А» Переліку наукових фахових видань України
та/або у закордонних виданнях, проіндексованих у базах даних
Scopus та/або Web of Science Core Collection**

1. Tarasenko R., Amelina S., Semerikov S., **Shen Liying**. Computer-Assisted Interpreting Systems in the Education of Simultaneous Interpreters. SHS Web of Conferences. 3rd International Conference on History, Theory and Methodology of Learning (ICHTML 2022). 2022. Vol. 142. 03003. P. 1–9. (*Shen Liying визначено деякі особливості використання систем CAI у процесі навчання перекладачів. Tarasenko R. проведено порівняльний аналіз програмних продуктів InterpretBank, Interplex, Interpreter's Help для підготовки перекладачів-синхроністів та їх експериментальну перевірку в лабораторії синхронного перекладу. Amelina S. проаналізовано потенціал існуючих систем термінологічної підтримки синхронного перекладу та досвід їх використання. Semerikov S. визначено доцільність відпрацювання інструментів CAI у спеціалізованій лабораторії синхронного перекладу*).

2. Tarasenko R., Amelina S., Semerikov S., **Shen Liying**. Creating a Cloud-Based Translator Training Environment Using Memsource. Educational Technology Quarterly. 2022. Vol. 2022. No. 3. P. 203–215. (*Shen Liying уточнено ролі учасників перекладацького проєкту, який виконується з використанням системи Memsource. Tarasenko R. визначено основні переваги Memsource у навчальному процесі й проведено експериментальне дослідження щодо виконання перекладацьких проєктів з опануванням завдань членів*

команди різного статусу. *Amelina S.* проаналізовано оцінку студентами функціональних можливостей системи *Memsorce* з точки зору ефективності навчання та застосування у майбутній професійній діяльності. *Semerikov S.* встановлено доцільність побудови хмаро орієнтованого навчального середовища для перекладачів на основі системи *Memsorce*).

3. *Amelina S. M., Tarasenko R. O., Semerikov S. O., Shen Liying.* Using Mobile Applications with Augmented Reality Elements in the Self-study Process of Prospective Translators. *Educational Technology Quarterly*. 2022. Vol. 2022. No. 4. P. 263–275. (*Shen Liying* розроблено характеристику мобільного застосунка *Duolingo*. *Amelina S. M.* узагальнено можливості мобільних додатків для вивчення іноземної мови і проведено експеримент з використанням мобільного додатку *Duolingo*. *Tarasenko R. O.* визначено переваги використання мобільних додатків з елементами доповненої реальності у процесі самостійної роботи майбутніх перекладачів. *Semerikov S. O.* запропоновано мобільні додатки як додаткові можливості для самостійного та автономного навчання).

Статті у науковому виданні,

включеному до Переліку наукових фахових видань України

4. *Shen Liying.* Professionalization of Translator Training in the People's Republic of China. *Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія*. 2022. Т. 13. № 1. С. 89–95.

5. *Shen Liying.* Content aspects of translation training programmes at Chinese universities. *Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія*. 2024. Т. 15. № 2. С. 28–34.

Тези наукових доповідей

6. Шень Л. Освітні програми підготовки перекладачів у китайських університетах. *Language, Business and Law, Intercultural Communication:*

Challenges of Today (LBLIC 2022): III International Interdisciplinary Conference, м. Київ, 6–7 квітня 2022 року: тези доповіді. Київ, 2022. С. 85–87.

7. Шень Л. Можливості професійного розвитку й підвищення кваліфікації для перекладачів у Китайській Народній Республіці. Підготовка фахівців на шляху до євроінтеграції: проблеми та перспективи (до 100-річчя заснування Дніпровського державного аграрно-економічного університету): I Всеукраїнська (XVI міжвузівська) науково-практична інтернет-конференція, м. Дніпро, 14 квітня 2022 року: тези доповіді. Дніпро, 2022. С. 41–42.

8. Шень Л. Культурологічні аспекти підготовки перекладачів у Китаї. Languages for Specific Purposes and Ways of Instruction and Acquisition: Innovative Approach (LSP 2022): III International Interdisciplinary Conference, м. Київ, 28–29 квітня 2022 року: тези доповіді. Київ, 2022. С. 99–103.

9. Шень Л. Вивчення іноземних мов в університетах Китаю. Роль і значення людини в трансформації соціальних практик: минуле і сучасність: Всеукраїнський науково-практичний онлайн-семінар, м. Київ, 12 травня 2022 року: тези доповіді. Київ, 2022. С. 54–56.

Довідки про впровадження результатів дослідження

Затверджую
Проректор з науково-педагогічної
роботи
В.Д. Шинкарук
2021 р.

А К Т

**про впровадження результатів
дисертаційної роботи у освітній процес**

Даним актом стверджується, що результати дисертаційної роботи на
тему:

«Професійна підготовка перекладачів у системі вищої освіти
Китайської Народної Республіки»,
що представлена на здобуття ступеня доктора філософії за
спеціальністю 01.5 Професійна освіта,

виконаної Шень Ліін

було впроваджено у навчальну програму при викладанні дисципліни
«Науково-технічний переклад»

на кафедрі іноземної філології і перекладу

у підготовці фахівців ОС «Бакалавр»

у Національному університеті біоресурсів і природокористування України

Декан гуманітарно-педагогічного
факультету

I.M. Савицька

Завідувач кафедри
іноземної філології і перекладу

S.M. Амеліна

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«Університет імені Альфреда Нобеля»

(ВНО «УАН») 1

вул. Університетська (Вайбутова), 26, м. Львів, Україна, 79000
тел. +38094 7 9898 47 - факс: +38094 7 9898 47 - e-mail: info@univ-nobel.com.ua
www.univ-nobel.com.ua

міс: 02.05.2023, № 262

за № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної роботи дослідження
Шень Лін за темою

«Професійна підготовка перекладачів у системі вищої освіти Китайської Народної
Республіки»

Методичні розробки й результати дисертаційного дослідження Шень Лін за темою «Професійна підготовка перекладачів у системі вищої освіти Китайської Народної Республіки» було впроваджено у освітній процес підготовки майбутніх перекладачів, що здійснюється в Університеті імені Альфреда Нобеля.

Здобувачка представила пропозиції щодо нормування обсягу мовного матеріалу (за кількістю мовних одиниць), яким потрібно оволодіти майбутнім перекладачам на різних етапах підготовки, а також щодо вимог до перекладу фахових текстів.

У межах дослідження проведено опитування студентів, які навчаються на освітньо-професійній програмі «Переклад (англійська)» спеціальності 035 Філологія першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

На основі представлених здобувачкою розробок було впроваджено, зокрема, такі з них: комплекс тестів з відповідним нормуванням мовних одиниць (4000); методичну розробку для самостійної роботи студентів, автентичні майбутніми перекладачами міні-проекти, пов'язані із двостороннім перекладом.

Результати, отримані завдяки впровадженню методичних розробок і рекомендацій Шень Лін, сприяли підвищенню ефективності професійної підготовки майбутніх перекладачів.

Довідка введена для представлення у разі розгляду спеціалізовану ачену раду за місцем захисту дисертації.

Проректор із забезпечення
якості освітнього процесу,
кандидат педагогічних наук,
доцент

Тетяна КОРОБЕЙНИКОВА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
(КДПУ)

пр. Гагаріна, 54, м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, 50086, тел. (056) 470-13-34
E-mail: kdp@kdpu.edu.ua, Код ЄДРПОУ 40787802

06 ЧЕР 2023

№ 08-298/3

На № _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Шень Ліін на тему «Професійна підготовка перекладачів у системі вищої освіти
Китайської Народної Республіки»

Результати дослідження Шень Ліін щодо досвіду підготовки перекладачів у закладах вищої освіти Китайської Народної Республіки впроваджувались у Криворізькому державному педагогічному університеті упродовж 2021-2022 та 2022-2023 н.р. Зокрема, напрацювання здобувачки використовувались під час підготовки бакалаврів спеціальності «Філологія», у процес навчання яких було включено низку навчально-методичних матеріалів, наданих здобувачкою. Цінною виявилась інформація про зміст навчальних планів для бакалаврів та магістрів Вища школа письмового та усного перекладу Пекінського університету іноземних мов, Шанхайського університету іноземних мов, Гуандунського університету іноземних мов та міжнародної торгівлі та розробки на основі методики викладання англійської мови для перекладачів у зазначених університетах.

Упровадження отриманих матеріалів дослідження здійснювалося, головним чином, під час проведення практичних занять з дисциплін «Практичний курс усного і письмового перекладу» та «Методика навчання іноземних мов». Значна кількість методичних матеріалів використовувалася викладачами університету під час проведення практичних робіт з вище згаданих дисциплін.

Варто відзначити, що проведене дослідження сприяло формуванню нових підходів щодо вирішення проблем якості засвоєння майбутніми перекладачами знань з перекладу з англійської мови, а відповідно й комплексної підготовки майбутніх фахівців.

Вважаємо, що врахування окремих аспектів зарубіжного досвіду підготовки майбутніх перекладачів, зокрема, й у Китайській Народній Республіці, сприятиме підвищенню навчальної мотивації студентів, активізації їхньої навчально-пізнавальної діяльності, спрямованості на розвиток ішомовних комунікативних умінь, здатності забезпечувати міжмовну й міжкультурну комунікацію між представниками різних мов і культур.

У цілому результати впровадження підтвердили актуальність, значущість та соціально-педагогічну необхідність дослідження Шень Ліін для формування готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності.

РЕКТОР

Ярослав ШРАМКО

000517

**Опис основних видів діяльності перекладачів
з китайської на англійську й з англійської на китайську**

1. Усний переклад розмовної китайської мови в режимі реального часу під час ділових зустрічей, конференцій та інших заходів.
2. Переклад письмових документів з китайської на англійську та навпаки.
3. Вичитування та редагування перекладів для забезпечення точності та ясності.
4. Вивчення спеціалізованої термінології та галузевих термінів для забезпечення точності перекладу.
5. Співпраця з перекладачами, лінгвістами та іншими фахівцями для забезпечення успішного перекладу.
6. Взаємодія з клієнтами та колегами для забезпечення розуміння перекладів.
7. Допомога в розробці матеріалів, пов'язаних з мовою та культурою.
8. Переклад культурних нюансів китайською та англійською мовами для забезпечення точності перекладу.
9. Допомога в локалізації китайських веб-сайтів та іншого цифрового контенту.
10. Створення та оновлення глосаріїв і баз пам'яті перекладів для подальшого використання.

(Джерело: <https://gomedajobs.com/chinese-translator/>)